

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

ДУХЭРИГ

№13 (469)

2006
оной
апрелийн
6
Четверг

№ 38
(21278)

Хабарай
дунда
сагаагшан
туулай нарын
8
гарагай
5

Всесоюзный конкурс писателей Бурятии

АМИН ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД ЗҮБШЭГДӨВ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ А.В.ПОТАПОВ
УДААДАХИ ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭЭ МУНИЦИПАЛЬНА БАЙГУУЛГЫН
ТОЛГОЙЛОГШОНОРТОЙ УУЛЗАЛГА ҮНГЭРГЭБЭ

Эндэ гол түлэб дулаа үгэлгын хаһа тухай хэлсэгдээ. Гэр байрын-коммуналын хангалгын түлөө түлбэри оруулга зарим муниципальна байгуулангуудта дунда зэргэһээ бага хэмжээгээр суглуулагдана. Хурамхаанай, Сэлэнгын, Прибайкалийн аймагуудта нимэ ушар дайралдана гэжэ тодорхойлогдоо.

Энэ гэр байрын-коммунальна хангалгын түлөө Яруунын, Түнхэнэй, Хэжэнгын, Кабанскын аймагуудай бюджетнэ эмхи зургаанууд эгээн багаар түлбэриэ орууланхай. Республика дотор ажаһуутшадтай түлбэрийн суглуулбари дүн хамта 77,7%, бюджетнэ эмхинүүдэй - 82,9, ажахын субъектнүүдэй - 83,8 процент байба. Тиймэһээ түлбэриэ удаашаруулангүй гүйсэд суглуулха, түлшын-элшэ хүсэһэй түлөө үриэс бусааха гэжэ Президент муниципальна байгуулгын толгойлогшонорые уялгалаа.

Гадна энэ зүблөөн дээрэ Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын олонийтын аюулгүй байдал сахилгын начальник Ю.В.Хастаевай мэдээсэл шагнадаа. Тэрэнэй мэдээгээр, энэ жэлэй хоёр нарын туршада 93 толгой мал хулуунан ушар дайралдаа. Адуу мал хулуулга Мухар-Шэбэрэй, Усугтын, Кабанскын, Сэлэнгын аймагуудта гол түлэб гарна. Хүдөөгэйхидые ээлжээгээр малаа адуулха тухай эндэ дурадахадаа.

Энэ хуули хазайгуулан ябадалтай тэмсэлгын «Забой» гэжэ хэмжээ ябуулга Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерство жэлэй хоёр

дахин үнгэргэдэг байна. Тийгэжэ дэлгүүрэй мяха худалдалгын газарнууд шалгадана, эдэе хоол бэлдэлгын, мяханай үйлэдбэрлгын эмхинүүд хиналта гарана.

«Забой» операцийн дүнгүүдээр хулгайн 9 тонно мяхан худалдаанһаа абтагдаа, хуули хазайгуулан 4 ушар элирүүлэгдээ, харгы дээрэхи 591 машина шалгагдаа, тэрэнэй 159-нийн мяха тээгээд ябаһан байна. Мяха абалгын дансанууд бүридхэгдэхэдөө, эгээн түрүүн мяханай ветеринарна шанар элирүүлэгдэнэ, тээд хэдэн гараар ябуулагдаһан мяхан хэнэйб гэжэ тодорхойлогдоногүй. Тиймэһээ мяха худалдагшадта, оптоор худалдан абагшадта хулуунан мяха абажа боломоор болоно. Өөрын бэшэ мяха дансагүйгөөр худалдаха олон арганууд байна гэжэ тус операцийн үедэ элирүүлэгдээ.

Газарай налог суглуулбарин асуудалаар Буряад Республикадахи налогово албанай хүтэлбэрлэгшын орлогшо С.Б.Барданова элидхэл хэхэдээ, мүнөө жэл тус налогой суглуулбари сохом бага байха гэжэ мэдүүлээ. Юундэб гэхэдэ, газар элэгшэдэй 70 процентдэнь энэ эрхэ олгоһон үндэһэтэй дансанууд үгы гэжэ тодорхойлогдоо. Тиймэһээ муниципальна байгуулгын толгойлогшонорто аймаг дотор газар үмсэдэ үгэлгын гү, алиһье наа, арендэдэ үгтэхэ ябуулга түргэдхэгдэжэ, тэрэниие дансалха гэжэ хэлэгдээ.

Светлана НАМСАРАЕВА.

АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ МОСКВА МОРДОБО

Арадай Хуралай түрүүлэгшэ А.Г.Лубсанов үндэһэтэнэй политикин, гүрэнэй болон шананай нэгэдэлнүүдэй хоорондын харилсаанай талаар Россин Федеральна Суглаанай Федерацийн Сөвөдэй дэргэдэхи Нэгэдэмэл комиссида хабаадахаа Москва ябаба.

Александр Лубсанов Нэгэдэмэл тус комиссийн түрүүлэгшын орлогшоор хунгаданхай гээд хануулая. Тус комиссийн түрүүлэгшээр Россин

парламентын дээдын палатын толгойлогшо С.М.Мионов томилогдонхой. Комиссийн гол зорилгонууд гэхэл, федеративна харилсаануудые хүгжөөхэ ябадал хуули зохёолгын талаар хангалга болоно, манай ороной арадуудай соёлой хүгжэлтэ, бага арадуудай соёлой болон экономика хүгжэлтэ, тэдэнэй ажаһууһан газарые хамгаалга гэхэ мэтэ асуудалууд болоно.

Ябахынгаа урда тээ Буряад парламентын спикер Александр

Лубсанов уласхоорондын региональна харилсаануудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, нийтын эмхинүүд болон шананай нэгэдэлнүүдэй хэрэгүүдэй талаар Арадай Хуралай Комитеттэй зүблөө үнгэргэһэн байна. Нэгэдэмэл комиссийн хүдэлмэрийн талаар Буряад Республикаһаа дурадхалнууд тэндэ харагдажа үзэгдөө.

Буряад Республикын Арадай Хуралай мэдээсэлэй албан.

Нигүүлэсхы сэдхэлэй уряагаар

ДААМШАДТА ДАРЫ МҮНГӨӨР ТУҢАЛЫТ!

Һүүлэй үедэ нютаг нютагта даам наадалга дэлгэржэ байнхай. Март нарын тэнгээр Санкт-Петербургта даамаар Россин нааданда манай республикын суглуулагдамал команда хабаадаад бусаба.

Яруунын аймагай Нархатын 2-дохи дунда тургуулийн 5-дахи классай хурагша Баин Халхаров тус командын бүридэлдэ оруулагдажа, Россин түрүү нуури эзэлхын түлөө мурьсөөндэ хабаадалсаад, 5-дахи нуури эзэлээ. Тийхэдээ Баин Халхаров Россин командын бүридэлдэ оруулагдаа, дэлхэйн ехэ мурьсөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Урда тээхэнэнь Кабанскда болоһон мурьсөөндэ наадахадаа, Сибирийн федеральна кругой чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Баинай амжалта гэнтэ туйлагдаа бэшэ.

Тэрэмнай бага наһанһаа даам наадалгын хорхойтой болоһон байгаа. Ушарын гэхэдэ, бүүнэй эсэгэ Пүнсэг Дашанимаевич Халхаров даамаар 1-дэхи разрядтай. Гадна абганарын

Даша Дашанимаевич 1-дэхи разрядтай, Баир Дашанимаевич (спортын мастерта кандидат).

Халхаровууд эдир даамшанда ёһотой жэшээ болодог, Харьков, Челябинск, Евпатори, Алма-Ата хотонуудта даамаар зарлагдаһан томо мурьсөөнүүдтэ хабаададаг байһан байна бшуу.

Даамаар дэлхэйн түрүү нуури эзэлхын түлөө ехэ мурьсөөн апрелийн 17-27-ной үдэрнүүдтэ Санкт-Петербургта болохо. Эдир даамшан Баин Халхаров тэрэ мурьсөөндэ хабаадаха болонхой, мүнөө хорилго хэжэ байна. Багшань Буда Очирович Будаев Баин Халхаровые хорилго байна.

Гэхэ зуура тэрэ ехэ мурьсөөндэ хабаадахын тула багша шаби хоёрто горитойхон мүнгэн хэрэгтэй болохо байна. Нютагай болон республикын олзын хэрэг эрхилэгшэд буян үйлэдэжэ, Б.О.Будаев эдир даамшан Баин Халхаров хоёрто гарыень сайлгажа, мүнгэн зөөрөөр туһалха аабза гэжэ найдажа байһанаа мэдүүлэнбди.

Ц.ЦЫРЕНОВА.

Вниманию широкой общественности

ЛИТЕРАТУРНЫЙ КОНКУРС «БУРЯД ҮНЭН» - «ДУХЭРИГ» И СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ БУРЯТИИ

Общенациональная газета «Буряд үнэн» - «Дүхэриг» и Союз писателей Республики Бурятия объявляют литературный конкурс, посвященный 800-летию монгольской империи Чингисхана, международному празднику «Алтаргана» и 85-летию газеты «Буряд үнэн».

ЦЕЛЬ КОНКУРСА: пропагандировать непреходящую ценность исторических и историко-культурных достижений монгольских народов, содействовать развитию бурятского языка и литературы.

КОНКУРС БУДЕТ ПРОХОДИТЬ ПО НОМИНАЦИЯМ:

1. Стихи о своей Родине.
2. Литературоведческая работа малой формы (Шэнжэлэл, шүүмжэлэл) - 2-3 стр.
3. Из истории края. Моя родословная («Хизаар нютагай түүхэһээ», «Уг изагуурни») 1-2 стр.
4. Из мифов и преданий старины («Нютагай домогуудһаа»).
5. «Невероятное в вероятном» («Жэгтэй ушарал болоһон юм»).
6. «Я помню чудное мгновенье» («Минии мүшэн шинии мүшэнтэй...»)
7. Бурят-монголы и мировое сообщество («Бүхэдэлхэйн харилсаан: буряад-монголнуудай хуби заяан») О земляках, живущих и работающих в других регионах России, в ближнем и дальнем зарубежье.
8. Как я понимаю духовное наследие Чингисхана (Чингисхаанай ёһо хургаалнууд, хуулинууд тухай).
9. Астрология и мистика в моей жизни. Вещие сны (Зурхай судлал минии ажабайдалда. Зүнтэй зүүдэн).

В КОНКУРСЕ МОГУТ ПРИНЯТЬ УЧАСТИЕ ВСЕ ЖЕЛАЮЩИЕ.

В каждой номинации - 1 лауреат.

Основные критерии: содержательность материала, краткость и образность изложения.

Особую ценность будет иметь своеобразие видения проблемы, оригинальность подхода к форме и содержанию.

Итоги конкурса будут подведены в 2 этапа: к празднику «Алтаргана» в июне месяце и к 85-летию газеты «Буряд үнэн» в декабре месяце.

Итоги конкурса подводит независимое общественное жюри, состоящее из известных литературоведов, писателей и журналистов.

Лауреаты награждаются Дипломами и ценными призами.

Уважаемые читатели! Торопитесь отправить свои письма с пометкой «На конкурс «Буряд үнэн» - «Дүхэриг».

Редакционная коллегия,
правление Союза писателей Бурятии.

Тобшохоноор

СИБИРИЙН
ФЕДЕРАЛЬНА
ОКРУТОЙ СОВЕДТЭ

Эрхүү хотодо Сибирийн федеральна округой Советдэй зүблөөн үнгэрөө. Энэ Советдэй округой субъектүүдэй толгойлогшонор, дээдэ засагай түлөөлэгшэд хабаадаа юм. 2008-2020 онуудта хараалагдахан «Сибирийн социально-экономическа хүтжэлтэ» гэхэн федеральна тухай зорилготой программын концепци олоной үзэмжэдэ дурадахадаа.

Мүнөө үедэ Сибирийн хүтжэлтэдэ гүрэн түрэн зүгһөө горитой аша туһа үзүүлэгдэнэгүй. 1998 ондо баталан абтагдахан «Сибирь» гэхэн федеральна программын бэлүүлгэ 2003 ондо мүнгөөр хангагдахад болгонхой. Тиймһээ шэнээр зохиогдож дурадахадаан программа ерээдүй сагта Сибирийн федеральна округто хараалагдахан экономическа түсбүүдэй ба программнуудай дүн хамтын бэлүүлгэ хангаха ёһотой.

Гадна энэл зүблөөн дээрэ Сибирийн федеральна округто үндэһэтэнэй саашадаа голанхал хандуулаха проектүүдэй бэлүүлгын ябуулга зүбшэн хэлсэгдэ. «Мүнөө үеын элүүры хамгаалга», «Эрхим шанартай хуралсал» гэхэн проектүүдэй ёһоор класс хүтэлбэрлэгшэ багшанарта, эмшэлэгшэдтэ ажал хэмэлтэ түлбэринүүд түлэгдөө. Гэбшье эдэ проектүүдэ бэлүүлгын талаар шийдхэгдээгүй олон асуудалнууд гаража ерэнэ. Тэдэнэй нэгэниинь - хилэ

дэбисхэрэй хубаарилгын тоо бүрихэл. Сибирийн дэбисхэртэ хүдөөгэй зарим холын захын харгыгүй нууринуудта үсөөн хүн ажаһууна.

Гадна Россин эрхэтэндэ худалдажа абахаар аргатай гэр байра үгэлгын талаар үндэһэтэнэй проект баһал дутуу дундануудтай гэжэ онсолон тэмдэглэгдэ. Эдэ бүгдэ асуудалнууды федеральна хэмжээн дээрэ зүбшэн хэлсэбэл, аша үрэтэй гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад мэдүүлэ.

ҮНДЭНЭТЭНЭЙ ГОЛ
ПРОЕКТНУУДЭЙ
БЭЛҮҮЛГЭ

Буряад Республикын Эрдэм хуралсалай хүтжэлтын программа ба Россин хуралсалай шэнэ байгуулгын концепци бэлүүлгын талаар Буряад Республикын Эрдэм ухаанай ба хуралсалай министерство ажал хүдэлмэриэ ябуулжа эхилэ.

хурагша бүхэндэ тааруу онол арганууды хэрэглэхэ гэжэ хуралсалай программын гол шэглэл болоно. Эндэ хургуулин наһанай ухибүүдэй хургуулидаа ябадаггүй хүүгэдэй тоо бүрихэл хэжэ, тэдэнэртэй тухай хүдэлмэри ябуулагдаха бшуу.

«хургуулин автобус» гэхэн 2002-2005 онуудай программаар хургуулиһаа холо байдаг ухибүүдэ автобусоор асархын тула республиканска бюджетдэ 7,7 миллион түхэриг номолодоо, тийн 105 автотранспорт худалдан абтагдаа.

Олонхи ушарта үсөөн хурагшадтай хургуулинууд хаагдана, дунда хургуулинууд хуби-

лалтануудта дайрагдажа, мэргэжэлэй шэглэлээр хуралсалаа ябуулжа эхилэ. Буряад орондо үндэһэн яһатанай хургуулинууд хүдэлхэн зандаа. 152 буряад, 9 эвенк үндэһэтэнэй хургуулинуудта республика дотор хуралсалай ажал ябуулагдаа.

«Эрдэм хуралсал» гэхэн үндэһэтэнэй проектүүд зохиогдож, мүнөө дээрэ республикын хуралсалай эмхинүүд түрүүшын шата - эрхэтэнэй экспертизэ гаржа байна.

ЭЛҮҮРЫЕ
ХАМГААЛГЫН
ҮНДЭНЭТЭНЭЙ
ПРОЕКТЭЭР

Россин арбан регионуудай түрүүшүүлэй тоодо Буряад Республика Россин Социальна хүтжэлтын ба элүүр энхые хамгаалгын министерствэтэй элүүр энхые хамгаалгын халбарид үндэһэтэнэй проект бэлүүлгын талаар хани хариалсаатайгаар хүдэлхэ тухай хэлсэ тогтоон байна.

Тийгэжэ амбулаторно, поликлиническэ эмхинүүдтэ диагностическэ түхээрлэгнүүдэй, санитарна автотранспортнуудай, иммунобиологическа препаратнуудай болон бусад эмшэлэгын хэрэгсэлүүдтэ саг соонь захи хэһэн байна. Республиканска бюджетдэ рентген - аппарат, стационарна флюорографиин түхээрлэгдэ мүнгэн номологдохо түсэбтэй.

Буряад Республикын
Правительствын
мэдээсэлэй таһаг.

ТУНАЛЖА БАЙХАНЬ

Өөрын бизнес хэрэг эхилхэ дуратай зон заримдаа хуули, гуримнуудынь найнаар мэдэдэггүй, саарна документүүдэе яажэ бэлэдхэдэг юм гэхын талаар тулгардаг гэжэ.

Тэдэнэртэ туһаламжа үзүүлжэ байха үүргтэй нийтын тухай албан республикын Экономикын министерствын дэргэдэ эмхидхэгдэб. Тэндэ ержэ, зүбшэл абахада болоно. Нийтын приемнын албанат документүүдэе зүбөөр бүрихэхэ хэрэгтэ туһалха зэргэтэй. Энэ албан Улаан-Удын Комсомольскай үйлсын нэгдэхэ байшанда оршоно.

БАРИЛГАШАДАЙ
ЗАХИЛААР

Хабаршье ержэ, барилгын ажал хаа хаанагүй хэртэб. Барилгашадта нэн түрүүн цемент, бетон гэхэ мэтын материалнууд тон хэрэгтэй болобо.

Каменск, Селенгинск тосхонуудта оршодог барилгын материалнуудай үйлдэбэри ажалай бүтээс дээшлүүлжэ эхилэ. Тусхайлбал, «Селенгапротстрой» гэхэн организации конструкторнууды хабсаргажа, нёдондойнэй энэ үеынхидэ орходоо, 20 процент үлүү продукция захиладтаа элгээб. Мүн цементын завод, шифер бүтээдэг завод, продукциягаа хэмжээ дээшлүүлэ. Харин «Селенгинск-агромаш» түмэр-бетон хэрэгсэлүүдэе ехээр үйлдэбэрилэ.

Николай НАМСАРАЕВ.

үнгэргэхэдөө, танай захиые бэлүүлжэ, одоошье хүүргэтэй болгохонин гэжэ гэжэ мэдүүлбэ.

НЭРГҮЛЭМЖЫН
ХЭМЖЭЭНҮҮД

Үсэгдээр МЧС-эй үүсхэлээр Кабанский аймагта шубуунай грипп-ханяадаатай тэмсэхэ нэргүлэмжын хуралсал эхилб. Юүндэ энэ аймагта бүхы республикын ветеранууд, ажахынуудай хүтэлбэрлэгшэд суглаараб гэхэдэ, бусад районуудта орходоо, эндэ тэжээмэл шубууды олоор үсхэбэрилдэг гэжэ. Ганса таханууды бэшэ, мүн галуу, нугаһанууды олон айлнууд тэжээнэ. Багсаамжахада, аймаг дотор дүн хамта 16 мянгад тэжээмэл шубууд тоологдоно.

Гэхэтэй хамта Сэлэнгын адагта зуугаад мянган зэрлэг шубууд байрладаг ха юм. Апрель нарын һүүл багаар дулаан ороонгуудаа нүүдэл шубууд нийдэжэ ерээд, эгээл эндэ уурхайнуудаа бариха эхилхэнь. Тэдэнэр гэнтэ грипп үбшэ асархадаашье болохо ха юм.

Тиймһээ тэжээмэл шубууды вакцина тарилагаар үбшэинөө аршалхань шухала. Энэ хэрэгтэ федеральна бюджетдэ мүнгэн үгтэнхэй, мэргэжэлтэд айл бүхэнөөр ябажа, шубуудынь вакцинаартарина.

Нэргүлэмжын иимэ хэмжээнүүд республикын бусад районуудта бэлүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Россин федеральна управлени вакцинаар хангаха хэрэгтэ 100 мянган түхэриг манай республикада үгөө. Республикын 14 аймагуудта тарилага гүлэг дундаа. Хамта дээрээ 151 ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд республикада шубуунай үбшэнтэй тэмсэхэ хэрэгтэ хабаадана. Тэдэнэр 36 мянган шубуудта вакцина тариба. Хамта дээрээ 151 мянган шубууд таригдахаар хараалагдаа.

ШЭНЭ КОМПАНИ
БАЙГУУЛАГДАБА

Электрын элшэ хүсэ үйлдэбэрилдэг, манай республикада зайн гал худалдаагаар дамжуудог предприятинууд ОКГ-3 гэхэн шэнэ компани эмхидхэжэ, апрель нарада гүрэнэй бүрихэлдэ абтаба. Зургаан мантай ГРЭС-үүдэй тоодо манай Гусиноозерскын галта станци оролсобо.

Хабарай тарилга - 2006

Муу үрэнөөр тарилга хэхэдэ, ургаса тарьяан өөдэлсэгүй байдаг. Тарьяанай ургаса үрэнэнэй шанарһаа дулдыдаадаг. Газар тарьяалан дээрэ хаяһан үрэнэнэй гарасатай, ургасатай байхын, элдэб үбшэндэ нэрбэгдэхгүйн түлөө үрэнэ хүрэнгэ хордохо хэрэгтэй. Энэл ушарта орооһо тарьяанай үрэнэн ямаршье үбшэндэ нэрбэгдэхгүй, газарай хүрэнэн соо байдаг үбшэ үүдэхгшэ хорхойнуудташье диилдэхгүй болодог.

УРГАСА АБАХА ГЭБЭЛ,
ҮРЭНЬИЕНЬ ХОРДОХО

Урид ургаса элдэб үбшэнүүдхэ хамгаалжа, тарьяангы гектар бүхэнөөрнь тоолон тодорхойло, хүрэнэндэнь хоро хаядаг байһан тэрэ бодосын газарта бэлээр шэнгэбшье, ургасада хоро хүргэхгүй шанартай байдаг. Нүүлэй жэлнүүдтэ энэ арга ёһоор хэрэглэгдэхээ болонхой. Ажахынуудта тарилгын урда тээ үрэнэ хордохо шухала гэжэ мэдэнэ юм аабдаа. Гэбшье хэрэгтэй хорото бодосууд, орооно хордохо техникэ дуталдажа, энэ хүдэлмэриэе хойшонь татана. Иимэ байдалда ургаса хамгаалха асуудал бүри хурсаар табигдана. Юуб гэхэдэ, нүүлэй үедэ үрэнөөр дамжажа тарьяанай ургаса муудхаадаг тооһоной гуламняа (харансаг), тийхэдэ ургамалай үндэһынь үжөөдэг хорхойнууд элбэг боложо, орооһоно ургамалуудай хара дайсан болонхой. Илангаяа гуламняада барюулан тарьяанай ургаса 20-30 процент доошлодог, орооһоной шанаршье муу байдаг. Орооһо хордожо тарилга хэзгүй һаа, гуламняада тарьяанай хоолос барюулаха нэбэтэй байха.

Тарилгын урда тээ үнгэргэгдэдэг орооһо хордохо хүдэлмэридэ нарин эрилтэнүүд табигдадаг юм. Тэрэниие сахибал, үрэнэн гарасатай, баян ургасашье лаб үгэхэ гэжэ найдахаар. Нүүлэй жэлнүүдтэ ажаглахада, хоро хэмлээнэ багаар гаргашалхада, шэниисын ургаса элдэб үбшэндэ нэрбэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Загарайн аймагай Наринай хүдөө ажахын-үйлдэбэриний кооператив

хорыень дутаажа, орооһоо хордохонһоонь боложо, фугариоз, гельминтоспориоз болон бусад үбшэнүүдтэ шэниисын тарьяалан нэрбэгдэһэн.

Ургамалууды хамгаалдаг станциин токсикологическа лабораторийн хүдэлмэрилэгшэд ажахынуудта энэ талаар ехэ туһална. Орооһоной тоогнуудаар ябажа, үрэнэнэй шанар шалгана. Мухар-Шэбэрэй «Искра» ажахыда эрилтэнүүдэнь нягтаар сахижа, үрэнэе хордохон ашаар ехэ ургаса хуряжа абана.

Үрэнэ хордохо бодосууды зүбөөр шэлэжэ абаха хэрэгтэй. Тэдэ хоорондоо ехэ илгаатай байха. Виал-ТТ, бункер, дивиденд-стар, премис-200, суми-8 гээд тоолохо болоо һаа, үрэнэ хордолгодо олон бодосууд зууршалагдана. Үнгэрхэн жээдэ виал-ТТ гэхэн химическэ бодос Росси гүрэндэ эгээл ашагтай гэжэ тоологдоһон. Манай лабораторийн мэргэжэлтэд орооһоно ургамалай ямар үрэнэ хордоходо, химическэ бодосуудай алиниень хэрэглэхэдэ таарахаб гэжэ гүйсэд дүүрэнээр заабари зүбшэл үгэхэ аргатай.

Евдокия ХАМНАЕВА,
«Буряад Республикада ургамал хамгаалдаг федеральна гүрэнэй территориальна станци» гэхэн федеральна гүрэнэй управлениин токсикологическа лабораторие даагша.
Эльвира ДАМБАЕВА
хэлбэлдэ бэлдэбэ.

РАБОТАЕТ КОМИССИЯ
ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

Комиссия по правам человека при Президенте Республики Бурятия проводит прием граждан по вопросам соблюдения и защиты прав граждан, который состоится с 15.00 часов 6 апреля 2006 г. в зале заседаний (каб. 406) Дома Правительства (ул. Ленина, 54).

Прием ведут члены Комиссии: Ирильдеев Вячеслав Германович - председатель Комитета Народного Хурала по экономической политике;

Кондратюк Константин Петрович - технический инспектор труда ЦК профсоюзов работни-

ков здравоохранения по Республике Бурятия;

Маркакова Александра Александровна - исполнительный директор Бурятского регионального отделения Российской ассоциации содействия ООН, директор гостиничного комплекса «Гэсэр»;

Степанова Екатерина Петровна - советник мэра по правовым вопросам муниципально-го образования «Город Улан-Удэ»;

Раднаева Эльвира Львовна - заместитель Председателя Комиссии.

КАБАНСКИЙ
АЙМАГТА
ХҮҮРГЭ БАРИГДАНА

Сэлэнгын мүйһэн эрье шадараар хайлажа, дундуураа гантажа, автомашинаар мүйһэн харгыгаар мүнэниё гатааха аргагүй болобо. Россин Федерацийн Гүрэнэй Дүүмын депутат Василий Федорович Кузнецовтой Кабанский аймагаар хаяхана ябахадаа, Сэлэнгэ мүнэниё ябагаар гатааха баатай болоо һэмдэ.

Мүрэнэй зүүн бэсын Кабанскийн талаһаа Байкал-Кудара тээшэ хээсээдэшые хүүргэ байгаагүй юм. Гол түлбэрлэгшэ, паромоор уһа гатална гэжэ. Үбэлэй үедэ мүйһэн дээгүүр гүйгэдэнэ.

Үшөө совет үедэ Тресково нуурын шадар Сэлэнгэ дээгүүр хүүргэ баригдажа эхилэ һэн. Бетон бахананууды тогтоожо үрдедэл байхадань, СССР гүрэн бутаржа, ерээд онуудай шахардуу байдал тохёолдож, барилга зогсоогдоо бэлэй. Гүрэнэй Дүүмын депутатаар В.Ф.Кузнецовые хунгахадаа, Кабанскийн аймагайхид тэрэ хүүргэ барилгыг үргэлжлүүлхэ захи үгөө юм һэн. Василий Федорович угаа ехэ оролдолго гаргажа, одоошье барилга энэ жэлдэ үргэлжлүүлэгдэбэ.

Байгша жэлдэ 300 млн. түхэриг номологдоһонь, харин хойто жэлдэ үшөө 278 млн. түхэриг шэглүүлэгдэжэ, тэрэ хүүргэ ашгалтада үгтэхэ ёһотой юм.

...Зүгөөр мүнөө уһанай эрьсэд харгы хаагдаһан зон гэдэргээ бусажа харагдана. «Үсэгдээр нэгэ джил автомашина мүйһэн доро орошоо. Тугаархан «Жигули» шэнгэшэбэ», - гэжэ эрьсэд байһан жолоошод манда хэлэбэ.

Зунай үедэ паром хүлэһэн автомашинуудай оошор хахад километр шахуу унжаагайрагд.

Депутат В.Ф.Кузнецов түрэн нютга Байкал-Кудара нууринай хунгагшадтайгаа уулзалга

Улаан-Удын 340 жэлэй оёе угтуулан

Аяар холын 1666 ондо Улаан-Удэ байгуулагдана намтартай. Мүнөө дээрээ эндэ 380,9 мянган зон ажаһууна. Нүүлэй хэдэн жэлүүдтэ түб хотын экономика нилээд хүгжэнги байна. Жэшээлбэл, ганса худалдаа наймаанай талаар 26011,4 миллион түхэргэй олзо ороно... Энээн тухай болон бэшэ бусад асуудалуудаар Буряадай академическэ театрта хотын захиргаанай зүблөөн үнгэрбэ.

БЮДЖЕДНАЙ ХЭР ХАНГАДНАБ БА БЭШЭ БУСАД АСУУДАЛНУУД

Нёдондо жэл хотын бюджетэ

тон хайжаруулагдаа. Хотын 2-дохи эмшэлэлгын газарай эдээ хоолой блок шэнээр баригдаба, хүнэй кухни хэлбэн шэнэлэгдэ, 2,8 миллион түхэргэй эмшэлэлгын хэрэгсэлнүүд, санитарна транспорт худалдан абтагдаа.

Гэрэй оошорто байһан 42 айл гэр байртай болоо, шэнэ жэлдэ 20 айлда гэр үгтэхөөр хараалагдана. Нуралсалай газарнууд олошороо, «Динамо» гэжэ хүүгэдэй спортивна хургуули худалжэ эхилэнхэй, хоёр хүүгэдэй сээрлиг нээгдэбэ. Хотын хүүгэдэй сээрлигүүдтэ арбан нэгэн мянган үхибүүд ябана, тиин оошорто үшөө 3,5 мянган зон үхибүүдэ хүүгэдэй сээрлиг оруулаха гээд байна.

Хотын 23 хургуулида республиканска туршалга хэгдэнэ. Нёдондо жэл хотын юрэнхы дунда хургуули медальтайгаар 289 хурагша дүүргэ. Тэдэнэй 84,2 процентнь дээд хургуулида ороо, дунда хургуули дүүргэгшэдэй 63 процентнь республика дотор дээд хургуулинуудта хурана. Зундаа 60 мянган хүүгэд хүүгэдэй амаралтын газарнуудта амараа.

Соёлой талаар «Найдалай одонууд», эдир уран зураашадай конкурс, «Улаан-Удэ тухай эгээл гоё дуун» гэхэ мэтэ заншалта болоһон конкурснууд үнгэргэгдөө.

НИИСЛЭЛ ХОТОДО ХЭЛХЭЭ ХОЛБООН ЯМАР БЭ?

Нүүлшын гурбан жэлэй туршада хэлхээ холбоон Улаан-Удэдэ эгээл хүгжэнги халбари болонхой. Гэртээ телефонтой болоһон хотын ажаһуугшадай тоо 5,7 процентдэ хүрөө, тиин тэрэнэй хажуугаар Улаан-Удын сотово компаниин абонентүүдэй тоо 2,6 дахин дээшлэбэ. ОАО «Сибирьтелекомой» туһаламжаар Загорск, Восточный, Зеленхоз, Светлый, Орешково поселогүүдта хэлхээ холбооной утаһан татагдаа. Хотын үйлсэнуудээр табигдана таксофонүүдтаа таксофонно картануудаар хонходохоор арга боломжо ажаһуугшадад олгогдобо. Кабельна телевидени яһала хүгжэнэ. «Байгалай мэдээсэлэй кабельна системүүд» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэм 32 абонентүүдэ сэтээдэ холбоо.

Янжама ЖАПОВА.
(Үргэлжэлэлэнь хожом гараха).

ХОТЫН ЭРХИМ НУРАГШАД

Улаан-Удын энэ жэлэй эрхим хурагшы элзүүлгын мурьсөөн анха түрүүшынхөө эмхидхэгдэжэ, хоёр үдэрэй туршада хабаадагшадые гэртэхинтэйнэ, багшанартайнэ хамта гансата хүлгөөбэ.

Тус конкурс саашадаа жэлэй эрхим багшы, классай хүтэлбэрлэгшые шэлэгтэй ади зэргэ хэмжээнэй болгогдохоор хараалагдана. Мурьсөөнэй эхиндэ хотын 60 гаран хурагшад байгаа хаа, эсэстэнь 20 хүн үлөө. Тэдэнэр 3 шанга дабалтануудые гараха ёһотой байба. Нэн түрүүн хабаадагша бүхэн өөр тухайгаа хөөржэ үгэбэ, удаан тэдэнэй мэдээ шалгалтын викторина эмхидхэгдэ. Нүүлдэнь ерээдүйн хургуулиин проект зохиёжо хамгаалаа. Булта хабаадагшадай тэмдэглэхээр, хургуулинь гэрын мэтэ ханагдааг байна, гэхэсье багшын мэргэжэл шэлэхэ дуратайшуул үгы шахуу байба. 29-дэхи буряад гимназийн 11-дэхи классай хурагша Сэсэг Гомбоева вертолётдоор нийдэхэ ёһотой пилот болохо хүсэлтэй.

19-дэхи хургуулиин хурагша Татьяна Наметьевагай хэлхээр, нуралсал руу мүнгөө оруулбал, тон ехэ аша үрэтэй. Энэньше тон зүб. Түрэл хургуулинуудтаа түрүү хурагшад болохо хабаадагшадхаа эгээл эрхимые шэлэхэнь жюриэдэ тон хүшэр байба. Улаан-Удын 4-дэхи гимназийн 11-дэхи класса жэлэй эрхим хурагша Алексей Варфоломеев хурадаг байна, тэрэ гран-при абаа. Нэгэдэхи хуурида 49-дэхи хургуулиин 10-дэхи классай хурагша Содном Дашинамжилов, 2-дохидо-2-дохи хургуулиин Даниил Барский, 3-дахида 32-дохи хургуулиин Алдар Эрдэнеев гэгшэд гараба.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.
Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото-зураг дээрэ Содном Дашинамжилов.

ХҮГЖЭЛТЫН ШАРАЙНЬ ЯМАР БЭ?

Нажарай сагта хотодо зунай 88 зунай кафе, 44 квас худалдалгын газар, 53 морожено худалдалгын газар худалдана байна. Тиин ганса ресторануудта худалдэг зонтой тоо таба мянгадэа хүрэнэ.

Аяншалгыншы талаар хараад үзэхэдэ, хотодо аяншалгын 37 фирмэ бии. Манай республика хари гүрэнүүдэй выставкэнүүдтэ ходо хабаадана. Нэрлэбэл, Германиин Мангейм хотодо, Франциин Каннада буряад арадай ажабайдал, үзэсхэлэн хайхан газарнууд тухай олоной анхаралда выставкэнүүдые дэлгээдэг. Эдэ гүрэнүүдтэ энэ хэмжээ ябуулга ехэ һонирхол татаа. Тиймэхэ манай тала руу аяншалагшадай ходо ерээжэ байгаа хаань, тон лэ хайн гээшэ.

Бага олзын хэрэг эрхилэгшэдэй тоо жэлхээ жэлдэ олошорно, тиймэхэ тэдэнэр хотын бюджетэ хоёр дахин ехээр налог оруулба. Нёдондо жэл олзо эрхилэгшэдэй үдэрнүүд Улаан-Удэдэ үнгэргэгдөө бэлэй. Тус хэмжээ ябуулгада Шотын, Эрхүүгэй, Агын автономито тойрогой, Монголой, Буряад Республикын хүдөө нутагуудай түлөөлэгшэд хабаадаа. Жэл бүри заншалта болоһон «Эгээл бэрхэ олзо эрхилэгшэ» гэхэн конкурсдо ООО «БФК Байгал» (И.П. Белоусов), «Наймаанай гэр «За рулем» (С.Ф. Михайлов), ОАО «Бурятхлебпром» (Б.Б. Цыденов) гэгшэд шалгараа.

дүн хамта 2,5 миллиард түхэрг ороо юм. Хотын зарим барилгануудта нэмэлтэ мүнгэн гаргашалагдаа. Тиймэхэ жэлэй дүнгүүдээр 182 миллион түхэргэй үридэ оробо.

Хүн зон гэр байраа өөрын, үмсын болгожо эхилэнхэй, гансал нёдондо жэл таба гаран мянган хүнүүд гэрнүүдтэ приватизаци хэбэ. Газарай арендын сэн гурба дахин нэмэгдэжэ, газар арендэдэ абаха аргатай зонтой тоо үсөөрбэ гээд тэмдэглэлтэй.

НИИТЫН ХАЛБАРИ

Үнгэрхэн жэл Агууехэ Илалтын 60 жэлэй ой тэмдэглэгдэжэ, элдэб хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэһэн байна. Ветерануудта мүнгэнэй, эмшэлэлгын талаар туһа хүргэгдэбэ.

Агууехэ Илалтын һайндэрнүүдтэ «Бизнес-ветерануудта» гэхэн акци үнгэргэгдэжэ, 848 ветеранда туһа хүргэгдөө. ОАО «Сибирьтелеком», «Электро-связь» бүлгэмүүдэй аша туһаар 45 ветеранууд телефонтой болобо. Гадна 672 ветеранда гэр байрын заһабарилга хэгдэ. Дайнда хабаадаһан 13 мянган хүндэ тус тустань мянган түхэргэй туһаламжа хүргэгдөө. Нёдондо жэлхээ эхилээд, эмшэлэлгын газарнуудай материально-техническэ бааза

ҮЙЛЭДБЭРИ, ХУДАЛДАА НАЙМААН

Хотын үйлэдбэринүүдэй тоо 671-дэ хүрэнэ. Тэдэнэй жэлэй оборот 21292,9 миллион түхэрг, тиин гушан процентнь хотын бюджетэ налог болгон түлэгдэнэ.

Бага олзын хэрэг эрхилэгшэдэй худалдаа наймаанай газарнууд жэлхээ жэлдэ олошоржо байна. Нёдондо жэл худалдаа наймаанай шэнэ 61 газар нээгдэе юм. Тэрэнэй 41-ниинь эдээ хоол худалдаанай кафе, ресторанууд болоно.

ШЭНЭ ПРОЕКТНУУД БЭЕЛҮҮЛЭГДЭХЭ

Улаан-Удэ хотын захиргаанай Ниитын Политикын талаар комитет проектнүүдэй конкурс үнгэргэбэ. Конкурсно 26 эмхи хабаадаа.

Тус конкурсын дүнгүүдээр найман проектнүүд шэлэгдэн абтаба. Конкурсын фондһоо илагшадта мүнгэнэй туһаламжа үгтөө. Ансамбль «Забавушкада» - 30000 түхэрг, «Мелиоратор» гэжэ соёлой байшанда - 25000 түхэрг, хотын 56-дахи хургуулида - 20000, «Байгалай экстрим» эмхидэ - 15000.

«Байгалай экстрим» гэжэ олонийтын эмхи фотоконкурс үнгэргэхэ, Сампиловый нэрэмжтэ музей хотын 340 жэлэй ойн баярта зорюулан фестиваль бэлдэнэ, ансамбль «Забавушка» хүүгэдэй музика табина, «Мелиоратор» гэжэ соёлой байшан «Уян бэлэг» гэжэ концертнэ программа бэлдэнэ.

Тийхэлээр түүхын музей газетэ гаргаха,

«Лакитон» гэжэ залуу дуушадай бүлэг концертнэ программа бэлдэнэ, хохор хүнүүдэй Бүхэроссин нэгэдэл бюллетень хэблэхэ ханаатай.

Янжама ЖАПОВА.
Р.Н. БАЗАРОВАЙ фото.

БУРЯАДА ХҮДЭЛХЭ МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭХЭНЬ

«Метрополь» гэхэн Эрхүүдэхи финансовая компани болон Г.В. Плехановой нэрэмжтэ Санкт-Петербургийн гүрэнэй уурхайн институтдай (техническэ университет) 2006 оной мартын 7-до хэлсээ баталаа.

Тэрэнэй ёһоор Эрхүүдэхи «Метрополь» гэхэн финансовая компани Буряад орондомнай хүдэлхэ мэргэжэлтэдые бэлдэдэг болохонь. Нэрлэгдэгшэ финансовая компаниин генеральна директор М.В. Слипенчук болон Техническэ университетэй ректор В.С. Литвиненко энэ документдэ гар табяа.

Хэлсээнэй ёһоор, эндэ заагдана дээдэ хургуули социальн-шэглүүлэгдэһэн нуралсалай хангалгануудые (дээдэ хургуулида орохо бэлдэхэлэй, дээдэ хургуулиин болон дүүргэһэнэй удаа мэргэжэлдээшлүүлгын) булюу гуримаар үзүүлхэ юм. «Зүүн Сибириин металнууд» гэжэ корпорацийн бүридэлдэ ородог предпритинуудай хүдэлдэг регионүүдэй

хургуулинуудай дунда тусхай эмхи зургаануудай хурагшад, оюутад, мэргэжэлтэд эрдэмээ дээшлүүлхэ аргатай. Энэһнээ гадна «Метрополь» компанинуудай бүлэгэй предпритинуудай техническэ, технологическа, экономика болон бусад асуудалуудаар эрдэмэй-зүбшэлэлгын хангалгануудые техническэ университет үзүүлхэ, тэрэшлэн тус бүлэгэй бэлдүүлжэ байһан проектнүүдые дагана эрдэмэй хүдэлмэринүүдые дүүргэхэ байна.

ИФК «Метрополь» - Уурхайн институттай хэлсээ баталһан түрүүшын финансовая компани болоно. Минерально-эдрэй комплексдо хүдэлжэ байһан «НОВАТЭК», «Норильский никель», «Сургутнефтегаз», «Уренгойгазпром», «Лукойл», «Алроса», «Де Бирс» гэхэн түрүү компанинууд нэрлэгдэһэн институттай иимэ хэлсээ баталһаар үнинэй юм.

Э.ДАМБАЕВА.

БГУ-аа мэдээсэнь:

АМАН ЗОХЁОЛООР МҮРЫСЭБЭ

Оюутадай сүлөө сагыс эзэлхын тула хуралсалай эмхи зургаануудта эдэб янзын кружок, секцинууд хүүдэлдэг. Гэхэ зуура концерт-нааданууд, мұрысөөнүүд үнгэрдэг. Иймэ мұрысөөнүүдэй нэгэн тухай хөөрхэмни. Наяхана БГУ-гай Үндэһэтэнэй гуманитарна институтта аман зохёол гүйсэдхэгшэдэй мұрысөөн үнгэрбэ. Эндэ институтдай бүхы курснуудай оюутада хабаадаа. Арадай дуун, үлгэр түүрээлэг, магтаал, үрээл, соло, оньһон болон хошоо үгэнүүдые уншалга гэхэ мэтэ номинацинуудһаа бүридөө. Үндэһэтэнэй гуманитарна институтдай арадай аман зохёолой танхим тус хэмжээ эмхидхэн байна.

Институтдай багшанар Ц.Д. Б. Бадмацренова, Ж.Д. Намтаров, С.С. Цыренова гэгшэд жорин үүргэ дүүргэж, илагшадые элирүүлбэ. Мұрысөөнэй дүнгөөр нэгдэххи, хоёрдоххи курсын оюутадай команганууд оньһон болон хошоо үгэнүүдые тон хайн мэдэхэ байба. Хоёрдоххи курсын оюутада Валерий Сыбенков, Солбон Батуев гэгшэд ирагуу хайхан арадай дуунуудые эдэлүүлж, нэгдэххи шатын дипломдо хүртэбэ. Үлгэрнүүдые түүрээлгын мұрысөөндэ Солбон Батуев түүрүүлэ. Эрдэни Раднаев (4 курс), Арюна Жимбеева (2 курс), Дыжит Цырендэлыкова (2 курс) гэгшэд буряад арадай магтаал, соло, үрээл эгээл олоор мэдэдэг байһанай түлөө грамотануудта хүртэбэ.

ОРОД ХЭЛЭ ШУДАЛХАНЬ

Буряадай гүрэнэй университетэй зүүн зүгтэй факультетдэ Монгол ороной бүлэг оюутада ерэхэ, ород хэлэндэ һара үлүүтэй һуража байнхай. Тэдэнэр июнь болотор байха юм.

БГУ-гай Үндэһэтэнэй гуманитарна институт Монголоой дээдэ хургуулинуудтай аша үрэ ехэтэйгээр харилсадаг зашпалтай. Тиймэхээ тэдэ оюутада тус институт руу айлшаар буугаа. Гэхэтэй хамта энэ уулзалгада монгол хэлэ шудалдаг БГУ-гай түүхын факультетдэй оюутада хабаадалсан байна. Нэн түрүүн НГИ-гай директор Л.С. Васильева, хуралсалай талаар директорэй орлогшо О.Б. Бадмаева, институтдай тайшаа Т.Содбоев гэгшэд суглааргадта институт тухайгаа тобшоор хөөрөжэ үгөө. Харюудань хүршэ гүрэнэй айлшад өөһэдэньгөө ажабайдал, хургуули тухай хөөрөбэ.

Бэрхэ, хуралсалаа оролдосо ехэтэй хорёод басагад Монголоой гүрэнэй хуралсалай дээдэ хургуули дүүргэжэ, ород хэлэнэй багшанар болохо түсэбтэйнууд. Тэдэнэрэй хэлһээр, хотын театр болон музейнүүдээр ябаа, мүнөө дээрээ БГУ-гай «Оюутадай хабарта» оролсохоёо бэлдэжэ байна.

Монгол ороной дээдэ хургуулинуудта ехэнхидээ ород, англи, хитад хэлэнүүдые шудалдаг байха юм. Оюутадай һанамжаар, ород хэлэндэ һурахада бэрхшээлтэйһье һаа, һонирхолтой. Монгол болон буряад оюутада суг хамта шүлэгүүдые уншаа, дуунуудые дуулаа, хатар дэлгээгээ.

Бидэ Улаан-Үдэдэ анха түрүүшынхиде ерээбди. Ород хэлэтэй буряад оюутадаар харилсаһанай бидэндэ баһал үнэтэй. Хани ба-

рисаамнай үшөөл шангаржа байг лэ, - гээд монгол оюутадай хүтэлбэрилэгшэ Пүрэвжав багша хэлэбэ. Манай нарата хайхан Буряадта айлшаар буужа, ород хэлэ шудалха гэхэн зорилгоёо дүүрэнээр бэелүүлээд, олон нүхэдтэй болоод бусахынь Монголоой оюутада хүсэе.

Эржена БАТОВА,
БГУ-гай оюутан.
Авторай фото-зураг

ЗАЛУУ ЭРДЭМТЭДЭЙ
УУЛЗАЛГА

Байгша оной февралын 17-до Хүүтэдэй зохёохы ажалай байшанда оршодог Эрдэмэй бага академин (МАН) нэмэлтэ хуралсалай Түбтэ хурагшадые эрдэмэй-шэнжэлэлгын хүдэлмэритэй танилсуулхын тула хотын БНЦ-гэй залуу эрдэмтэдтэй уулзалга-семинар үнгэрөө. Тэндэ ямар эрдэмтэд хабаадаа гээд, түүхын эрдэмэй кандидатууд: археологегор Н.В. Цыденова, этнографьяр И.П. Бошаров, шажан шэнжэлэлгээр О.А. Шагланова.

Энэ тухатай семинарыс МАН-ай ЦДО (хүтэл М.Д. Донитов), СЮТур (Г.Е. Матвеев), райОО (И.Н. Дарижапова), ЦДТ (С.Б. Дарибазарон) хамта үнгэргэһэн байна. Тэрэниие үнгэргэлгэдэ хабаадаһан аймагай хургуулинуудай багшанар болон 97 хурагшад иймэ мэтгын уулзалганууд нилээд тухатай ба аша үрэтэй гэхэн шуухала тобшоолоддо ерээ нэн.

Тэрэ үдэрэй түрүүшын хахадта бүхы хабаадагшад гурбан секцинуудтэ хүдэлөө. Хоёрдоххи хахадтань ганса багша-

наригуудта зорюулагдан, "түхэрээн шэрээ" үнгэргэгдөө, харин ИПЦ-дэ юмэ мэдэлгын ухдхатай фильмууд харуулагдаа: "Забайкалиин амитадай аймаг" ба "В.С. Мункин багшын ажабайдал ба зохёохы ажал". Нүүашын зурагын нютагаймнай хүүгдэй дунда нилээд ехэ һонирхол татаһан байна. Тэрэниие республикын информатизацин түб манай эрдэм хуралсалай таһагай ИПЦ-тэй хамта буулаһан байна гэжэ мэдээсэбди.

Тус семинарай дүн гэхэдэ, иймэ хурагшадэй эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдэй шидхэгдээгүй асуудалнууд элирүүлгэдэ ба тэдэнэй бодолтын зам шэлэлхүүдэнь; аймагай эдир шэнжэлэгшэдэй болон БНЦ-гэй эрдэмтэдэй дунда саашанхи нягта харилсаа үргэхдээ талаар хэлсэгдэ.

Саашадаа үшөө хэды уулзалганууд хүлээгдэнэ.

Ц.Х. ДОНДУКОВА,
МАН-ай нэмэлтэ хуралсалай түбтэй мэргэжэлтэн.

«А
Р
У
Н»Т
Ү
Б
Т
ЭА
Я
Т
А
ЙА
А
А

Соёлой болон уншалгын гэжэ соносхогдоһон энэ жэлэй мартын 16-да «Арун» гэхэн эвенкүүдэй соёлой түбэй ябуулжа байһан хүдэлмэритэй танилсалгын үдэшэ Улаан-Үдын түбэй номой сангай 24-дхи филиалай «Уншалгын түбэй» мэргэжэлтэдэй үүсхэлээр үнгэргэгдөө.

Эвенкүүдэй түбье Буряад Республикын габыята багша Мария Бодоуловна хүтэлбэрилнэ. «Харилсаан» гэхэн клубай, Октябрьска районной ветерануудай Советдэй гэгшүүд, хотын 17-дохи хургуулин 7-дохи классай хурагша энэ уулзалгада хабаадаа. Арадай уран бэлэгэй бүтээлнүүдэй выставкэ дэлгээгдэ, эвенк яһатанай үмдэжэ абаһан хубсаһан харуулагдаа. Энэ үдэһье үндэһэн арадай дуу, хатарнууд шэмэглээ.

«Арун» түбэйхид эдэб янзын конкурснууд болоод фестивальнуудта эдэхитэйгээр хабаадаа. Үндэһэтэнэй соёлой түбүүдэй регионууд хоорондын фестивальда хабаадажа, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Тийхэдэ Ази-Номгон далайн регионой эдэб үндэһэн яһатанай хатарай конкурсн дипломдо хүртэһэн юм.

Энээнхээ гадна байгша оной апрелин 6-һаа 9 болотор «Арун» түбэйхид Москвада үнгэргэгдэхэ «Хойто зүгтэй нийгэмэй хүгжэлтэ. Регион болон ЭКСПО» гэхэн выставка-ярмагта хабаадаһан. Эвенк яһатанай хубсай, хунар, агпуурийн хэрэгсэлнүүдые эндэ харуулаха, түбэйнгөө хүдэлмэритэй танилсуулаха юм.

Ерэхэ жэлдэ баригдажа эхлэхээр түсэблэгдэһэн үндэһэн соёлой комплексн проект мүнөө зохёон табигдажа байнхай. «Уншалгын түбэй» мэргэжэлтэд үндэһэтэнэй соёлой бусад түбүүдтэй эдэхитэй хүдэлмэри ябуулна. Шэнэ уулзалгануудые эмхидхэхээр тэдэ түсэблэнэ.

Жаргал ГАРМАЕВ,
1-дхи курсн оюутан.

Новая монография

О ФОРМИРОВАНИИ И РАЗВИТИИ
КУЛЬТУРЫ УСТНОЙ БУРЯТСКОЙ РЕЧИ

чае помимо владения языковыми средствами уметь воспринимать и понимать устную речь говорящего собеседника и самому правильно по-литературному научиться красиво говорить. С учетом этого в монографии автора впервые рассмотрены лингвометодические приемы обучения по развитию культуры устной речи младших школьников.

Автор монографии С.Ц. Содномов известен широкому кругу преподавателей-методистов бурятского языка не только как высококвалифицированный педагог-методист, но и как исследователь теоретических проблем бурятской лингводидактической науки. Рецензируемая книга - итог многолетней кропотливой поисковой работы. Она состоит из четырех глав:

1. «Бага наһанай хурагшадэй хэлэлгэ хүгжөөлгын эрдэмэй үндэһэн»;
2. «Арадай аман зохёол үзэхэдөө, бага наһанай хурагшадэй хэлэлгэ хүгжөөлгын ухда»;
3. «Арадай аман зохёол үзэхэдөө, бага наһанай хурагшадэй хэлэлгэ хүгжөөлгын ажалай методик»;
4. «Арадай аман зохёол үзэхэдөө, бага наһанай хурагшадэй хэлэлгэ хүгжөөлгын ажалай методик».

Характерной особенностью новизны монографии С.Ц. Содномова заключается в том, что в ней впервые раскрыта концепция развития устной речи младших школьников начальных классов бурятской школы, в основу которой положены деятельностная теория обучения (Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн, П.А. Гальперин, Н.Ф. Талызина) и идеи нового педагогического мышления (А.В. Петровский, В.В. Давыдов, В.С. Лезнев).

Как известно, проблема формирования и развития культуры устной бурятской речи в достаточной мере не исследована.

Впервые в бурятской лингвометодической литературе автором поставлен и исследован ряд принципиальных проблем формирования и развития устной речи младших школьников бурятской школы.

Важнейшими среди них являются:

- 1) создание модели методической системы обучения культуре устной речи младших школьников;
- 2) разработка принципов и методов обучения по развитию устной речи младших школьников;
- 3) разработка стратегии методической деятельности учителя по формированию и развитию устной речи младших школьников;
- 4) определение соотношения теории и практики в методической подготовке;
- 5) выявление возможностей различных моделей взаимодействия учителя и учащихся в учебном процессе для формирования и развития устной речи младших школьников бурятской школы.

Разработанная автором концепция по формированию и развитию культуры устной речи младших школьников рассматривается в последних трех главах монографии, в которых последовательно раскрываются основные компоненты системы обучения: цели, содержание, принципы, методы и стратегии формирования и развития культуры устной речи младших школьников.

В связи с этим автором исследованы принципиальные вопросы технологии теоретического, практического обучения по развитию культуры устной речи младших школьников.

Исследование этих важных вопросов позволило автору монографии разработать и научно сформулировать вполне оригинальную, инновационную методическую систему обучения по развитию культуры устной речи младших школьников бурятской школы, содержание на теоретическом, квалифицированном и на уровне учебного материала.

В монографии С.Ц. Содномова впервые в бурятской лингводидактической учебной литературе в обобщенном виде рассмотрены основополагающие принципы обучения по развитию культуры устной речи младших школьников бурятской школы.

Используя мониторинговую разработку автора монографии, учителя начальных классов могут достигнуть высших стандартов и необходимого качества обучения по развитию культуры устной речи младших школьников бурятской школы.

Как известно, учебник - это, по существу, один из основных источников получения учащимися знаний и навыков в дидактическом процессе по развитию культуры устной речи учащихся. В связи с этим монография Сономбала Цыденовича Содномова, молодого ученого-педагога, подающего большую надежду в большой науке, в лингводидактическом плане является первым научно-методическим исследованием по развитию культуры устной речи младших школьников, которое вносит весомый вклад в бурятскую лингводидактическую науку.

Улзы-Жаргал ДОНДУКОВ,
доктор
филологических наук,
профессор БГУ.

Недавно в издательстве Бурятского государственного университета вышла монография кандидата педагогических наук Сономбала Цыденовича Содномова «Бага наһанай хурагшадэй аман хэлэлгэ хүгжөөлгэ: хурагшын теори болон практика» (Развитие устной речи младших школьников: теория и практика обучения), Улаан-Үдэ, 2005, 159 стр.

Политические и социально-экономические изменения, происходящие в Республике Бурятия, привели к необходимости изучения бурятского языка на всех ступенях общеобразовательных учреждений и средних школ. Ввиду этого в условиях повышения роли и функций бурятского языка, как государственного, в жизни республики совершенствование содержания образования, методов и форм обучения бурятскому языку в наших бурятских общеобразовательных школах приобретает первостепенное значение. Ведь овладение языком как средством общения неравноценны формальному овладению языковыми средствами. Оно вклю-

«Алтаргана-2006» гэхэн конкурсдо

Түрэн нютат, тоонто, эхэ нютат, түрэл дайда гэхэн үгэнүүд хүнэй ажабайдалтай, бага наһантай, эжы абатай, гал гуламтатый нягта холбоотой байдаг гэшээ. Хаанашье ябаа хаа, хүн эхэ нютатаа, түрэл дайдаа, эжы абаяа ханажа ябадаг, шүлэг дуундаа магтан дууладаг, сэдхэлдээ бөөмэйлэн ябадаг юм.

«Наһатай болохо бүрээ хүн нютатгаа холо ябаа хаа, түрэн нютатаа ходоодоо дурсадаг, тоонто дайдаа эрьен ерэдэг, нютатайнгаа хада уулануудта хүгэдэн мүргэдэг юм. Тийгэжэ нютатай татаса улам ехээр мэдэрэгдэдэг», - гэжэ наһатай болоһон хүнүүд хөөрэлдэдэг. Мүн уран зохёол соошье нютатай татаса тухай бэшэгдэдэг. Буряадай арадай поэт Ардан Анггархаевай «Эхэ нютат» гэхэн шүлэг абаад үзэе.

Энэ шүлэг соонь нютатай татаса, хүн эхэ нютат хоёрой хоорондохи холбоон тон эли тодоор мэдэрэгдэнэ.

Буртаг шугу соогуур шургажа ябатараа, Бургаананайшье мүшэр хухалаа хаа, хайрлахаш. Нарай хабар газар тэбэрин шагнаа хаа, Намаа бүгэдэнтэй нэгэ амитай байхаш. Хари холоһоо айлшалжа ерэнэн хүнэй Хаданууды хаража уяраа хаань, баясахаш. Харгын дэргэдэ ургаһан бог үбһэнэй Хажуугаар тоонгүй гараа хаань, муулахаш. Худаг малтажа байтаршини хүрээдэ тороод, Хубхай тархиин гараашье хаань, жэрхэхгүйш. Хурим түрэдэ хэн нэгэнэйнгэ һогтоод, Хурса үгөөр хадхаашье хаань, гэмнэхгүйш. Унаганһаань тэнжээр үрээ амарышье хаа, Урилдаашадаа үлүү мэтээр ханагдахал даа. Үхэнэн бэеын хаанашье хэбтэхэдэ хамаагүйшье хаа, Ууган нютатгаа шоройшье болоһонинь ухатайл даа.

Үнэхөөрөөшье, Ардан Анггархаевай хэлэһэнэй ёһоор «Үхэнэн бэеын хаанашье хэбтэхэдэ хамаагүйшье хаа,

Ууган нютатгаа шоройшье болоһонинь ухатайл даа» гэхэн мүрнүүдээ заагагүй хүнэй сэдхэл хүдэлгэн, гуниг түрүүлһэн, философско гүн гүнзэгү ухатай үгэнүүд болоно. Нютатай татасын хүсэн эндэ баһал мэдэрэгдэнэ. Энэл ушарһаа, урда саһаа элинсэг эсэгэнэрнай түрэл нютатгаа яһаа хаяхаяа хүсэдэг байгаа гэшээ. Үндэр наһатай боложо, үтлэх тээшээ үбгэд гүшээ: «Хада гэртээ хариха дүтэлбээ, намайе Мухар жалгада абаашажа, эжы абымни хажууда табярайтай», - гэхэ мэтын захяа үхибүүдтээ үгэдэг байгаа. Тийхэдээ эдэшье хүнүүд ууган

нютатгаа шорой болохые хүсөөл ха юм.

Хари холын нютатта наһа бараһан хүнине хүдөөлүүлхэдээ, хүүр дээрнэ нютатайнь шорой адхадаг ушар баһал гүнзэгү ухатай байгаа гэжэ Ардан Анггархаевай «Эхэ нютат» гэжэ шүлэг уншаад ойлгобоб. Түрэл нютатайнь адха шорой тэрэ хүнине бөөмэйлэн, түрэн нютатайнь холбон, нютаттань абаашаһан мэтэ болодог байжа болоо.

нютатайнгаа ой модон соо гү, али шугу соогуур наадажа, сэнгэжэ ябатараа гэнтэ ойлгомторгүйгөөр бургаананай мүшэр хухалжархёо хаа, ехэл тэрэнээ хайрлаха, гэмээ мэдэрэн бээ эзмэлхэ ушартай болонобди.

Нарай хабар газар тэбэрин шагнаа хаа,

Намаа бүгэдэнтэй нэгэ амитай байхаш.

Хабар гэшээ жэлэй дүрбэн

гээд поэт саашань бэшэнэ. Үнэхөөрөөшье, нютат гэшээ юунһээшье арюун, хайхан гэшээ. Тиймһээ худал малтажа байхада, газар дороһоо гараһан хубхай тархишье арюун сэбэр, тэрэндэ муу муухай юуншье байхагүй, юундэб гэхэдэ хубхай тархи эхэ газар сооһоо гараа. Эхэ газарнай нангин, хайхан мэдэрэл түрүүлнэ гэшээ. Эгээл эндэһээ шүлэгэй гол темэ болохо хүн байгааи хоёрой нягта

Эсэгэ ороноо хамгаалгын үедэ холын газарта хүдөөлүүлэгдэн хэды олон хүбүүдэй хүүрын хэдэн арбаад жэлэй үнгэрһэн хойно олдожо, эжынэрын, аха дүүнэрын ошоходоо, заагагүй нютатайнгаа шорой абаашажа, хүүр дээрнэ адхаһан тухай кино соо харанабди, мүн дайн тухай зохёолууд соошье уншаһан байнабди. Чимит Цыдендамбаевай «Түрэл нютатгаа холо» гэхэн роман соо холын Казань хотодо наһа барахаяа хэбтэһэн Хэшигтэ нагаса Доржо Галсан хоёрто ниггэжэ захиана: «... Энэхэн тууламг соо Эдэ нютатаймни шорой байха. Хуурсаг дээрэмни энэ шоройһоо нэгэ адха хаяхаяа бу мартатгы...». Эндэһээ хаража үзэхэдэ, хүн гэшээ түрэн нютаттаяа хэр үеһөө хойшо хүйһөөрөө нягта холбоотой, тоонто нютатаа хүндэлэн ябаһан байна.

Ардан Анггархаевай «Эхэ нютат» гэжэ шүлэгэй эхин мүрнүүды хаража үзэхэдэ, энэ холбоон тон элээр гаража ерэнэ: Буртаг шугу соогуур шургажа ябатараа, Бургаананайшье мүшэр хухалаа хаа, хайрлахаш.

Манай буряад арадай ёһо заншал соо ургамал бүхэн амитай, тиймһээ тэдэниие гэмнэжа, хайрлажа ябаха ёһотойбди гэхэн тон хайхан хургаал бии. Эгээл тиймһээ

сагай эгээл хайхан, эгээл дэмбэрэлтэй саг гэшээ. Юундэб гэхэдэ, хабарай сагта бүхы юумэн һэргэжэ, газар дэлхэймнай ногооржо, шэнэ ургамал ургажа, набаа намаа задарна ха юм. «Эгээл энэ үедэ газар тэбэрин шагнаа хаа, намаа бүхэнтэй нэгэ амитай байхабди», - гэжэ автор тон зүбөөр тэмдэглэнэ. Бидэ байгааилин үхибүүд гэшээбди, тиймһээ Эхэ байгааилин мантай адли амитай, хайратай гэшээ.

Хари холоһоо айлшалжа ерэнэн хүнэй

Хаданууды хаража уяраа хаань, баясахаш.

Харгын дэргэдэ ургаһан бог үбһэнэй

Хажуугаар тоонгүй гараа хаань, муулахаш.

Хэрбээ ондоо нютатгаа айлшалжа ерэнэн хүнэй үндэр хада уульемнай, нютатаймнай байгааилие хаража хайхашаан уяраа хаа, бидэ тэрэнтэй адли баясан, нютатаараа омогорхонобди. Тийхэдэ нютатаймнай бүхы юумые гоёшоон магтаһай гэхэн мэдэрэлдэ абтанабди. Тээ харгын дэргэдэ ургаһан бог үбһэ харангүй, анхаралаа хандуулангүй гарахадань, гомдон мууланабди. Эндэһээ хүнэй түрэл нютатгаа дурлал, нютатаараа омогорхол харагдана.

Худаг малтажа байтаршини хүрээдэ тороод,

Хубхай тархиин гараашье хаань, жэрхэхгүйш, -

холбоон гаража ерэнэ:

Үхэнэн бэеын хаанашье хэбтэхэдэ хамаагүйшье хаа,

Ууган нютатгаа шоройшье болоһонинь ухатайл даа.

Ардан Анггархаевай «Эхэ нютат» гэжэ шүлэг тон гүнзэгү философско ухатай байхынгаа хажуугаар лирическэ шүлэг гэшээр. Лирическэ зохёолууд соо ажабайдал, ехэнхидээ поэдай болон геройн наһал бодолоор, мэдэрэлээр, сэдхэлэй байдалаар харуулагдадаг. «Эхэ нютат» гэхэн шүлэг соо поэдай наһал бодолшье бии, мэдэрэлшье байна, тийхэдэ авторай сэдхэлэй байдал баһал харуулагдаана. Тийхэдээ поэдай сэдхэлэй байдал лирикын гол ухашь болоно. Лирикын гол ухашь - поэдай түрэл нютаттаяа нягта холбоотойнь, байгааилие гамнан, баясан ябаһаниннь болоно.

Поэт энэ шүлэгөө бэшэхэдээ, уран аргуудые элбэгээр хэрэглээ. Жэшээ болгон хэлэхэдэ, нарай хабар гэхэн холбуулал соо нарай гэхэн үгэ эпитет болоно. Уран зохёолой хэлье баяжуулдаг, шэмгэлдэг олон янзын аргуудай нэгэн эпитет болоно. Тэрэ юумэнэй онсо шэнжые ондоо юумэнэй шар тэмдэгээр нэрлэһэн үгэ мүн. Эндэ хабарай нал ерээ, набаа намаанай нялха нарайхан байһан үеһе нарай хабар гэжэ

поэт зүбөөр зэргэсүүлнэ.

Энэ шүлэг соо байгааилин үзэгдэл, пейзаж мүн лэ харуулагдана. Байгааилин шарайе, байдалые, үзэгдэлнүүдые үгэнүүдээр тодорхойлон бэшэлые пейзаж гэнэбди. «Эхэ нютат» гэжэ шүлэг соо - буртаг шугу соогуур шургалга, нарай хабар газар тэбэрин шагналга, хаданууды хаража уяраалга, харгын хажууда ургаһан бог үбһэн - пейзаж болоно.

Шүлэг соо толгой холбуулалга (аллитераци) тон хайнаар харуулагданхай. Жэшэнь:

буртаг - бургаананайшье нарай - намаа худаг - хубхай хурим - хурса.

Һүүлэй рифмэнүүд хайнаар тааралдана:

ябатараа - шагнаа хаа хайрлахаш - байхаш - баясахаш, муулахаш тороод - һогтоод ханагдахал даа - ухатайл даа.

Мүн шүлэгэй ритм аялгалан тааруулагданхай:

Нарай хабар газар тэбэрин шагнаа хаа,

Намаа бүгэдэнтэй нэгэ амитай байхаш.

Эдэ хоёр мүр соо туд тудтань 12 үе тоологдоно.

Лексическэ талаһаань хараха болоо хаа, шүлэг соо синонимууд, антонимууд, эхир үгэнүүд бии. Жэшэнь: хари холоһоо, хурим түрэ гэхэн үгэнүүд нэгэ талаһаа синонимууд болохо -

хариһаа ерэнэн хүн холоһоо ерэнэн хүн, хурим дээрэ түрэ дээрэ, үгышье хаа, эхир үгэнүүд болгожо болоно - хари холоһоо хурим түрэ.

Эхир үгэнүүд хадаа хамтадаа нэгэ ухатай байдаг, хари холоһоо, хурим түрэ гэхэн үгэнүүд нэгэ ухатай болоно. Үрээ, урилдааша гэхэн үгэнүүды синоним болгохоор. Шүлэг соо антоним бии: баясахаш, муулахаш.

Энэ шүлэг соохи уран аргууды хаража үзэбди. «Эхэ нютат» гэхэн шүлэг 11-дэхи классай программа соотон зүбөөр оруулагданхай гэжэ һананаб. Юундэб гэхэдэ, хургуулияа дүүргэжэ, холын хото гуродуудта гурахааа ошохо гэжэ байһан хүбүүд, басагад энэ шүлэг уншажа сээжэлдэхэдээ, түрэл нютатаа сэгнэжэ, эхэ нютатайнгаа ямар нангин, сэдхэлдэнь ямар дүтэ байһын үшөө дахин ойлгохо байна. Мүн холо газарта ябахадаа, түрэл нютатаа, эжы абаяа, багшанараа ханахадаа, Ардан Лопсоновичой энэ хайхан шүлэг заагагүй дурсан, хүн эхэ нютат хоёрой хоорондохи нягта холбоо үшөө дахин өөр дээрээ мэдэрхэ болоно.

Аюр ДАМПИЛОВ, Захаанай аймаг Дабатайн дунда хургуулийн 11-дэхи классай хурагша.

ЭБ НАЙРАМДАЛ. ДАЙН.

Зэргэсүүлгэ

Эдэ үгэнүүды зэргэсүүлэн хараад үзэхэдэ, ямар хоёр ондоо байдал зураглагдана гэшээбди!

Дайн болоходо, сэлмэг хара үүлээр татагдажа, хүнэй ёолохо, гэмшэхэ, хашхарха, пулемёдой пишаганаха, залигүй нияжанаан, тэнэрэлгэ, хараал шэрээл дуудана. Харин эб найрамдалай байхада, сэлмэг сэнхир тэнгэри, номгон байдал, үхибүүдэй энеэдэн, хүйлгэ, ажалша зоной урмашага эздэлнэ.

Дайн! Энэ үгэ дуулахадаа,

хүнэй сэдхэлдэ хүйтэ даажа, бээ шэшэржэ, муухай хирээн хаахираан шэнги үзэгдэдэг. Энэ үгэ соо хэды ехэ гашуудал, гомдол, гасалан, үлэн байгаа, хандаралга, хохидол, үншэрэлгэ, зоболон, үхэл, гуниг, тулалдаан, хёморол гэшээб.

Эб найрамдал гэхэн үгэ дуулахадаа, доосооһни наран гаража байһан шэнги зохид, гоё боложо, гургалдайн дуун шэнги ханагдадаг. Энэ үгэ соо баяр, жаргал, энеэдэн, амжалта, хэшгэ, жабхалан, энхэ тайбан, амгалан байдал ха юм.

Амгалан байдалай дэлхэй дээрэ алхалхын тула, хүн бүхэн оролдохо, эсэһэ сусахагүй тэмсэхэ ёһотой. Ажабайдалай энэ үндэр уялга хүн бүхэндэ даалгагдана гэжэ бү мартайт!

Хүхюун эбтэй байһанаа Хэрүүл гэнтэ гарган, Хэсүү шанга байлдаан Хүнэй байдал хүлгүүлнэ. Хүүгэдэй энеэдэн замхажа, Хараал шэрээл дуудана.

Амгалан тайбан байтараа, Амарал тала бүрхэн,

Аймшагтай муухай дайн Аятай байдал хандараана. Арад зомни тэмсэхээ, Алад шанга зэһэнэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛ

Дарагдашагүй Эхэ орондон Дариин муухай утаан Дары түргэн замхажай, Дайда түбим сэлмэжэ, Дардам сэхэ харгы Дандаа үргөөр сэлгэдэһэй!

Энэ юртэмсэ дэлхэйдэ Энхэ тайбан ажабайдал

Эрид шанга алхалхай! Эдир залуу үетэндэ Эб найрамдалай охин Эршэ зориг түрүүлхэй! Дабаха олон зүргэнүүд, Дабшаха олон дабаанууд, Дуулаха олон дуунууд, Тайлбарилха һонин

онһонууд, Тааха нюуса таабаринууд Дуудан, даллан байхал!

Соёлма ДОЛСОНОВА, 24-дэхи буряад гимназийн 11-дэхи классай хурагша.

Ерэхээ байхан зулгы найхан зунай сагта манай Буряад орон нутагта Бүхы дэлхэйн үндэһэн буряадай наадан «Алтаргана» - фестиваль үнгэргэгдэх гэжэ байна.

Хаа хаанаһаа, холо дүтһөө буряад угсаатан сугларжа, энэ ехэ нааданда хабаадажа, өөһэдынгөө үндэһэн Буряа-дайнгаа ёһо заншал, үрээл, магтаал, соло ба уран найхан урданай дуу, хатаргаа олон харагшадтаа урма баярын үргэжэ, харуулхаяа ехэ гэгшын бэлэдхэл хээ бээ.

«Алтаргана-2006» гэхэн фестиваль Буряад орондоннай эгээн түрүүшынхнээ үнгэргэгдэхэн.

«Бүгдэ Буряадай фестиваль наадан үндэр дээдэ зиндаада үнгэргэгдэхэн болтогой» - гээд, энэхэн шүлэгөө зориуланам.

«Алтаргана-2006» найндэры угуулан

ҮНДЭР ЗИНДААДА ҮРГЭЭЛ

Анха түрүүшынхнээ
Буряадтам
«Алтаргана» наадан
эхилхэн.

Айшаг олон сугларжа,
Алда хадагаа дэлгэхэн.

Анхан урданай заншалаа
Андагдан сугтаа дурсажа.
Арадай аман зохёолоо
Аласай холоһоо гуураха.

Дулаан хүгжэмөөр
дуунуудын
Дуураан талаяа зэдэлхэн.
Суураан болон дайдаар,
Саяан үндэр уулаар.

Байгалай долгонгол эршэтэй
Буряад аялга хүсэтэй,
Хун шубуун элинхэй,
Холо дээгүүр зэдэлхэнхэй.

Гэсэр хаанай тугые
Гэршэ болгон үргэжэ.
Эрын гурбан наады
Эрхим дээшэлэн үнгэргэхэ.

Монгол, Буряад угсаатан
Морин хүлдөө гоёохол.
Солбон хурдан хүлэгүүдээ
Солын магтан гуудахал.

Бабжа-Барас баатарнууд
Барилдажа, хүсээ мэдэхэ.

Бүхэ, шангань илгараад,
Хүсэ шагалын мэдэгдэхэ.

Тэбэнын хүбөөр харбажа,
Түмэн зоноо гайхуулжа,
Эбэр номо дэлижэ,
Эрхим нэгэн олгохо.

Үнгэһэн Буряад заншалаа
Үргэн дээшэн хүгжөөжэ,
Үншэн хабһанай забһартаа
Үеын үегөө хабшуулаа.

Айшадаа олон суглуулжа,
Арад түмэн сэнгэхэ.
«Алтаргана» найхан наадаа
Үндэр зиндаада үнгэргэл.

Цыдендоржо
ЦЫДЕНЖАПОВ.

АНГАРСК - бурятский культурный центр

«Пути сохранения и развития бурятского языка в Прибайкалье» – под таким названием 27-28 марта в г. Ангарске прошла межрегиональная научно-практическая конференция. Инициатором ее проведения выступил Бурятский культурный центр «Туя».

Всего в Иркутской области 8 подобных центров. Иркутская региональная общественная организация «Бурятский культурный центр «Туя»» создана в 1991 г. по инициативе граждан, проживающих в Ангарске. Она имеет своей целью восстановление утраченных связей современных бурят с историческим прошлым своего народа, пробудить в них чувство национальной гордости за свою историю, уникальный быт и культуру, возродить и развивать бурятский язык, фольклор, самобытное народное творчество.

Конференция вызвала большой интерес специалистов и общественности городов Иркутской области, самого Иркутска, Улан-Удэ, сельских районов Иркутской области и Усть-Ордынского Бурятского автономного округа. В ее работе приняли участие 130 человек, работники школьной системы образования, представители научной и вузовской общественности, администрации г.Ангарска, ВАРКа, культурных центров Иркутска и Иркутской области.

Необходимость проведения данной конференции была вызвана все более растущим беспокойством за судьбу бурятского языка, особенно на территории Иркутской области, общеизвестно о его включении в Красную книгу ЮНЕСКО. В ходе конференции было заслушано 32 доклада, кроме того в рамках конференции был проведен круглый стол, в работе которого приняли участие 10 человек. Участники конференции высоко оценили уровень проведения конференции, приняли резолюцию, в которой отметили, что, несмотря на то, что в последние годы данной проблеме уделяется все

больше внимания, этого недостаточно для улучшения положения с бурятским языком. Необходимо принятие системы серьезных мер особенно в связи с предстоящим объединением Усть-Ордынского округа с Иркутской областью. Поскольку конференция проходила в помещении Ангарской государственной технической академии, большая благодарность была выражена ее ректору профессору В.Я. Баденикову за оказанную поддержку в ее проведении. Высказано пожелание о регулярном проведении подобных конференций.

Приятным сюрпризом для всех участников явилась презентация пособия для самостоятельного изучения бурятского языка «Бурятский слог», подготовленного и изданного культурным центром «Туя». Составителями пособия являются Ю.Г. Бубнов, И.А. Михаленко, И.Г. Андреева, А.Булгатова.

Особенностью данного издания является то, что помимо умело подобранного учебного материала оно содержит небольшие исторические и культуроведческие справки, которые носят познавательный характер и существенно украшают его. Несмотря на проблемы издателей с бурятским шрифтом, можно также отметить хорошие полиграфические данные пособия: бумагу, цветные иллюстрации и качественную яркую обложку.

Кстати, ее можно заказать по адресу: 665831, г.Ангарск, 8-й микрорайон, д.8/8, а/я 1506, ИРОО БКЦ «Туя». В небольшом объеме его можно приобрести в книжном киоске Бурятского научного центра СО РАН.

Г.ДЫРХЕЕВА,
главный научный
сотрудник Института
монголоведения, буддологии
и тибетологии СО РАН.

ЭЛГЭНЭЙМ ХЭШЭГ ЭДЭРМЭГ

Хэжэнгын аймагай Эдэрмэг нутаг тухай шэнэ дуун мүнцэлбэ. Ивалгын дасанай шэрээтэ лама Дагба Очировай гуйлтаар поэт Дулгар Доржиева энэ дуунай үгэнүүдые зохёогоо. «Эльгэнэйм хэшэг Эдэрмэг» гэхэн дуунай хүгжэмнээ Хэжэнгэ нутагай мэдээжэ композитор Баяр Батодоржиев найруулаа. Нутагай-хидаа шэнэ дуунтай танилсуулжа, Дагба Очиров дуу зохёогшодые, дуушадые абажа, нутагаа ошоод ерэхэн байна. Эдэрмэгэй клуб соо суглаарагшад Баяр Батодоржиевай Арюна нүхэртээ гүйсэдхэн шэнэ дуу халуун альга ташалгаар угтаба. Тиихэдэ «Байгал» ансамблийн дуушад Буряадай бабьяата артистнууд Цэдэб Банчинова, Туяна Холбоева, Эрдэни Батсүх гэгшэд уянгата найхан дуунуудые дуулажа, эдэрмэгэйдые хужарлуулаа.

Хүдөөгэй номой саңда айлшад хүрэхэн байна. Поэт Дулгар Доржиева шэнэ номуудаа бэлэглээ. Байгуулагдаһаар 100 жэлэйнгээ ойн баярые мүнөө намартаа тэмдэглэхэ Бато Ба-

зароной нэрэмжэтэ дунда һургуулийн директор Артур Доржибалович Очиров айлшадые хүндэтгэйгөөр угтан абаа.

Эдэрмэгтэ хүдөө ажахын кооператив бии. Тэрэниие Д.Д.Дагбаев толгойлно. Мүн тиихэдэ хүдөөгэй захиргаанда хүн зоной ажаһуудал ойлгохо, шадал соогоо туһалжа шадаха эхэнэрнүүд хүдэлнэ. Хүдөөгэй захиргаанай толгойлогшо В.Ж.Архинчиева, тэрэнэй орлогшо Б.Б.Бабуева гэгшэд нутаг зонингоо һуудал-байдалые найжаруулаа арга замуудые бэдэрхэ найхан хүсэл зорилгонуудтай.

Ивалгын дасанай шэрээтэ лама Дагба Очиров түрүүтэй Ганжур Раднаев, Насаг-Доржо Ирлютев, Баяр Дондоков гэгшэд нутагай зоной амгалан байдалай түлөө сан табиһан байна.

Ходоодоо эрдэм номдо эрмэлзэдэг Дагба Очиров нутагай-хидаа шэнэ дуутай болгобо гээшэ. Энэ дуунай үгэнүүд нутаг зоной захилаар толилогдохонь.

Э.ДАМБАЕВА.

ЭДЭРМЭГНАЙ

Үгэнь
Дулгар ДОРЖИЕВАГАЙ.
Хүгжэмнээ
Баяр БАТОДОРЖИЕВАЙ.

Торгон сэгсэгүүдээр урйалдаг
Тоонто нангин Эдэрмэгнай.
Хогол бидэнээ хүлээдэг
Түрэл нутаг Эдэрмэгнай.

Эрхэтэнэй галайга
тамаруулаа
Эдэрмэг найхан нутагнай.
Этигэлэй хүсые батажуулаа
Энэхэн наһанай заяамнай.
Дабтаалга:
Үргэн Буряад ороноймнай
Үнэр баянхан нутаг юм.
Үнн эртын буянтай
Үбгэ эсэрын тоонто юм.

Эхинхэн харгымнай энгэрхээ
Эхилхэн нэгтэ түүхэтэй.
Эрьежэ бусадаг хогодоо
Эльгэнэйм гэрэлхэн үүдэтэй.

Элинсэг зүүдэндэ ханагдажа,
Эртымнай нарандал
дулаатай.

Эдирхэн хаһамнай
зоригжо,
Эрдэмэй габаанда
хүтэлэнхэй.

«Минии мүшэн шинии мүшэнтэй...» гэхэн конкурсдо

Ши бидэ хоёрой байдал, ябадал тухай хэншье мэдэхгүй ха. Гансал би шамаяа үдэр һүнигүй ханажал, зобожол, хүлээжэ байха үйлэтэйб...

Шамхандаа, түрэхэн үдэртэш зориулааб.

НЮУСА ДУРАН

Гушан гурбан наһандам
Гэнтэ орожо ерээлши,
Инаг дуранай замые
Энэ наһандам заагаалши.

Сагай уларил харангуй
Сагань уулзажа хоюулаа
Халуун дуранай анхил соо
Хүлбэрэн хоюулаа
жаргаабди.

Намарай унаһан набшандам
Наһанайш дэбжэнэ хэбэртэй,
Үе сагамнайш үнгэржэ,
Үнэмнайш сайна хэбэртэй.

Наһанайм табилан хэдышые
байг,
Наһандаа шамаяа хайрлахаб,
Далашые наһатай ябахадаш,
Даллажа шамаяа дуудахаб.

Сэбэрхэн дулаахан
шарайешини
Сэдьхэлдээ наһан ябахаб,
Арюухан найхан нэрьешини
Аша хүбүүндээ үгэхэб.

г.Кяхта.

Светлана.

НАНАНАБ, ТЭРЭ НАЙХАН САГАА

нананаб тэрэ найхан сагаа,
нананаб, урдамни зогсоо
һэнши,

Ойро зуура харабашые
шамайе,
Ойлгоо һэм шарайншини
сэбэрые.

Найдалгүй, гунигта
дарагдааг байхадаа,
Намайеш шуугата хүлгөөн
тамалаа.

Илдамхан шарайншини
зүүдэндэ харагдаа,

Ирагуу абяншини шэхэндэм
ханхинаа.

Он жэлүүд ошоно хогорон,
Огсом шуугата
бордоһоной хүсэн,

Анханайм хүсэл
тараажархёо.
найхан хонгёо хоолойешини,
нарагал шарайешини
мартажархёоб.

Э.ДАРИБАЗАРОВ.

Би манай буряад уран зохёолой эгээ ехэ хүгжэлтэ үнгэрэгшэ зуун жэлэй гушаад онһоо эхитэй гэжэ хэлэдэг наа, буряад хүгжэмэй «алтан хаань» 1940 онһоо, Буряадай Москвада болоһон түрүүшын декадаһаа түүхэтэй гэжэ ханадагби.

Гэбшье:
Үлгэн найхан тоонто
нютаттаа
Үлгын гууе шагнан
тэнжэнхэйб.
Элгин тэнюун энхэ
тайгадаа
Эрын соло эдлэнхэйб.

Базар Цырендашиевай дуунуудыс Ахасаран Линховоин, Бадма Балдаков, Дугаржаб Дашиев, Валентина Цыдыпова, Ольга Аюрова, Галина Шойдагбаева, Ким Базарсадаев, Чимита Шанюшкина, Хажадма Аюржанаева болон бусад дуушад Европо

Эдэ ахмад Композиторнуудай хойноһоо Сергей Манжигеев, Базар Цырендашиев, Чингис Павлов, Юрий Ирдыеев, Гур Дашапылов, Анатолий Андреев, Виктор Усович гэгшэд өөһэд өөһэдэнгөө шанга шанга аялга дуунуудаараа СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэгшүүд болоо.

- Эдэ хүхэрэгшэ уулануудай саана - Согто-Хангил, - гэбэ.

Намда Базар Даша хоёрой бэшэһэн «Согто-Хангил» гэжэ дуун ханагдаа, үгэнүүд хүгжэм хоёрын нэгэн болон зосоомни гэгшэ эдэлшэбэ.

Энхэ мүнхын аршаан түгэс
Эгээл нангин үлгы нютат -
Сэсэг набыаар нагхан байдаг

хэлэбэ.

Юрэдөө, буряад зон хаанашье ябахада уран зохёолоо, дуу хүгжэмөө пайн мэдэдэг, мартадаггүй байна даа. Иигэжэ бэлиг талаантай хүндэ хаанашье, хэзээдэшье, ямаршье сагта үргэн үүдэн урдань нээлтэтэй байдаг гэжэ зосоогоо омогорхон шэбшэжэ хуутааб.

Маанарыс Жамсо Тумуновай 100 жэлдэ, үшөө 10 жэл болоод дахин Табтаанай нютат ерэхьемнай уриба.

Базар Цырендашиев илангаяа поэдууд Даша Дамбаев Дондог Улзытуев хоёртой тон дүтөөр ойлголсодог, эгээл эрхим дуунуудын эдэл гурбагай зүрхэн сооһоо гараһан байдаг.

Тээд дан эртэ, оройдоол 36, 38 наһандаа Дондог Даша хоёр энэ алтан дэлхэйтээ хахасаа. Тиигэбшье эдэнэрэй дуунуудай арад зонойнгоо дунда үлхэнь наяшаг филармонидо Базар Цырендашиевай 70 наһанай ойдо зориулагдаһан үдэшэ үшөө дахин гэршэлжэ үгэбэ.

Базар Цырендашиев эдэ хоёр эрхим нүхэдөө алдахадаа, ямар ехээр уйдаа, гашуудаа, үншээрөө, гансаардаа гээшэбэ!

«ДУУШАНИ ХЭЗЭЭШ БАЙХАЛБИ...»

Сэлэнгэ, Сэлэнгэ -
Сэнгүүхэн Буряадайм
Сэсэгээр долгилһон

нютат лэ.
Сэлэнгэ, Сэлэнгэ, Сэлэнгэ!
Хүхы шубуун дуула, ханхина,
Хүхюун балшар наһым
һануула.

Эрьсэ эльбэн горхон
харьялна,
Эдир наһам, хаанабши?!
Налгай аба эжын юрөөһөн
Нангин газар хэды

найхан бэ!
Дуулан ябахаа эндэ
түрөө нэм -

Дуушани хэзээш байхалби!..
Иигэжэ гэгшэ жараад оной
эхээр үргэн Буряадаймнай бүхы
тала дайдаар, хото тосхонуудаар
нэгэ хүнэй амин шэнгээр далгита
шэнэ дуун эдэлшэбэ.

Энэ дуун үшөө дууража
хэбтээрээ нэрипэн тала дайдаа
наранай шэнэ элшин ялаганаһан
шэнги, тойроод хуу шэнээр
сэсэглэжэ, ханхинажа, хүүежэ,
Сэлэнгэ мүнхэнь дахин эрьсэ
халижа байһандаа, хүнэй зосоо
баяр жаргал, шэнэ хүсэл, шэнэ
найдаласарба.

Буряад дуунай заншалта
байһан гансал агта хүлэг, инаг
гэртэй холбоотой үгэнүүд,
малганууд үнинэй хуушаржа,
шэнэ аялга үшөө хүсэд тодо-
роогүй, урданайхын уйтан, хаал-
та хаалта болоод байхадань, гэгшэ
мүнөө энэ «Сэлэнгэ» гэжэ дуун
эдэлжэ, үргэн урасхал хаалтыс
дэлбэ һамна татажа, хүнийс
дүүрэн сэсжээрнь амилуулан
шэнги болгобо.

Энэмнай манай үедэ шэнэ да-
ли, шэнэ хүгжэм асарһан залуу
композитор Базар Цырендашиев
залуу поэт Даша Дамбаев хоёр
байба. Нэгэниинь Буряадай
Сэлэнгын аймагай Харганаа
нотатта, нүгөөдөн Агын округой
Согто-Хангил тойрондоо түрэн
хоёр гэжэ мэдэгдэбэ. Эдэ хоёрой
эсэгэнэрын хоюулаа Эсэгын
дайнда баатарар унаһан байгаа.
Энэ ушар ажабайдалаа эхилжэ
байһан эдэ эдир хоёрто ямар
нэгэн үлхын тэмдэг шэнги болоо
бэлэй.

Базар Цырендашиев 1936 оной
апрелин 10-да түрөө. Эсэгын
Цырендаша Очиров дайнай урда
тээ, Улаан сэргэтэ моридуудыс
бэлэдэг заводто адуушан байһан
аад дайнда мордожо, Сталинград
шадар унаа. Тээд энээн тухай
саарһан аяар 1947 ондо гэртэн
ерһон юм.

Базар эсэгынгээ нэрээр обог
абанһан байгаа. Энэ үедэ олонхон
буряадууд эсэгынгээ нэрэнүүдыс
обогууд болгодог хэмнай даа.
Үнэн дээрээ энэ эрээдүй компо-
зитор Базар Цырендашиевич
Очиров байха ёһотой нэн.

1944 ондо Базар эхин
хургуулида оробо. Тэрэ бага-
лиһаа хойшо офицер боложо,
эргынгээ түлөө дайсадһаа
үһөөгөө абаха, Суворовскы учи-
лищида хураха, алтан погонуу-
дыс зүүхэ, ялагар пистолетэй
болохо гэжэ хүсэдэг нэн. Базар
тэрэнэйнгээ ороңдо Улаан-Үдын
хүгжэмэй училищида орожо,
1955 ондо эрхимээр дүүргэбэ.
Базар Очировыс Цырендашиев
түрэхһөө уран бэлигээрээ бур-
ханһаа тэмдэг абанһан хүн байгаа.

Мүнөө тэрэнэй 400 гаран дуунууд
оперо болон баледэй театрай
мэдээжэ со-листнууд, «Бай-
гал» ансамбль, филармонинин
артистууд, олон тоото хүдөөгэй
уран найханай бүлгэмүүд,
Агада, Усть-Ордада, Москвада,
Монголдо хаа хаанагүй дүшэ
гаран жэлэй туршада эдэлэн
байна.

Азяар олон тоото гастрольнууд-
та ябахадаа ханхинуулжа, үргэн
Буряадайнгаа зүрхэ сэдхэлэй
шэмэг, һүлдэ болгон дамжуулдаг
байһан байна.

Базар Цырендашиевай дуунда
хүгжэм үгэ хоёр хоорондоо тон
нягта холбоотой. Хүгжэмынь
шүүлгһөө яашье таһалжа, илга-
руулжа, нэгшье үгөөр ондоо
болгожо, нэлгэхын аргагүй. Үгэнь
хүгжэмөө татадаг, хүгжэмынь
үгээр татадаг. Үгэ хүгжэм хоёрын
нэгэ амяар бэшэгдэнхэй.

Юрэдөө, Базар Цырендашиев
шэнги шүүлгэ найнаар мэдэдэг,
поэдүүдтэй нүхэсэдэг, тэдэниис
ойлгодог хүн манай буряад соёлдо
үгы юм. Тиимэһээ тэрэнэй
бэшэһэн дуунууд хүнэй сэдхэл
хэтэ мүн-хэдэнь эзэлжэ шададаг
байна.

Даша Дамбаев, Дондог Ул-
зытуев, Николай Дамдинов,
Гунгаа Чимитов, Дамба Жал-
сареев, Чимит-Рэгзэн Намжилов,
Георгий Дашабылов, Мэлс
Самбуев болон бусад манай
эрхим поэдүүдтэй булантайнь
Базар Цырендашиев нүхэсэжэ,
эрхим дуунуудаа бэшэһэн юм.

Нэгэ жэшээ. 1968 оной намар
манай Хоца Намсараевай нэ-
рэмжэтэ Буряадай академическэ
драмын театрта минии «Нама-
рай гурбан үдэр» гэжэ жүжэг
табигдаха болобо. Гэгшэ минии
нүхэр Дондог Улзытуев намда
гэртэм хонходобо.

- Ши, Цэрэн, түргэн мүнөө
Буряадай драмын театр эрэ. Энэ
шинии жүжэгтэ хоёр дуун
хэрэгтэй болоо. Минии шүүлгүүд
дээрэ Базар Цырендашиев хүг-
жэмынь бэшэ. Ши эндэ ерэжэ,
Базартай танилса, - гэбэ.

Энэ үедэ Дондог Улзытуев
театрта уран зохёолой таһагайн
ударидагша байгаа. Энэ жүжэг
режиссер Федор Семенович
Сахиров табига.

Энэ жүжэгтэ Владимир Хал-
матов, Дагба Дондоков, Ва-
лентина Амханова, Дагзамаа
Чимитова, Виктор Самандуев,
Сэндэмэ Гончикова, Дамба
Пурбуев гэгшэд наадаһан юм.
Тиигэжэ би эндэ түрүүшынхис
Базартай танилсаа пэм.

Энэ минии жүжэгтэ хая
бэшэгдэһэн «Уулзатараа баяр-
тай!», «Һүнийн тэн» гэжэ хоёр
дуунуудыс артистуар Елена
Санжимитыпова, Нина Цыбжи-
това гүйсэдхэбэ. Ехэнхидээ жүж-
гүүд театрай эндэр дээрэ хоёр
нэгэн жэл табигадаа буудал
гээшэ ааб даа. Харин Базар
Цырендашиевэй эндэ түрүү-
шынхис эдэлһэн дуунуудыс
мүнөө болотор хаа хаанагүй
дуулагдаһан заанда. Зүүрөөр эдэ
дуунууд мүнөө бүри гоёор эдэлэ
найхан хоолойтой хүбүүд, басагад
тон шэнэ уянгатай, ульһатай
болгон дууладаһа.

Бидэ баһа һайн мэдэнэбди.
Зарим хүгжэмшэдэй дуунууд нэгэ
дуулагдаа, саашадаа оройдоо
мартагдашадаг. Харин Базар
Цырендашиевай дуунууд дали-
тай шэнги дээшэ нийдэжэ,
олон жэлнүүдтэ бүри үндэрөөр
үргэгдэнэ. Тиихэдээ Базар
үнхөөрөө бурханай тэмдэгтэй
байба гээшэл!

Манай Буряадай хүгжэм
хүгжэжэ, Социалис Ажалай
Герой Бабуу-Доржо Ямпиллов,
Жигжит Батуев, Дандар Аюшеев
гэхэ аха захэ композиторнууд
олон тоото оперонууд болон ба-
ледүүдыс бэшэжэ, ганса хүдөө
нютаттаа, Улаан-Үдэдөө бэшэ,
Москвада хоёр дахин декада
үнгэргэжэ, үндэр сэнгэлтэдэ хүр-
тэһэн байна.

1969 ондо Улаан-Үдэ айлшаа-
жа ерһэн манай гүрэндэ, бүхы
дэлхэй дээрэ алдаршаһан агуу-
эхэ композитор Дмитрий
Дмитриевич Шостакович бур-
яадай энэ залуу хүрэг компо-
зиторнуудтай танилсаад, эдэн
сооһоо Базар Цырендашиевай
хүгжэмыс онсо тэмдэглэһэн
байна.

Буряад зон хэршье оперо
болон баледтэ, театрта табигһан
зүжэгүүдтэ дуратайшье наа, эртэ
урданһаа хойшо дуунда, үнэн
зүрхэнһөө гараһан дуунда
айхабтараар зүрхэ сэдхэлээ
үгэдэг юм. «Буряад хүнэй зүрхэ
сэдхэл дуун соогоол гарадаг»
гэжэ өөрөө олон дуунуудыс бэ-
шэһэн арадай поэт Цэдэн Га-
санов дэмы хэлээгүй.

Энэниинь Базар Цырен-
дашиевай дуунууд үшөө дахин
гэршэлжэ үгэбэ.

Алтан уужам гэлхэй гээрэ
түрэнхэмни
Айдархан наһандам сэнтэй
байна даа.

Айдархан наһандаа
ябаһамни
Аласай харгыда сэнтэйл
байна даа.

Сэнхирхэн уужам гэлхэй
гээрэ түрэнхэмни
Сэнгүүхэн наһандам
сэнтэйл байна даа.

Сэнгүүхэн наһандаа
ябаһамни
Сэхынгээ харгыда сэнтэйл
байна даа.

Хүрһэтэ уужам гэлхэй
гээрэ түрэнхэмни
Хүхюун наһандам
сэнтэйл байна даа.

Хүхюухэн наһандаа
ябаһамни
Хүнүүдэй хэрхэтэ сэнтэйл
байна даа!..

Базар Цырендашиев олон
жэлдэ Буряадай Композитор-
нуудай холбооной харюусалгата
секретаряар, түрүүлгшээр хү-
дэлөө. Мүнөө тэрэ Буряадай
болон Россин искусствын га-
бьяата ажал ябуулагша, Буряа-
дай Гүрэнэй шангай лауреат,
Хүндэлэлэй орденной кавалер юм.

Би һаяшаг Буряадай элгит уран
зохёолшо Жамсо Тумунович
Тумуновай 90 жэлэй ойдо тэрэнэй
хүбүүн Баатар Жамсуевич
композитор Базар Цырендашиев
хоёртой суттаа Ага нютаттаар,
Табтаанайгаар ябажа ерээб.

Агыс мэдэхгүй хүн эндэ
гансахан үргэн тала байдаг гэжэ
наадаг. Үнэн дээрээ үндэр хада
байсанууд эндэ олон юм. Ганса
Алхана ууламнай юун гээшэб!

Бидэ Ага тосхондо түрүүн
буужа, уран зохёолой шэнэ му-
зей ошожо, һүүлдэнь эндэхи
педучилищин оюутадтай уул-
заад, үлгөөдэрын Табтаанай
нютат ошоһон байнабди.

Табтаанайда дүтэлжэ ябахадаа,
Базар Очирович гэгшэ машинаа
байлаба.

Зүүн таладманай холошог
хүхэрһэн ууланууд тээшэ тэрэ
хургаараа заажа:

Сэлгээ номин Согто-Хангил,
Согто-Хангил!

Табан хушуу адуу малтай
Талын хүнэй хоймор

нютат -
Хэтын жаргал юрөөн байдаг
Хэзээш минии Согто-Хангил,
Согто-Хангил!

Газар гэлхэйн залаа мэтэ
Гансал тоонто Эхэ нютат -
Алаг зурхым хүлгөөн байдаг
Аглаг найхан Согто-Хангил,
Согто-Хангил!

Орьёл үндэр наран доро
Олон харгын бэлшэр
нютат -

Дээгүүр: А.А.Андреев, Ю.И.Ирдыеев, В.А.Усович, О.И.Куницын,
Г.А.Дашапилов;
Һууна: М.П.Богданов, С.С.Манжигеев, Ж.А.Батуев,
Б.О.Цырендашиев, Д.Н.С.Дугаров. (1980 он).

Холын замда суурхан байдаг
Солым эхин Согто-Хангил,
Согто-Хангил!

Мүнөө Базар Цырендашиев
машиндаа хуужа:

- Табтаанай нютаттаар түрүүн
нэгэл дахин ябаһан хүм, - гэжэ
хөөрөбэ. - Энэмнай суутай нютат
ха юм даа! Би бүри багаханһаа
хойшо «Нойрһоо нэриһэн тала»
гэжэ роман уншаад, нютатайнгаа
алдарт хүнөөр ехэл омогорхогод
нэм. Улаан-Үдэдэ хүгжэмэй
хургуулида эльгээхэдээ, эхэмни
«Гэгшэни Жамса гэжэ нютат-
гаймнай хүн байха. Ехээр гэдэ-
һээ үлдөөд, ядаад байгаа наа,
хурагшалаад, гэртэнь ороодхис
гараа наашни, яаха нэм бэ, - гэ-
һэн. 1952 оной үбэл мэдэхэдэмни,
Жамсо Тумуновай Улаан-Үдэдэ
байдаг байра минии хуудал
газарһаа холо бэшэ байба.

Би тиигэжэ гэртэнь ороһон,
амтатай эдэеень яһала эдһэн,
халуун сайень уудаг болоһон
бэлэйб. Намайе ехэл юрынхээр,
өөрынгөө хүбүүн шэнгээр утгадаг
нэн. «Холодильник соо юун
байнаб, абаад өөрөө эди» гэгшэ
нэн. Тэрэ үедэ Жамсо Тумунов
«Алтан бороо» гэжэ роман дээрээ
хүдэлдэг байгаа хаш, - гэжэ Базар
саашань хөөрөбэ.

Энэ Табтаанай тосхондо
Жамсо Тумуновай нэрэмжэтэ
гэр-музей хорин жэлэй саана,
тэрэнэй түрэнһөө 70 наһандань
бүтээгдэһэн, нээгдэһэн байгаа.
Тиихэдэ би баһа эндэ олон
зохёолшодоор хамта ерэлсэһэн
хүм. Мүнөө энэ музей бүри тани-
хаар бэшэ гоёор, Европын шэн-
жээр заһабарилдаһаан байба.
Эндэ 500 мянган түхэриг Агын
автономито округой тайшаа
Баяр Баясхаланович Жамсуев
һомолһон юм. Бидэ энэ музейдэ
Жамсо Тумуновай һая Улаан-
Үдэдэ гараһан гурбан боти
нотуудыс бэлэг болгон ба-
рибабди.

Үдэһөө хойшо баяр баясха-
лангай оршон байдалда Жамсо
Тумуновта зориулалгын сүг-
лаан болобо. Эндэ Базар Цы-
рендашиев удхатай найхан үгэ

һүүлэй үедэ Базар Цыренда-
шиевай хажуугаар Анатолий
Андреев поэт Гунгаа Чимитовтэй
хамта гайхамшата найхан
дуунуудыс бэшэжэ, манай Бу-
ряадта үгэ хүгжэм хоёрой нэгэн
байһаниис үшөө дахин харуулаа.

Тээд һаяшаг композитор
Анатолий Андреев баһа саһаа
урид наһа баража, Гунгаа
Гомбоевичыс, буряад зоноо ехэ-
тэ гашуудалда оруулаа. Залуу
нүхэрэйнгөө наһа барахада,
Гунгаа Чимитов нимэ шүүлэг
бэшэбэ.

Мүшэгдэй гунгаһаа ялагар
одон
Мүнхэ тэнгэрһээ халишаба.
Бүтэршэһэн Буряадай гайда
Бүтүү ойр зуур амияа

хаташаба.
Уйдхар гашуудалда абтажа,
Уруугаа харан һуунаб.
Сэгхэл нолмасым дуһал
Сэржэмэйм дуһалтай

нэгэдэнэ.
Сэбдэг хүйтэн мэдэрэл
Сээжэ зурхым химэлэнэ.
Алтан уужам гэлхэй гээрэ
Аржыс мүнөө үлөөгөөлши.
Эгээл эншини миншингээ
Ээрһэн зурхыс номгоруула.
Буряад арадай байһан сагта
буурахагүй алдар нэршини,
Халуун түрэл дайдаарнай
Ханхинажал байхал

хүгжэмшини...
Энэ тон зүб!.. Поэт ком-
позитор хоёр хоорондоо хүй-
нөөрөө нягта холбоотой, нэгэ
сэдхэлтэй, нэгэнь нүгөөдэ-
һөөнь яашье таһалжа болохогүй.
Базар хүгжэмөөрөө Дондог
Даша хоёроо мүнхэрүүлээ. Харин
Гунгаа Чимитов шүүлгөөрөө,
үгэнүүдээрээ Анатолий Анд-
реевээ мүнхэрүүлбэ. Иигэжэ
буряад зоной, буряад хэлэнэй
байһан сагта үгэ хүгжэм хоёр
сугтаа һундалдаатай ябаха
болоо.

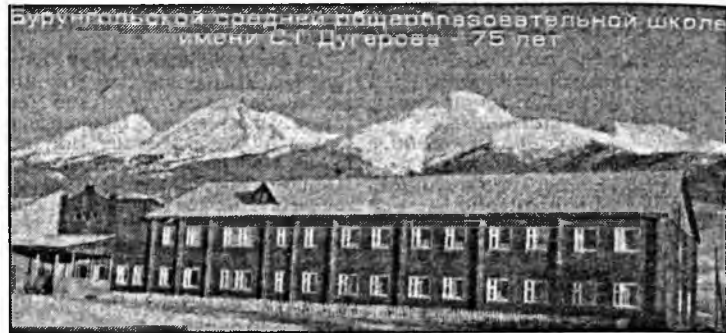
Буряад дуун мүнхэ болтогой!

Цэрэн ГАЛАНОВ,
Буряадай арадай
уран зохёолшо,
Буряадай Гүрэнэй
шангай лауреат.

АЛДАР СОЛООР ҮНДЭР

Ахын аймагай Бүрэн-Голой хургуулийн тогтоһоор 75 жэлэй ой, мүн энэ нютагай суута хүбүүдэй нэгэн профессор Соном Гомбоевич ДУГАРОВАЙ түрэнһөөр 85 жэлэй ой наяшагай аймагай эгээн баруун хойто талын томошог тосхон Хужарта баярай оршон байдалда эрдэм болбосоролой, соёл гэгээрэлэй, ажаһуудалай бүхы талаһаа харахада, арадай найндэр шэнгээр тэмдэглэгдэбэ. Энэ хэмжээ ябуулганууд ганса аймагай бэшэ, мүн республикын хэмжээний ушар хэрэг болоо гэжэ онсолмоор. Юуб гэхэдэ, Ахын наада талын Сорогой, саада талын Бүрэн-Голой хургуулинуудта болоһон эрдэмэй, хуралсалай талаар хуралдаа, зүблөөнүүдтэ, нээмэл хэшээлнүүд, уулзалгануудта республикын эрдэм хуралсалай министрэй орлогшо Е.Н.Чимитова түрүүтэй хэрэг, зорилгоо мэдэхэ хэдэн дээдэ гарай мэргэжэлтэд ошоо ха юм. Тэдмнай хэд бэ гээбэл, тус министерствын хүмүүжүүлгын түбэй директор Н.Ц.Сагаев, Буряадай гүрэнэй университетэй эхин хуралсалай факультетэй декан Ц.Р.Базаров, кафедрые даагша В.Б.Лыгденова,

Үндэһэтэнэй гуманитарна институтдай буряад хэлэ зааха арга онолнуудые туршалга хэжэ шэнжэлхэ лабораторийн хүтэлбэрилэгшэ С.Г. Ошоров (эдэнэр булта педагогикын эрдэмэй кандидадууд), Буряад Республикын Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-хургуулийн багшанар Ж.Д. Жимбуева, С.Г.Будайн гэгшэд болоно. Аха дайдын урдаа хараха ехэ хүнүүдэй нэгэн С.Г.Дугаровай ойтой холбоотой нэн хадань энэ баяр, дурасхаалай найрта түрэлхидын уригдангүй яахаб. Харгы замай холо, хүнгэн бэшэ шалтаганһаа (мүн «унаагай» хомор ябадаг ушараар) Дугаровтанай бүлые мэдээжэ поэт, эрдэмтэн Баяр Сономович Дугаров технологическа университетэй англ хэлэнэй багша Светлана дүү басагатааа түлөөлжэ ошолдобо. Буряадай Уран зохёолшодой холбооние, «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшание, БГУ-гай буряад литературы кафедрые арадай поэт А.Д.Танхаев түлөөлэлсэһэн байна. Тэрэнэй замай тэмдэглэлнүүдые танай анхаралда дурадханабди.

Үнгэрэн ошоһон мянгаад жэлнүүд үлгэр домогуудта, илангаяа «Абай Гэсэр баатарта» шэнгээд, мүнөөшье «амилжа» байһаар лэ. Гүрэн түр, сэрэгэй нэгдэлнүүд болоод бутаржа, таража байдаг эдэб угсаатанай таһархайнууд хада, хабшал хоргуу энэ дайдада амидаржа үлэдэг байһан, саашаа ябадаг байһан гэжэ түүхэнээ мэдэһэдби. Мүнөөнэй ненец яһатан эртэ урда сагта Саяанда байһанаа аяр мүйһэтэ далай хүртээр нүүхэ хубитай байгаа гэжэ эрдэмтэд тоолоно.

Аха, Эрхүү мүрэнүүдэй эхиндэ ажаһуудаг үсөөн тоото ноёд отогойхид хаасууд, эрхид, онход гэжэ халаануудһаа бүридэнэ гэжэ Б.С.Дугаров, журналист К.Д.Тулуев гэгшэд түүхын баримтануудта үндэһэлжэ бэшэнэ. Хаасууд Тагна-Түбэнһөө (Тыва), эрхидүүд Хүбсэгэл баһаа эрээ гэнэ. Харин онхонууд «Алтан тобшодо» дурдуулан ехэ угсаатанай үлэгдэл бшуу. Урдандаа ноёдууд тува, тофалар хэлэнүүдтэ түрэхы түрүг хэлтэй байгаа. Буряадууд тэрэниень «уйгар хэлтэй нэн», - гэлсэһэн.

Эдэ бүгэдые ханажа, дурдажа

далаар гэдэргээ тараа юм ааб даа, яахабши. Зүгөөр барюулан Соёлойнь байшан, больница, хургуули, саад-ясли үлэнхэй. Иймэ хүдөө хуурин аад, малаа бүри хүдөө газар баридагыень тэрэ далаад онуудта гайхажа ошоо агша нэм.

ХУРАГШАДАЙ НЭБЫГЭР соо табиһан концерт хаража, тэдэнэй уг гарбал тухай, ёһо заншал, харлаг мал тухай элидхэлнүүдые шагнажа хонирхободби. Хургуулийн музейтэй физкультурын багша Александр Цыренов танилсуулба. Хүн бүхэнэй уг уха мүшхэдэг Б.С.Дугаров Александрые Түнхэнһөө ошоһон уялаба утай гэжэ тодорхойлоодхөө нэн.

Би Баяр Дугаров хоёр хурагшадтай уулзалга үнгэргэжэ, буряад уран зохёол тухай, «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай гаргадаг «Морин хуур», «Вершины», «Одон» гэжэ журналнууд тухай хөөржэ, шүлэгүүдэ уншаабди. Хэжэ жомдожо ябаһан зарим нэгэндэ «Ябыт түргөөр, амиды поздүүдые харыт!» - гэжэ шанга хоолойтой нэгэ хурагшын коридор соо хашхархань дуудлаа бэлэй.

Түбһөө холохон иимэ бутлуу дайдада телевизор сооһоо бэшэ, амиды поздые бодо бэээрнь, нээрээшье, үхибүүд хаанаһаа хараһаниень байхаб?

Хургуулийн бага классуудай багшанарые, хүмүүжүүлэгшэд болон классай хүтэлбэрилэгшэдые сутлуулжа, Буряадай гүрэнэй университетэй эхин хуралсалай факультетэй педагогикын кафедрые даагша Валентина Базаровна Лыгденова «Хүмүүжүүлгын мүнөө үеын гол хараа бодол» гэхэн темээр семинар үнгэргөө.

Светлана басагатай - ВСТУ-гай англ хэлэнэй багша

БҮРИН ТҮГЭС НАЛБАРХА БҮРЭН-ГОЛОЙ ХУРГУУЛИ Түнхэнэй дээдэ, доод нютагууд баруун тээһэнэ зүүтэ ээшэ байбал, Ахынхи голойноо урдаһаар тад һөөрг юм. Зай, тиимэһээ Сорогоһоо баруулжаа гэхэ гү, баруун хойшоо доошолбо гээшэбди. Аймагай түб Өөрлиг тосхондо машинаа һэлгэжэ хуугаад лэ, мүргэлтэй, тахилтай Ээрын гүбөөдэ халта тогтоод, саашаа ябахаданай, «ишээ урагшаа урдандаа Агбаан Доржиевай арамнайлан дасантай байһан Балагта хуури, зай, энэ Аха соо эгээн үргэн тала - Сэнсэ гээшэ, томо самолёдууд эндэ буужа байһан юм. Хойто таладань - Владимир Лопсонович Арданов

МУНДАРГАНУУДАЙ
НУБАРЯАН...

МИНИИ дүүмэр нүхэр, Ээлитэ поэт, эрдэмтэ Баяр Сономович Дугаровай «Баабаймни ойн дурасхаал тэмдэглэхээ Ахада ошожо ерзэл даа, машина олдох байха...» - гэжэ гуйһан шахуу гунигтайшагаар хонходоходо, оройдоошье газарай холье, харгын үгсүүр, уруудам, ондоргон, шулуурхуе ханамсаргүй, «Зай!» - гэжэрхөө хүм. «Зай» - гэз хадаа, үгэдөө хүрэхэ хэрэгтэй.

Харгыдаа гарабабди. Наян гэжэ ноёнтой «Газель» түхэлэй микригнай Улаан-Удын Советүүдэй талмайһаа «аяар холо Аха» гүүлэдэг аймагай саада заха хүртээр мянга шахуу модо газар туйлажа гараха ёһотой. Ехэнхи зам - хадатай, дабаатайшье, асфальтатайшье, аржагар болдогор шулуугайшье харгы. Мандригай дабаанһаа захалаад лэ, уруудаха, үгсэхэ хүтэлнүүд, угтажа, үдэшэжэ байһаншуу мүнгэн дуулгата мундарганууд.

Түнхэн орохоһоор тэдмнай зэргэшээд зогсохо бшуу. Оюутан ябаха үедөө огсом дорюун мэдэрэлээ багтаажа ядан бэшэһэн шүлэгэйм мүрнүүдые мундаргануудни дабтажа, ханхинажа байһаншуу: Зүүн Саяан, Зүүн Саяан - Мундаргануудай нубаряан. Түнхэн, Аха нютагууды Түхэрээһэн хаяал. Зүүн Саяан, Зүүн Саяан... Тэршээ дошхон зэрлиг тэхын Тэнхээ дүүрэн дэбхээрэн. Булган малгай нэхэс гүүлэхэн Буряад нааданай эбхээрэн - Зүүн Саяан, Зүүн Саяан.

Жагсаалда зогсоһон сэрэгшэд шэнгээр ээм мүрөө нийлүүлхэн мундаргануудаа хаража найхашаан Түнхэнэй гол газарые асфальт харгын арюун зөөлэндэ

үлгэдүүлһээр үгсэхэдэ, аятай түргэн. «Тамхи баряаша» гэжэ түүхэтэ барисада мүнөөнэй хуулита ёһоор буужа мүргөөд, дээшэлхэдэ, байгаагийн шарай түхэл уулархаг боло болоһоор ошоно. Мүнхэ-Сарьдагай хормойдохы Мон тосхонһоо саашаа Эрхүү мүрэнэй эрьсээр уула хадын уйтан хабшал соогуур гаража, Нүхэн-Дабаанай ара талын шэлье дабажа, Эрхүүгэй аха гэжэ домогто ороһон Аха мүрэнэй урасхал зубшанан харгыда оронобди. Энээгүүр Тэмээлиг гэжэ шаргын харгын ээлжээтэ зэмбээ, Суусар гэжэ барисатай дабаа гаталнабди. Буряад, монгол хэлэнүүдтэ ойлгосотой нэрэнүүд бээ. Суусар гээшэмнай хүнэрини нэгэ аймагай ан юм.

Һанаанда ороно... Минии багада «Ахын тээбэри» гэжэ булганда ойлгосотой компани үбэлдөө албан баагаар хэгдэдэг бэлэй. Ушар юуб гэхэдэ, ашаанай машиннын хомор, тэдэнэй ябаха харгын гаргагдаагүй байхада, мори унаһаа дээрэ юун байхаб. Ахынзондо хэрэгтэй эдэс хоол, эд бараа, ажахын тоног хэрэгсэлнүүдые үбэлдөөл шаргаар абаашадаг байгаа бшуу. Түнхэнэй колхоз бүхэндэ хэды мори шарга гаргахаб гэхэн даабари үгтэхэ. Минии эсэгын, шотагым олон хүнүүдэй Ахын тээбэридэ жэл бүри ошодогые һананаб. Эжымни нэгэ үбэл ошолдоод, тэрэл Тэмээлиг, Сорог, Бүгсөөн, Өөрлиг тухай, мүйһэн харгы, мори унагаама уһанай ондоли найб тухай, хада хабсагай, харлаг, хайнаг тухай үлгэр мэтээр хөөрэдэгыень мартагшагүйб. Гэрһээ холо ошоогүй хүндэ дэлхэй тойроһон аяншалгатай ади байгаа бээ.

Би өөрөө хоёр дахин мүйһэн харгыгаар Өөрлигһөө Түнхэн руу, машинаар ааб даа, ябажа

гараа бэлэйб. Түрүүн (1971 он) Түнхэнэй уран найханай бүлгэмэй концертээр бүхы Ахаар ябажа гараад, хоёрдохидөө - уран зохёолшод Цэрэн Галанов, Ардан Ангархаев, Владимир Тулаев гэгшэдтэй (1982 ондо) хамта уншагшадтай уулзалгануудые үнгэргөөд бусахадаа, самолёдой нийдэхээр бэшэ хии бараатай байһан дээрэһээ элинсэгүүдэй зам гаталха ушартай болоо нэмди. Тэрэл ой ухаанда бүхөөр хадуугдаһан Тэмээлигтэ хонолго табыабди. Мүйһэн дээгүүр гүйлгэхэдэ асфальт харгы шэнги гоёшые һаа, хүүржэ болохо оһолтой агша нэн.

ХУБИЛГАН шэнэдхэлгэ боложо, самолёдой нийдэхээ болихые зүгнэһэн шэнги Монһоо Өөрлиг тосхон хүртээр автотрасса 1985 онһоо хойшо баригдажа эхилээ нэн. Өөрын БАМ баригдаа гэхэдэ болохо. Хэды хабсагай дэлбэлгэдээгүйб, ганга жалга тэгшэлгэдээгүйб?! Тнихэдэ партиин райкомой 1-дэхи секретаряар Н.Б.Бужинаевай хүдэлжэ байхада эхилгэдэһэн энэ харгые алта бэдэрээшэдэй «Саяан» гэжэ артель, «Аха» гэжэ харгы барилгын кооператив богонихон хугасаада барижа гараһан юм. Хэдэн жэлэй урдахана Аха мүрэн ехээр үерлэжэ, хадын харгые һандарган алдаһан байха.

Хүнүү, Кидань, Уйгар, Кыргыз ехэ уласуудай дайн дажарайшье, амгалан тайбанайшье үйлэ ушараар тойрожо гараагүй газараар ябахада түүхэ һэргэжэ, нүдэндэ харагдаһан шэнги болоно. Илангаяа агууехэ Монголтой холбоотой нэгэ шэбээ нютаг бшуу.

АГЛАГ ХАНГАЙ АХАДА

Соном Гомбоевич Баяр хүбүдтээ

хүбүүн профессор Соном Гомбоевич Дугаровай нэрэ ная зүүхэн хургуулийн багша, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнһөө аха классай хурагшад хүртээр хуу хүл дээрээ юм ааб даа. Эсэгынгээ үбдэг дээрэ эрхэлжэ хуушахан хүбүүн шэнгээр Саяанай саһата мундарга-

В.А.Шагжиева «Арадай аман зохёол», 3-дахи классста Г.Б. Дагбаева «Табан хушуун мал», 4-дэхи классста Д.С.Биданова «Тэмдэгэй нэрэ», 5-дахи классста Д.А.Самбаева «Фонетическэ шүүлбэри», 6-дахи классста Т.В.Шарастепанова «Хээрэн нүхэнэй нюуса», 7-дохи классста Н.А.Цыденова «Ёһо заншал» гэхэн темэнүүдээр нээмэл хэшээлнүүдые үгэжэ, ондоо тээһээ ерэнэн коллегинүүдэйнгээ ажаглалта, магтаал, шүүмжэлэлдэ хүртэһэн байна.

Профессор Соном Гомбоевич ДУГАРОВАЙ 85 жэлэй ойдо зориулагдаһан эрдэмэй-практическа конференциин, С.Г.Дугаровай нэрэмжэтэ Бүрэн-Голой дунда хургуулийн 75 жэлэй ойн баярай үедэ олонинтэдэ хабаатай хэдэн шухала дурадхалнууд ороо гээбэл:

1. Буряад хэлэ, литературын бүтэдэ Буряадай найндэрье жэл бүри Ахын аймагта үнгэргэжэ байха;
2. Засагай эмхи зургаануудай дэмжэлгээр, нютагай спонсорнуудай туһаламжаар, улад зоной хандибаар С.Г.Дугаровай хүшөө (бюст) бүтээхэ.
3. хургуулийн спортзал заһабарилан барилгада туһа хүргэхэ.

нуудай үбэртэ баряатай хоёр дабхар модон хургуули байгааһын гоёдо улад зоной урма нэмэһэн шэмэг шэнгээр үзэгдэнэ.

«Айлшадаа хуулгаха хуудалнууднайшье дутана», - гэжэ залуу директорэй ханаата болоошье наа, яһала ехэ ажал хэгдэжэ байгаа юм байна гэжэ хургуули дотор, интернат сооньшье ороходо эли байба.

Хоёр ехэ ойн байр тэмдэглэхээр нарин нягтаар бэлдээтэй. Республикын хэмжээнһээ сомонууд хүртээр хорёод эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд энэ хэмжээ ябуулгада хабаадалсаба гэхэдэ, баясамаар аятай.

«ДУГАРОВАЙ УНШАЛАНУУД» ГЭНЭН ЭРДЭМЭЙ-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИ

суглаарагшадтай гол хүдэлмэри болобо. Зорилгынь эрдэмэй хэлэн дээрэ ингэжэ тайлбарилһан байна: «Хүдөөгэй багша: хүн талаараа, мэргэжэл шадабаряараа хүгжэн тогтонихо, мэргэжэлдэ дээшлүүлэхэ асуудалнууд».

Ахын, Түнхэнэй аймагһаа сугларһан багшанар гурбан секци боложо хубаараад хүдэлбэ. «Зүйл бүрийн хэшээлнүүдтэ зааха онол арга» гэхэн секцине БГУ-гай эхин хуралсалай факультэдэй декан, педагогикын эрдэмэй кандидат Ц.Р.Базаров, «хургуулида эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэри яажа хэхэ» гэхэн темээр секцине дурсагдагша В.Б.Лыгденова хүтэлбэрлөө. Аймагай эрдэм хуралсалай захиргаанай ахмад мэргэжэлтэн Э.Р.Гармасагай хүтэлбэрлэлэн секциин темэ нимэ нэрэтэй байба: «Гол болон нэмэлтэ хуралсалые харилсуулан ябуулха гэжэ хушбүүн бүхэнэй онсо өөрынхээрээ хүгжэхэ арга мүн».

Һүүлдэнь булта нэгэ доро сугларжа, конференциин дүн гаргаа.

«БУРЯАД ХЭЛЭЭ ХЭР ЗААНАБИДИ?»

Нүгөөдэ хоёр хэмжээ ябуулгыне хамтадхан ингэжэ нэрлэмээр. Эндэ түрүүн Бүрэн-Голой хургуулийн багшанар тусгаар шанга шалгалта гараба. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр нээмэл хэшээлнүүдые үгөө бшуу. Нэрлэхэдэ нимэ: 1-дэхи классста С.Б.Дандаранова «Шубууд» - манай нүхэдэ, 2-дохи классста

Түрүүшын табан классайхид буряад хэлээ, 6-дахи, 7-дохи классайхид литератураа хэр зэргэ мэдэхээ харуулба бшуу.

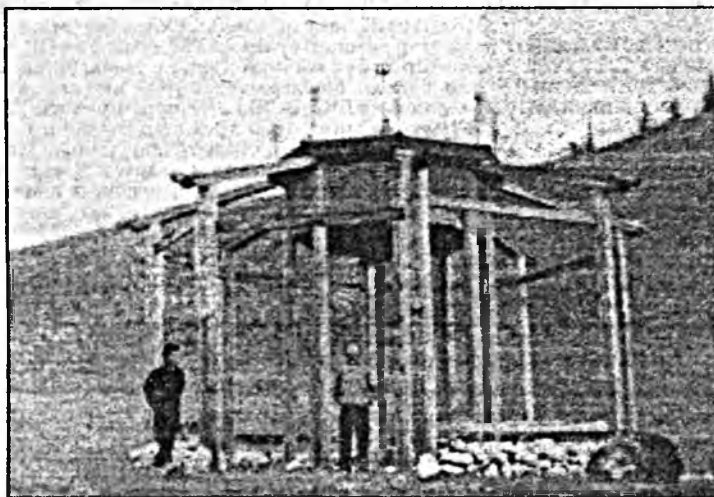
Хойто үдэрһын БГУ-гай Үндэ-һэтэнэй гуманитарна институтай доцент, педагогикын эрдэмэй кандидат С.Г.Ошоров «Хүдөөгэй хургуулида буряад хэлэнэй болон литературын хойшолуулаһагүй шухала асуудалнууд» гэхэн темээр эрдэмэй-практическа конференци үнгэргэбэ. Ахын, Түнхэнэй методистнууд, буряад хэлэнэй багшанар тус тустаа бэлдэлэн темэнүүдээрээ багахан элдхэлнүүдые хэжэ, бэшэнэйнгээ һанамжа, дурадхалнуудые шагнаһан байха юм. Жэшэнь, Түнхэнэй РМО-гой хүтэлбэрлэгшэ, Харбяангуудай хургуулийн багша А.Б.Зайганова: «35 жэлэй туршада багшалнаб. Саг хубилна, үхибүүд телевизорээ хараад лэ, ном уншанагүй, тичмэһээ тэдэнэр бэшэгэй дүрим муугаар мэдэнэ. Багшанар өөһэдөө сагтаа сасуу ябаха зэргэтэйбди. Компьютер дээрэ хүдэлжэ хуража байнаб», - гээбэ.

Түнхэнэй Хужарай хургуулийн багша Е.Г.Цыбикжанова нютаг хэлэ яажа хэрэглэдэг тухайгаа хөөрөө, 1-дэхи буряад лицей-интернадай үнийнэй багша Ж.Д.Жимбуева баян дүршлөөрөө хубаалдаа.

Бүхы багшанар һанамжаараа хубаалдахадаа, буряад хэлэн дээрэ уран зохёолойшье, методическа туһаламжыншье номуудай үшөө хомор байһые тэмдэглэнэ. Зарим номуудай республикнай булан тохой бүхэндэ урданайхи шэнги хүрдэггүйн мэдээжэ. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд Ахын аймагай гулваагай нэгдэххи орлогшо Баир Дашсевич Балдановай хүтэлбэрлэлэн эмхидхэлэй комитэдэй жоншадгүй һайн бэлдэхэлэй ашаар эмхи гуримтайгаар үнгэрөө гэжэ онсолон тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Илангаяа аймагай эрдэм хуралсалай болон соёлой захиргаануудай толгойлогшонор Т.Д.Пронтеева болон А.Ц.Литвинцева, хургуулийн директор, поэт Соёл Сандаков гэгшэдэй шармайжа зүдхэлэһиний эли харагдажа байба. Ветерануудые бултынь яажа тоололтойб. Өөрлиг тосхонһоо «баяртай!» гээд мордоо һэмди.

Лопсон ТАПХАЕВ.

ГЭСЭРЭЙ НҮМЭ, ГЭСЭРЭЙ ДАЙДА ТУХАЙ

Буряад арадай гайхамшаг үлгэр «Абай Гэсэр хаанай» 1000 жэлэй ой 1995 ондо манай орондо, Түбэй ба зүүн Азийн ороннуудта үргэнөөр тэмдэглэгдээ бэлэй. Гэсэрэй нэрэтэй хол-боотой дурасхаалта газарнууд Ахада илангаяа олон юм. Тиймэһээ Ахые «Гэсэрэй дайда» гэжэ дэмы нэрлэдэггүй. Иймэ нэрэтэй байгааһын - этнографическа хүрээлэн (сэсэрлиг-хорюултай газар) байгуулаха хүдэлөөн ойн баярай жэлдэ эхилжэ, тэрэн тухай дүрим аймагай советэй сессии дээрэ 1998 ондо баталан абтаһан юм. Тус хүрээлэнгэй хилэ Жомболог голой эхинһээ Орхо-Боомо гэжэ Аха мүрэнэй хүүюур хүртээр үргэлжэлхэ.

1. Түсэбэй ёһоор гол нэгэ объектын Хужар хууринда дүтэхэнэ, Гурбан Хайрхан хадын хормойдо баригдаһан «Гэсэрэй нүмэ» болоно. Архитектор Д.Шагдурова, ахалагша дархан Б.Самбаев, угалза һилэлгшэ Л.Доржиев буряад үндэһэн урлалай маягаар бүтээгээ. Энэ хадын ташаланда хангайн эзэдые тахижа байһан урданай тахил бии. Булаг горхоной эхиндэ Гэсэрэй эмээл байдаг гэхэн домогтой.

2. Аха мүрэнэй зүүн бэсэдэ, Хаан-Уула дээрэ Гэсэрэй нэлмэ бии юм гэхэ. Тэрэ нэлмын эринь 12 см, утань 8 метр болодог гэжэ хараһан үбгэд хэлсэдэг һэн. Наранай гарахада, Гэсэрэй нэлмэ хааяа толо татажа, Ахын гол газарые гэрэлтүүлжэ, довтолхоёо хэдэлһэн дайсанһаа һэргэлжэ байдаг юм гэхэ.

3. Хаан-Уулаатай залгаа шэлэ дээрэ «Тураг шулуун» оршодог. Эндэ Гэсэрэй харуул байдаг байгаа, харин шулуун томо багананууд Гэсэрэй баатарнуудта сэргэ боложо үгэдэг һэн ха.

4. Бэлэг-Шэбээ Хужар хоёрой хоорондо «Улаан-Шулуун» гэжэ газар бии. Абай Гэсэр Гал-Дүлмэ хаантай дайлагдахадаа, эндэ, хадын үбэртэ, шуһаа адхаһан юм. Хии бараанай үедэ сайбар шара үнгэнь шад улаан болошодог.

5. Хужарай тушаа зүүн тээ, Аха мүрэнэй эрьдэ Обоото тала гэжэ газарта үлгэрэй баатарнуудай зүүжэ, үмдэжэ ябаһан бүтүү, гарьха хуяг, сэргэһын зэр зэмсэгэй үлэгдэлнүүд олодожо, дайн байлдаануудые гэршэлнэ бшуу.

6. Галта уулын тэлэрэлгээ үлэһэн хүрэмэл нурма Жом-болог голой наба дахан Обоото хүртээр һунадаг. «Шэбээ» гэжэ нэрлэгдэлһэн энэ газар шэбэр, һөөг бургааһаар хушагданхай хадаа, нээрээ, хүрээ, хорго, бэхилэлтэ шэнги. Энэ болбол Гэсэрэй Гал Дүлмэ хааниие илаад, ордонииснь шатаажа хаяһан үлэгдэл гэхэ.

7. «Тэгнээ шулуун» Шас-нуурһаа холо бэшэ Сэнсэ голой хойто эрьдэ байдаг. Энэ хадаа Гэсэрэй Мангадхайн толгойе таһа сабшаад, ганзагалхадаа, эмээлдэ тэгнэлһэн ашаан юм ха.

8. «Хүхэ-нуур» (Шаснуур хууринда) Гэсэртэ харбуулан дайсанайн улаан нэрбээтэй тула болоод унаһан нуур.

9. «Тамхи баряаша» гэжэ дабаан Хара-Хужарта хэрэмэй ханын шүдэнүүд шэнгээр 100-гаад метртэ һунадаг. Энэ «барилга» баһал Гэсэртэй холбоотой.

10. Шара тала гэжэ газарта Балагта хууриһаа холо бэшэ «Ямаанай байса» бии. Мангадхайтай харбалдаһые гэршэлһэн «Гэсэрэй шулуун» ойрохон байдаг.

11. Өөрлиг шадар Зуун хадын арада Гэсэрэй дүрөө нюулаатай.

12. Сорогто дүтэхэнэ Нуурай хоолой гэжэ газарта «һанги булгааһан» (һангай гэр) гэжэ Гэсэрэй сүмэ харбаһан үргэн хабшал байдаг.

Мүнхэ-Сарьдагай хойно, Сагаан-Эрхүүтэй эхиндэ Нүхэн дабаан оршодог. Гэсэр галта мүнгэн үнэгэ намнажа ябаад, һарьдагай хаяае сүмэ харбажа, нүхэн харгы гаргаһан түхэтэй. Номто-Голой дабаанда, Жахнаа, Сэнсын эхээр, бэшэһые газарнуудаар Гэсэрэй мүр сараа олон даа.

Баяр ДУГАРОВ.

Ойн баяр

Буряад арад уран гоё, ута хайхан морин үлгэрнүүд соогоо мэргэн түргэн баатарнуудаа, мүн түмэршэ, алташа, мүнгэшэ, модошо дархашуулаа магтаһан, нэрэ сольен дурдаһан байдаг. Баруунай ерэн сагаан дархашуул, Донжин долоон дархашуул, Абай-Гэсэрэй хорин долоон баатар-дархашуул гэхэ мэтээр хэлэгдэж, үеһөө үе хүртээр дамжан ерэнхөөн хүн бүгдэд ханана гэшэ. Иймэ дархан-баатар хүбүүд манай дунда нилээдгүй олон ааб даа. Тэднэй нэгэн болохо өөрыгөөшье, түрэл нютатаашье суурхуулан Бато Жалсанович БИРБАЕВ 1931 оной апрелын 25-да Охор-Шэбэр (түрүүндэеэ Жаргаланта) тосхондо түрэнх юм. Тиймэһээ далан дабаанай дабаа дабаад, наян тээшээ найруулжа абана гэшэ. Бато Жалсанович хэды ехэ аша габьяатай түмэршэ, модошо, алташа дарханай ба механизаторнуудай багшашье хаань, намтарень үхибүүн наһанһаа эхилжэ банаха ёһотойбди, магад, ургаж ябаһан үетэндэ туһатайшье байжа болохо.

рай-хубаг гү, али Толто, Галба, Улбагай, Гурбан Таһархайнууд (хуушаараа Амар-Гол), Хэнгэргэ (мүнөө Курорт-Аршаан) болон бусад нютатаар, аймаг, республика болон Буряад Республикагаа гадуршье нютат нутагуудта хүдэлнэ, хэды инженер, эрдэмэй кандидат, рационализатор-нарижуулагша болоошье хаа түрэл Толтынгоо хургуулиһаа нүхэр Бирбаев Б.Ж. гар табигатайгаар абанан үнэмшэлгээ хажууһан мэтэ мүнөөшье болотор хадагалжа ябадаг.

нистерствын гаргадаг «Научно-методическа хургуули ба үйлдэбэри», «СССР-эй эрдэм хуралсал» гэхэн журналууд соо олон статьянууд толиогдоһон юм. Бато Жалсанович Буряадай телевиденээр дамжуулануудта дүрбэ дахин хабаадаһан юм. Аймагийнгаа ажалай багшанарта «Ажалай болон хуралсалай ба техническа творчество» гэхэн темнүүдээр табин докладуудые бэлдэжэ хэнэн, республикынаа ажалай багшанарта арбан долоон доклад-элидхэл бэлдэжэ уншаһан юм. Буряадай багшын институттай найман студентээр багша Бато Жалсановичай дүй дүршэл согсолжо, дипломно хүдэлмэри-нүүдээ бэшэһэн юм. Бато Жалсановичай медаль болон тэмдэгүүдын нэрлэхэ болоо хаа иимэ юм: «За доблестный труд», «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945гг.», «Ветеран труда», «За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И.Ленина», «ВДНХ СССР», «50 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945гг.», «60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941-1945гг.», «Ахалагша багша», «РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник», «Буряадай АССР-эй габьяата багша», «СССР-эй арадай гэгээрэлэй отличник» гэхэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн юм.

Нүхэр Б.Ж.Бирбаев нютатайгаа «Саяан» газетин А.Цайн нэрэмжэтэ шангай лауреат юм. А.Цайн гээшэ Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветеран аад, нютатайгаа болон бэшэ олон газетэ журналуудай эдэбхитэй корреспондент-журналист болохо тодорһон, ёһотойл Николай Островский ябаһан юм.

Бато Жалсанович наһанайгаа нүхэр Мария Жалсановна гал гуламтаа түхөөд, айл болон жаргажа хууһаар 53 жэл түргэн, бушуу үнгэржэ, табан алтай үхибүүдые түрээжэ, түргэн уужам харгыдан орууһан байна: дүрбенинь Отошо бурханһаа заабаритай, Гипократ наарамба врачай тангаригтай врачууд болохо гараһан, нэгэнийнь Баруунай Сагаан дархануудһаа заабаритай түмэр замтай инженер-электромеханик болонхой юм, удаалан тоолоод хэлэхэдэ, мүнөө үдэрэй үдэртэ юһэн аша болон эзэнэртэй, дүрбэн гушанартай болоод байна.

Бато Жалсановичай бага хүбүүн Жаргал Батоевич Бирбаев Москва хотодо Россин Хүдөө ажахын министерствын Гол (Центральной) клиникын стоматолог болон ортопедийн таһагыг даагша, Буряад Республикын габьяата дээдэ мэргэжлэй врач, медицинһын эрдэмэй кандидат юм.

Аша болон эзэнэрын нэрлэхэ урдын ёһо заншал би. Бато Жалсанович Мария Жалсановна хоёрой ашанар ба эзэнэрын: Маша - экономист-бухгалтер, Янжима - 2-дохи курсын аспирант, Тюмень городто ажаллана, Владимир Баясхалан хоёр - инженер-электрикүүд, мүн лэ Тюменьдэ хүдэлнэ, Бато - Гүрэнэй Зүүн Сибирийн Технологическа университетэдэй энергетическэ таһагай гурбадахы курсын студент, Максар - тэрэл университетэдэй, тэрэ таһагай, тэрэл курсын студент, Ринчин мүн лэ тэндэхэ 1-дэхэ курсын студент, Баясхалан Аршаанай лицей хургуулин 3-дахы классай хурагша, Сэсэг - Улаан-Үдэдэ 5-дахы классай хурагша. Бато Жалсановичай хайшаалтай, омогорхоомор юумэн гэхэдэ, уран хайханай наадануудта хабаадажа, ажалша хүнийе магтаһан рольнуудые шадамар бэрхээр наадажа, хүнүүдые баярлуулдаг, энэлгэдэг лэн. Ородой Агууехэ педагог К.Д.Ушинский «Багша гээшэ дүрбэн тэгшэ байха ёһотой: бүхы юумые шадаһан, мэдэһэн, улс түрын байдалые политик, дипломат шэнгээр ойлгожо, арад түмэнийе гэгээрүүлэн байханаа гадна багша муртоо артист байлсаха ёһотой» гэжэ юрөөһэн байдаг. Бато Жалсанович Бирбаев ёһотойл тиймэ багша болон элирээ, бата хүдэлмэрээрээ шалгараа.

Дондок ЛЫГДЕНОВ,
хүдөө бэшгэшэ.

БАРУУНАЙ ЕРЭН САГААН ДАРХАШУУЛАЙ НЭГЭН

Батууханай (Бато Жалсановичай) хоёр наһаа хүсэжэ ябахада, эхэнэ гэнтын аюулда дайрагдажа, наһа бараһан гэшэ. Эсэгэнэ хоёртойхон хүбүүгээ хаһа зэргээрээ үхибүү хараһанай мүнгины түлөөд, ууха эдихэ хоолтойгоор энэ тэрэ айланда гү, али хүрэнэртөө орхөөд, колхозойнгоо ажаада ябадаг байгаа юм. Аалхан номхон хүбүүе зарим нэгэ айлнуудулаа хараад, өөрын хүбүү хэхээс ханажа, энэ хүбүүгээ манда үхтэ, оодынгоо нэрэ дээрэ оруулжа, торгоор хубсалуулжа, тоһоор хооллуулжа үгэхэдэ гэдэг байба. Иүгээжэ хүнүүдэй эрихэдэ: «Газар дээрэхэ ганса хүбүүгээ хүндэ үгөөд, яажа ябаха хүнбиб - намгашье абахагүйб, хүбүүем шоолохо гү, али доромжолохо болохо», - гэжэ харюусадаг байгаа. Эсэгэ гээшэ эхэнээ нэгэшье дутуугүй, али зэргэ үрэ хүүгэдтээ энэрхы мээхэй байгаа гээшэб даа гэжэ ханаад, Батын зүрхэ сэдхэл уяржа, мүнөөшье хүртээрөө эсэгэдээ баярлажа, эсэгээс дурдажа ябадаг юм.

Жалсан Бирбаев Жэмһэгэй түрүү агуушадтай нэгэн хадаа, хүбүүгээ харууһан айлдаа эдэбэ янзын арһа, мяха гам хайраггүйгөөр үгээрхидэг байгаа гэшэ. Хангай дэлхэйн хайра буянгыг айл зондоо хүртөөхэ, хубаадаха ёһотой юм гээд, асарһан бүхы юумээ тараа-жархидаг байгаа юм. Үшөө модошо уран дархан хадаа хээрэ дайдаһан бусажа ерэхэдэ, хуһан модоной улхаар хэгдэһэн гоё хайхан шанага, аяга, гаһа ба хуша модоор дархалагдаһан лимбэ, бообын хэб болон бусад олон юумэнүүдые асарһанаа, мүн айл зондоо, хүрэнэртөө бэлэг болгон тараахархидэг байһан. Энэ нимэдэмбэрлэтэ ябадалынь Охор-Шэбэр тосхондо гү, али Жаргаланта нютатта үлгэр түхэх шэнгээр мүнөөшье хүртээр хөөрлэддэг заншалтай юм. Жэмһэг нютатта Жалсан Бирбаев дарханай хэнэн лимбэнүүдэй нэгэн гү, али хоёр хаа ганса би юм гэсэдэг. Жэмһэг, Охор-Шэбэр (Жаргаланта) нютатуудай баатарнууд болоһон, үлгэршэ түүхээс үбгэд гэжэ алдаршан Майсаан Алсыев, Дугар Матеев, Ширип Сыренович Аюшеев болон бусад элитэ мэдээжэ нютатаархидан агуушан хүн ой тайгада гарахадаа, аргагүй лимбэ дээрээ наадаха ба дуулаха ёһотойл - Хангайн Эзэн баярлажа, ан арьяатааа олоор, баян дэлгэрээр туужа үгэхэ юм гэжэ ухалһан, уянгалһан хөөрэдэг бэлэй.

Батуухын зургаан наһаа арай гүйсөөгүйхэн ябахада, абатаа Дохлайн Сэрэн гэжэ айланда ошожо, үхибүүдээрнэ наадаад, гэртээ бусахадаа, газань хэбтэ-һэн түгдэрхэй гэрэл-зеркало нюусаар асарһан, хаа ганса тэрэнээ хаража, һонирхон наададаг байгаа. Хэды тийгэбэшье нэгтэ эсэгэдээ балхыса баригдаһан байна.

Эсэгэ хүбүүнэйнгээ зургаатайшье хаань, эгээл бээс наһаа хүрэнэн томо хүндэ гэмээрэ байһандаа, наһанай захяа заабари үгэһынь мүнөөшье хүртээрөө тон элээр наһан дурдан ябадаг: «Хулууша гэжэ нэрлүүлхэһини - хүнэй ба гүрэнэй юумэ эбдэрхэй болорхойшье хаа эзэтэй ха юм, ушар нимэһээ хулгай хэхэ, тэрэнэнтэй ади худалаар хэлэхэ гэшэ - хуу барандаа нүгэл юм, ёһотойл «гой лай!» гэшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ, 1942 ондо, январь харын янгинаа 40 гадусаа доошоо ородоггүй хүйтэндэ «Путь Ленина» колхозой

60-70 наһатай колхознигууд Бато Жалсановичай аба тийхэдэ 68-тай ябаа, Тужын нарһан тайгада гаража, барилгын модо отолог бэлдэһэн юм. Тэрэ үедэ Батын аба хүйтэ абажа үбдэшөө. Тэрэнэй удаань үнишье болоогүй, арбан хоёртой хүбүүгээ эгээл добуун дээрэ орхөөд, энэ дэлхэй-һэнь хахасажэ, бурхандаа мордошоо бэлэй. Нэгтэ эсэгээ хүүгэдэй шаргада хуулгажа, 250-300 метрэй зайд оршодог амбулаторидо абаашажа үзүүлэхэдэнь, фельдшер шагнажа, тоншожо үзөөд, нэгэ хэдэн эмүүдые үгэһэн юм. Бусажа ябахадаа, эсэгэнэ шаргаһаан буужа, магазинһаа юу хээ абаад, наймаашан эхэнэртэ: «Мүнөө һүни наһа барахам байгаа даа», гээд хэлэхэдэнь, хүбүүн ойлгошьегүй, үнэншөөшьегүй.

Бато Жалсанович тэрэ үедэ хэды гүлмэрхэн залуухан, арбан хоёртой хүбүүхэн ябаашье хаа, эсэгынгээ хэлэһэн захиһан гэрээд үгэнүүдэнь эли тодоор лэ ханажа ябадаг: «Үншэндэ үхэхгүй, үбшэндэ үхэхэ гэдэг юм. Хэнһээшье дутаха доройтохогүй эсээн мэргэн хүн болохыешни би мэдэнбэ».

Бато Жалсанович Бирбаев арбан зургаан наһаа арай шамай хуруод лэ, Хэрэнэй МТС-тэ (Машинно-тракторная станция) найман жэлэй туршада ажаллажа, олон янзын мэргэжэлтэй болоһон юм. Тэднэйн айл нэгэнүүдэнь нэрлэхэ болоо хаа, нимэ болоно: модошо дарханай, түмэршэ нарин дарханай, хүйтэн ба халуун гагнуурийн зургаадахи разрядуудай, токарин ба электромонтерой табдахи разрядуудай, нэгдэхэ классай тракторист-машинистын, «А», «В», «С» категоринуудай шоферой шалгалтануудые тушаажа, барандань алтан бэшэгтэй үнэмшэлгэнүүдые абанан байна. Бато Жалсанович хүдөө ажахын хургуулида хуража гарахадаа, «хүдөө ажахын машинануудай механик» гэхэн үнэмшэлгэтэй болоо лэн. Эдэ бүгдэнь хажуугаар, заахашье хаань, сүлөө сагаа хэрэглэн, фотографиян, гарай болон ханын чуруудые заһалһан, мүн лэ оёдолы ба агналгын буунуудые заһа-барин мэргэжэлнүүдые олоһон юм.

Бато Жалсанович 1954 онһоо эхилжэ, мүнөөшье хүртээрөө «Буряад үнэн» газетынгээ эдэхби үүсхэл ехэтэй хүдөө бэшгэшэ болохо тодорлод, гуурһаа хурсадаһан зандаа.

Таряа хурялгада Хэрэнэй МТС-эй трактористнууд Бирбаев Б.Ж. түрүүтэй «Коммунар», «Сталинец-6», «С-4» гэхэ мэтэ корабль-тракторнуудай хүсэ шадалаар илажа, «Ворошиловый», «Карл Марксын», «Путь Лениний», «Гигант» гэдэг хамтын ажакнуудта, колхозуудта таһал-гаряагүйгөөр таряань хурайсажа, удаа удаагаар зургаан жэлэй туршада түрүүшүүлэй зэргэдэ ябалсажа, 25-аад пууд улаан таряа шагнал абадаг байба.

И.В.Сталиной һүүдэд, СССР гүрэнэй Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай удаа надарһан наһан ажахыгаа нэргээн бодохоогод байхада, хургуулинуудта ажалай болон машинноведениин хэшээнүүд болохо эхилээ. Эгээл тэрэ үедэ эдэ предмүүдые зааха багшанарай дутагдажа байхада, Түнхэнэй партияин райком ба райОНО-гой зууршалгануудаар нүхэр Бирбаев Бато Жалсановичые хургуулида багшалахынь эльгээжэ, хожомойн уужам хайхан хуби заяань зууршалһан байна гэшэ. Д.Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай

институт хургуулида дүрбэ-табан жэл хүдэлһэнэй удаа дүүргээ юм. Иүгээд лэ Бато Жалсанович багшын хүдэлмэриэ Жэмһэгэй дунда хургуулиһаа эхилһэн юм. Ажалай болон машинноведениин кабинетэдэй дархалха тоног туужаһаа эхилээд, машина тракторай болон бүхы оньһото техникын хэрэгсэлнүүдые сутлуулха, эблүүлэн элсүүлхэ гээшэ математикын, литературын кабинетүүдые түхээрхэхөө али зэргэ

Бато Жалсанович Бирбаев ямаршье газар нютатта, хургуулинуудта хүдэлхэдөө, алишье наһанай үхибүүдые ехэ бага гэнгүй, хаба шадал соонь эдэхби үүсхэлынь хүндэлжэ, ёһотойл Агууехэ совет багша А.С.Макаренко шэнги тодорлоо.

хүшэр хүндэ гээшэб даа. Хэды тийбэшье хаань, багша өөрынгоо предмэдээр ёһотойл материальнотехническэ бааза байгуулжа шадаһан байна. 1962-1963 онуудай хуралсалай жэлдэ Жэмһэгэй дунда хургуулин ажалай болон машинноведениин кабинет Түнхэн соогоо нэгдэхэ хуурида гаража тодорһон байна. 1964-65 онуудай хуралсалай жэлнүүдһээ эхилжэ, партияин райкомой болон райОНО-гойнгоо арасагүй зууршалгаар Советскэ Союзай Герой Жамбал Ешеевич Тулаевай нэрэмжэтэ Толтойн дунда хургуулида техническэ ажалай, машинноведениин урогуудые хэхээр, мүн тракторай жолоошодые болон электромеханикуудай мэргэжэлтэдые бэлдэһэн хуралсалай курс би болгоо лэн. Эгээл тэрэ үеэр тус хургуулин хурагшад Буряад Республика соогоо «Эдир техникүүдэй» харалга-мүрысөөндэ хабаадажа, гурбан жэл соо удаа удаагаар 1-дэхэ ба 3-дахы хууринуудта гараһан байна. Энэ амжалта габьяань сэгнэжэ, Буряад Республикын Арадай гэгээрэлэй министерство юһэн янза янза бурийн түхэлэй станогүүдые үгэжэ, үнэ сэн ехэтэй шангуудые барюуһан байха юм. Тийн Толтойн дунда хургуулин мастерской ганса район соогоо бэшэ, Буряад Республика соогоо түрүү хуурида гараһан байна. Бато Жалсановичта хураһан хүбүүд, зарим нэгэ басагадшы модошо болон түмэршэ дарханууд болохо, арбан хоёр янзын станогүүд дээрэ ажаллажа шадаха аргатай, ёһотойл слесарьнууд болон гарадаг байһан юм. Трактористнуудые бэлдэдэг кабинетүүд соогоо МТЗ-50 түхэлэй хуушан маркын трактор «Восточные Саяны» колхозһоо асараад, үе үеэрнэ, бээ бэээрнэ халгажа табяда, хурагшадта харуулхада, ехэ хайнаар, бата бэхээр хадуужа абадаг лэн. Удаань Бато Жалсанович физикын багша В.Д.Соктоевтой хамтаржа, «Украина» түхэлэй кинопроект тодохо, хуралсалай лентнүүдые хурагшадта харуулхадаа, тэднээрэй техническэ мэдэс болон шадал дадал ехэ түргэнээр, бүхөөр ойлгогдон бүхэгжэдэг байһан юм. 1970-аад онуудай Буряад Республикын арадай гэгээрэлэй министр С.С.Дмитриев Түнхэнэй аймагаар ябахадаа, Толтойн дунда хургуулида орожо гараһан, Бато Жалсановичай ажал хүдэлмэриэ магтажа ошоод, элидхэл-доклада нэгтэ бэшэ оруулжа, хэлэһэн дурдаһан байха юм.

Бүхы дээрээ Бато Жалсановичай хүдэлжэ байха үедэ 500-гад гаран трактористнууд-машинистнууд элирэн тодоржо, үнэмшэлгэ-удостоверени абажа, Табанангуу, Сагаан-Нуур, Хуу-

Шабинараа дурдажал ябадаг машинноведениин багша болохо, алдар суутай болоһон С.С.Бузаев, «Восточные Саяны» колхозой түрүү олон механизаторнуудай нэгэн, орден медальнууд, грамотануудай кавалер С.Ф.Серебренников ааб даа. Бато Жалсановичай эсэхэ сүсашагүй ударидала доро Толтын дунда хургуулин ахалагша классуудай хурагшадтай хүсөөр республика дотороо эгээ түрүүшын трактордром хамаг хэрэгсэлнүүдтэ 5-6 гектар талмай дээрэ баригдаад, ашагшадта үгтөө лэн. Бүхы талмайнь нүүлэ болон шулуунуудһаа сэлэрлээд, газарайн норууе тэгшэлжэ харгы гаргаад, восьмерко тракторай багтаад байхаар, нюуса нүхэ хамаг олон знагууд-тэмдэгтэйгээр тодогдон түхээрэгдөө лэн.

Нүхэр Бирбаев Б.Ж. 1964-65 онуудай хуралсалай жэлһээ эхилжэ, гушаад жэлэй турша соо нэгэшье таһалгаряагүйгөөр Толтойнгоо дунда хургуулида хурагшадтай ажалай үйлдэбэрин бригада эмхидхэжэ, үбшэ хураалгын дүй дүршэлтэй болгожо, ургажэ ябаа үетэниэ ажал хүдэлмэридэ абьяас дуратайгаар хүмүүжүүлэжэ байгаа юм.

Багша Б.Ж.Бирбаевай орлошоор 9-дэхэ классай хурагша Сэсэг Армаева ябалсадаг байһан, тэрэ эрхим ажалайнгаа түлөө Бүхэсоюзна пионернүүдэй «Артек» лагерь ошожо амарһан юм.

«1975-78 онуудай социалист мүрысөөндэ Толтын дунда хургуули хоёрдоохы хууринуудые эзэлжэ, «ДТ-54 А» маркын гэнжэтэ, «МТЗ-82» түхэлэй сахаригта тракторнуудые шан-премиабанан бэлэйбди», - гэжэ Толтойн дунда хургуули үнэдэ дүүргэгшэд нүхэр Бирбаевые наһан омогорхон байдаг юм.

Бато Жалсанович дунда ба дээдэ хургуулинуудые шата шатаарнь удаа дараалан экстернээр гү, али заочноор дүүргэжэ гараа юм. 7-дохи класс Путь Ленина долоон жэлэй хургуулида, 8-дахы класс Хэрэнэй дунда хургуулида, 10-дахы класс Жэмһэгэй дунда хургуулида дүүргээд, удаань Улаан-Үдын багшанарай 2-дохи педучилищ дүүргэжэ, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряад-Монголой багшанарай институтта факультатив-курс ганса таба гэхэн сэгнэлтэ-нүүдтэйгээр түгсэхэжэ, баран-наань свидетелство, аттестат болон дипломуудые абанан байдаг.

Тийхэ зуураа Улаан-Үдынгоо хүдөө ажахын институтта факультативна курс тушаажа, трактор агтын болон бэшэ олон хүдөө ажахын машинануудые хурагшадта зааха гэхэн диплом абанан байба.

Нүхэр Бирбаев Б.Ж. ажал хүдэлмэридөө амжалтатайгаар хүдэлһэнэйнгоо түлөө «Путь Ленина», «Восточные Саяны» ажакнуудай, Хэрэнэй МТС-эй, КПСС-эй Обкомой, Түнхэнэй райкомой болон Обкомой, Буряад-Монгол АССР-эй Министруудэй Советэй ба Верховно Советэй Президиумэй, ВДНХ-гай, Буряадай болон РСФСР-эй Арадай гэгээрэлэй министрствнүүдэй, олон шатын эдиршүүлэй станцинуудай, РСФСР-эй багшанарай бүлгэмэй, «Саяны», «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетнүүдэй грамотануудаар шагнагдажа, үнэтэ сэнтэ бэлэгүүдтэ хүртэһэн байна.

Б.Ж.Бирбаевай ажал хүдэлмэрин дүй дүршэл тухай СССР-эй Арадай эрдэм хуралсалай ми-

БАРО-БАРО-О, БАРИЛДААША БАСАГАДНАЙ Спорт

Апрелийн 1-2-до Улаан-Үдэд 1989-1990 онуудта түрэн басагад дунда бүх барилдаагаар Россин чемпионат үнгэрвэ. Тус мурьсөөндэ Россин эгээл шамбай, шадалтай барилдааша басагад суглаараа, хамта дээрээ 21 команда энэ чемпионатда хабаадаа юм.

2004 онхоо эхэнэрэй барилдаан Олимпиин нааданда оруулагдаа, тингэжэ спортын энэ зүйл гүрэн доторой регионуудта ехэ амжалтайгаар хүгжэжэ эхилээ.

Эхэнэрэй дунда үнгэргэгдэн Россин чемпионат түрүүшынхээ Буряад орондо болохон юм. Тинхэдэ гүрэнэй 20 регионий 135 басагад суглархан байна. Красноярска хизаарай, Московско можын команданууд эгээл эрхим гэж нэрлэгдээ бэлэй.

Буряад Республикын тамиршан, спортивна 10-ахи хуругуулин шаби Марина Вильмова тинхэдэ 46 кг шэгнүүртэ алтан медальда хүртээн юм. Гадна манай басагад хоёр мүнүн, нэгэ хүрэл медальнуудта хүртээн гэшээ.

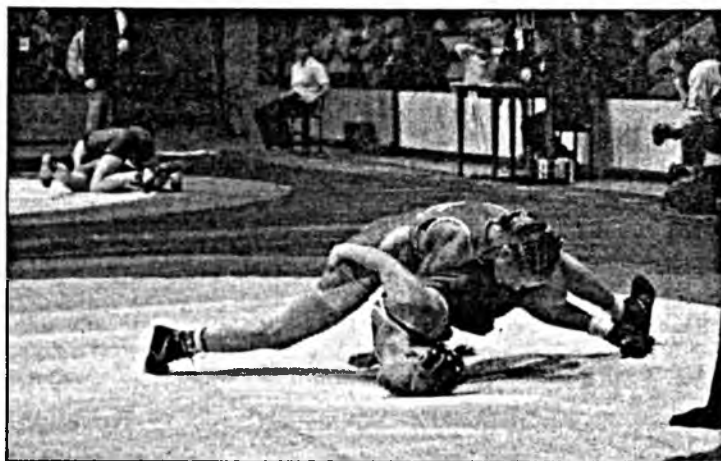
Энэ удаа манай суглуулагдамал командын бүридхэдэ мүн лэ шангай хууринуудта гараха шударгы бэрхэ басагад байгаа. Московско можын, Чувашин, Красноярска хизаарай, Хакасин, Кемеровэй басагад хүүлэй үедэ багал эрхим дүнгүүдые харуулжа, шангуудта хүртэхэ хүсэлтэй ерээ.

Мурьсөөнэй түрүүшын үдэр эрилдаанай хибэс дээрэ

Буряад ороние түлөөлөө: 36 кг шэгнүүртэ Хурамхаанай аймаг Дэрэнэй дунда хуругуулин 8-ахи классай хурагша Виктория Заптуева, 43 кг шэгнүүртэ Түнхэнэй аймаг Хэрэнэй 10-ахи классай шаби Ольга Гатаулина, Буряад Республикын мурьсөөндэ түрүү хуури эзэлхэн хотын 4-дхи хуругуулин хурагша Саяна Ринчинова, уласхоорондын мурьсөөнүүдтэ шангай хууринуудта гарахан мэдэжэ Марина Ойдопова, Баргажанай аймаг Баян-Голой хурагша Ирина Ологонова, мүн лэ хүүлэй жэлүүдтэ гүрэн түрүн хэмжээнэй мурьсөөнүүдтэ нэгэтэ бэшэ илалта туйлахан Дарима Санжеева.

Барилдаанай уулзалга бүхэн шанга тэмсэлтэйгээр үнгэргэгдэжэ, манай Ольга Гатаулина Саяна Ринчинова хоёр уулзалгын удаа холын айлшадтаа диалдээ. Зүгөөр заалаар дүүрэн суглархан харагшад Россин чемпионат диалдээ Ирина Ологонова, Дарима Санжеева, Европын вице-чемпионка Марина Ойдопова гэгшэдэй хибэс дээрэ гарахыень хүлээн ядан байгаа. Тезд тэдэнэр үнэхөөрөөл харагшадтаа баярлуулаа.

Түрүүшын медаль Буряад ороний командада Хурамхаанай хурагша Виктория Заптуева асараа. Тэрэ гурбадахи хууриин түлөө барилдаадаа, Пермиин Елена Демидовае шүүжэ. Удаань 49 кг шэгнүүртэ эхилжэ, манай басагад илалтын баяр харагшадтаа бэлэглээ. Тувагай дүй дүршэлтэй, хүсэтэй Айлана Куулар манай Марина Ойдоватай түгэхэлэй уулзалгада

барилдаа. Эндэ манай барилдааша басаган ялас гэмэ илалта туйлаа. Удаадахи шэгнүүртэй уулзалгада Ирина Ологонова хибэс дээрэ гараа. Нютагайнгаа басагад дэмжэхэ Баргажанай аймагшаа багшанар, түрэлхид олоороо ерээ. Эндэ ганса Ирина бэшэ, мүн Жаргалма Цыренова барилдаха байгаа. Уласхоорондын олон мурьсөөнүүдтэ илалта туйлахан Москвагай Марина Гурова Иринэтэй барилдаа. Хоёр раунд хоюулын диалдээ, Москвагай түлөөлэгшэ түрүү хуурида гараа. Ирина Ологонова хоёрдох хуури эзэлээ.

65 кг шэгнүүртэ Суужын дунда хуругуулин шаби Дарима Санжеева мүн лэ Московско можын түлөөлэгшэ Елена Куликоватай түрүү хууриин түлөө барилдаа. Түрүүшээр Дарима Санжеева диалдэ байтараа, хоёрдох раунд Елена Куликова

шүүжэ захалаа, гурбадахи раундын хүүлшын секундаар ана-мана барилдаан болоо. Видео-буулгабарин ашаар илагша элирүүлэгдэжэ, түрүү хуури Захаминай аймаг Хуртага нютагай Дарима Санжеева эзэлбэ. Тингэжэ Европын чемпионатда Буряад Республикын Марина Ойдопова Дарима Санжеева хоёр хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

Мурьсөөнэй хоёрдох үдэр манай 8 барилдааша басагад хибэс дээрэ гараа. Жаргалма Цыренова Екатерина Ефимова хоёрой барилдахы харагшад хүлээн байгаа. Тэдэ хоёр эндэ ная Шведидэ үнгэргэгдэн мурьсөөндэ илалта туйлажа, энэ удаа мүн лэ хайн барилдаха эрмэлзэлтэй байгаа.

Тезд энэ удаа аза талаан басагадтаманай тудалгай. Түгэхэлэй урда тээхи уулзалгада Жаргалма Цыренова Кеме-

ровын Валерия Чепсаракова диалдэшөө. Тиибэшье гурбадахи хууриин түлөө барилдаадаа, Жаргалма Красноярскын Лариса Андроновае булоу хайнаар шүүжэ бшуу.

70 кг шэгнүүртэ Екатерина Ефимовагай барилдаха уулзалга бүхэл үдэрөө хүлээн харагшад нилээд урмаа таһараа. Катя финалда Красноярскын Кристина Виницинатай барилдаа. Тэрэнэ Катинаа бээр заахан, набтархансье байгаа, тиимэнэ харагшад удаадахи илалта хүлээн байгаа. Тезд Красноярскын барилдааша басаган уулзалгын эхилхэтэй сасуу шуранаар довтолжэ, 15 секундын турша соо манай барилдаашиние «туше» дээрэ унагааа. Россин хэмжээнэй мурьсөөнүүдтэ нула бэлэхэлтэй тамиршад ердэггүй гэжэ эндэ хэлэлтэй боломоор.

Тиибэшье Буряад Республикын барилдааша басагад хамта дээрээ хоёр алтан медальда, хоёр мүнүн, хүрэл медальнуудта хүртэжэ, мүнөө жэлэй эрхим дүнгүүдые харуулба. Түрүүшээр эхэнэрэй барилдаа хүн зон ехээр тоодогшьегүй байгаа ха юм даа. Мүнөө Буряад ороний басагад амжалта туйлаха бүри зомнай хонирходог болоо. Тинн манай басагад жэлхээ жэлдэ саашадаа арад зоноо баясуулжа байг лэ даа!

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилдаанай үе.

Р.Н.БАЗАРБАЙ фото.

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Понедельник 10

«ГЕРБЕЙ КАРАТ»

- 07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
- 10.00 НОВОСТИ
- 10.05 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
- 11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
- 11.50 «МАЛАХОВ + МАЛАХОВ»
- 13.00 НОВОСТИ
- 13.05 Т/С «ЧЕРНЫЙ ВОРОН»
- 14.30 Х/Ф «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ»
- 16.00 НОВОСТИ
- 16.10 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
- 17.00 Т/С «ТАЛИСМАН»
- 18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
- 19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
- 19.10 Т/С «БОЛЬШИЕ ДЕВОЧКИ»
- 19.40 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
- 20.50 ЖДИ МЕНЯ
- 22.00 «ВРЕМЯ»
- 22.30 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
- 23.30 «БИТВА ЗА КОСМОС». 1 Ч.
- 00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
- 01.00 «НАШИ СТРАХИ»
- 01.50 «ГЕНИИ И ЗЛОДЕИ». «КУРЬЕЗНЫХ ДЕЛ МАСТЕР»
- 02.20 Х/Ф «БЛИЗНЕЦЫ»
- 04.00 Х/Ф «В ПОСТЕЛИ С УБИЙЦЕЙ»
- 05.20 НЕИЗВЕСТНАЯ ПЛАНЕТА. «МАРШ ТЫСЯЧИ САМУРАЕВ»
- 05.40 «АМЕРИКАНСКИЕ СЛЕЗЫ РУССКИХ ЖЕН». Д/Ф

«РОССИЯ»

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
- 07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
- 08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
- 09.35 Х/Ф «БОЙ С ТЕНЬЮ»
- 12.00 ВЕСТИ
- 12.50 «КОМНАТА СМЕХА»
- 13.45 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
- 14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
- 15.00 ВЕСТИ
- 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
- 15.40 Х/Ф «ПОДРАНКИ»
- 17.30 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
- 17.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
- 18.00 ВЕСТИ
- 18.15 «СМЕХОПАНОРАМА»
- 18.50 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
- 19.45 Т/С «ВОЛЧИЦА»
- 20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
- 21.00 ВЕСТИ
- 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
- 21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
- 22.00 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
- 22.55 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «АЛЮМИНИЕВОЕ КОРОЛЕВСТВО»
- 00.00 «ВЕСТИ+»
- 00.20 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ЮРИЙ ГАГАРИН»
- 01.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
- 01.35 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
- 02.05 «СИНЕМАНИЯ»

«НТВ»

- 07.00 ИНФОРМАЦИОННЫЙ КАНАЛ «СЕГОДНЯ УТРОМ»
- 10.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»

- 11.00 «СЕГОДНЯ»
- 11.20 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
- 11.55 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
- 12.55 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
- 14.00 «СЕГОДНЯ»
- 14.30 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ-7»
- 16.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
- 17.00 «СЕГОДНЯ»
- 17.25 Т/С «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ»
- КАНАЛ БГТРК
- 19.35 КИНЕМАТОГРАФ
- 19.50 УЛГUR (ДО 20.00)
- КАНАЛ НТВ
- 20.00 «СЕГОДНЯ»
- 20.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
- 21.50 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
- 23.00 «СЕГОДНЯ»
- 23.40 Т/С «АЭРОПОРТ»
- 00.45 «СТИХИЯ». ПРОГРАММА ИВАНА УСАЧЕВА
- 01.20 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
- 02.15 «ВСЕ СРАЗУ!» С ПЕТРОМ ФАДЕЕВЫМ
- 02.40 Х/Ф «СПАЛЬНЯ ЕПИСКОПА»
- 04.40 АНАТОМИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯ
- 05.25 Т/С «МЕДИЦИНСКОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ»
- 06.10 Т/С «СЛЕПОЕ ПРАВОСУДИЕ»

«АРИГ УС»

- 17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЩЕГО
- 18.00 «ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ»
- 18.15 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ БОЛЕКА И ЛЕЛЕКА»
- 18.40 ЖИЗНЬ С УЮТОМ. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
- 18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
- 19.00 «ВОЗМОЖНОСТИ ПЛАСТИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
- 20.00 «ЗНАКОМЫЕ НЕЗНАКОМКИ»
- 20.25 ФОРМУЛА УСПЕХА
- 20.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
- 21.00 «ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА»
- 22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ»
- 23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
- 23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
- 23.30 Х/Ф «АЛИ ДЖИ ПОБЕЖДАЕТ ЗЛО»

«Тивиком»

- 07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 07.30 ШКОЛЬНОЕ ТВ
- 07.55 М/С «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС».
- «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 08.40 Т/С «МЭШ» «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 09.35 «ОЧЕВИДЕЦ» С С.РОСТОМ
- «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 10.30 НОВОСТИ «24».
- 10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 11.50 «ЧАС СУДА». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 12.55 «ВКУСНО ЖИТЬ С ДЖЕЙМИ ОЛИВЕРОМ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
- 13.30 НОВОСТИ «24».
- 14.00 «НЕВЕРоятные ИСТОРИИ» С И.ДЫХОВИЧНЫМ. «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
- 15.00 «КАМЕРА КАФЕ»
- 15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
- 16.15 «МОЗГОЛОМЫ. НАСИЛИЕ НАД НАУКОЙ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
- 17.30 «ВОВОЧКА». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
- 18.45 «ОЧЕВИДЕЦ» С С.РОСТОМ. «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
- 19.45 «КАМЕРА КАФЕ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
- 20.30 НОВОСТИ «24».
- 21.00 Т/С «БОЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-7».
- «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
- 23.20 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
- 00.30 НОВОСТИ «24».
- 01.00 «НАШ ГОРОД»
- 01.15 «ПРОВЕРЕНО НА СЕБЕ».

«ОСИС - БАЙКАЛ»

- 06.00 Т/С «ШПИОНКА»
- 06.50 М/С «СМЕШАРИКИ»
- 07.00 М/С «ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ»
- 07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
- 08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
- 09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
- 09.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
- 10.00 Х/Ф «ДЕТСКИЙ БУМ»

- 12.15 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
- 13.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
- 13.15 М/Ф «НУ, ПОГОДИ!»
- 13.30 М/С «СОНИК ИКС»
- 14.00 М/С «МУМИЯ»
- 14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
- 15.00 М/С «ШАМАН КИНГ»
- 15.30 М/С «ПРИНЦЕССА ТЕНКО И ХРАНИТЕЛИ МАГИИ»
- 16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
- 16.30 Т/С «ДОКТОР КТО»
- 17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
- 18.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
- 19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
- 20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
- 21.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
- 21.30 Х/Ф «ТАЙНЫЙ БРАТ»
- 23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
- 00.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
- 00.30 ДЕТАЛИ

ДТВ

- 10.00 М/Ф
- 11.00 Т/С «НЯНЯ»
- 11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». «ФЕДОР ШАЛЯПИН»
- 11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
- 12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
- 12.30 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
- 12.50 Х/Ф «САМОЛЕТ ЛЕТИТ В РОССИЮ»
- 15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
- 15.35 Т/С «КОМАНДА «А»
- 16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
- 17.30 М/Ф
- 18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». «ФЕДОР ШАЛЯПИН»
- 18.55 Х/Ф «САША-САШЕНЬКА»
- 20.30 ХИТ-ПАРАД АВАНТЮР «ОС-ТОРОЖНО, АФЕРА!»
- 21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
- 22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
- 22.25 ШОУ БЕННИ ХИЛЛА
- 22.55 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ. ЖУРНАЛИСТ»
- 00.00 Д/С «ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!»
- 00.40 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». «ФЕДОР ШАЛЯПИН»
- 01.05 Х/Ф «ТУРБУЛЕНТНОСТЬ-2»
- 03.20 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»

Вторник, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ + МАЛАХОВ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ЧЕРНЫЙ ВОРОН»
14.10 М/С «ПО СЛЕДАМ МИККИ МАУСА»
14.50 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
16.00 НОВОСТИ
16.10 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
17.00 Т/С «ТАЛИСМАН»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «БОЛЬШИЕ ДЕВОЧКИ»
19.50 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
23.30 «БИТВА ЗА КОСМОС». 2 Ч.
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 Х/Ф «СОЛЯРИС»
02.50 Х/Ф «ДЕВОЧКИ ИЗ КАЛЕНДАря»

РОССИЯ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
КАНАЛ БГТРК
10.45 БАМБААХАЙ
11.00 УЛГУР
11.10 ТАЙЗАН
11.30 СПОРТ-ЦЕНТР. ВОЛЬНАЯ БОРЬБА. ДЕВУШКИ
КАНАЛ «РОССИЯ»
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.50 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «АЛЮМИНИЕВОЕ КОРОЛЕВСТВО»
13.50 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
14.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
16.10 «СУД ИДЕТ»
17.25 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

17.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
18.00 ВЕСТИ
18.15 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.50 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.45 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
21.00 ВЕСТИ
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
22.55 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «АЛЮМИНИЕВОЕ КОРОЛЕВСТВО»
00.00 «ВЕСТИ+»
00.20 К 75-ЛЕТИЮ РОССИЙСКОГО ТЕЛЕВИДЕНИЯ. ПРЕМЬЕРА. «ЭФИР КАК ПРЕДЧУВСТВИЕ»
01.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
01.35 Х/Ф «АЛМАЗЫ ШАХА»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 Т/С «ГРАФ КРЕСТОВСКИЙ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»
12.55 Т/С «РУБЛЕВКА. LIVE»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
15.30 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
16.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»

КАНАЛ БГТРК

19.35 «ПАЗЗЛЫ»
19.45 СПОРТИВНАЯ ПРОГРАММА «ТАМИР»
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
21.50 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «АЭРОПОРТ»
01.50 Х/Ф «КОРОЛЕВА ПРОКЛЯТЫХ»

Ариг Ус

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.

07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 М/С «СЕЙЛОРМУН»
08.45 ЖИЗНЬ С УЮТОМ. ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.55 ФОРМУЛА УСПЕХА.
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.25 «МАРШРУТ: ПОЛЕЗНЫЕ СОВЕТЫ»
09.45 НАШИ ПЕСНИ
09.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Т/С «ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ»
11.00 Х/Ф «АЛИ ДЖИ ПОБЕЖДАЕТ ЗЛО»
13.00 М/Ф «ВАСИЛИСА МИКУЛИШНА»
13.15 М/С «КАК ГОВОРЯТ ДЖИНДЖЕР»
13.40 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
14.05 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 ТАКСИ
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 Т/С «ДЕВСТВЕННИЦА»
16.00 «ОФИС»
17.00 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
17.25 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.00 МАРШРУТ ПОЛЕЗНЫЕ СОВЕТЫ
18.15 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ БОЛЕКА И ЛЕЛЕКА»
18.40 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
19.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ФОРМУЛА УСПЕХА
20.00 «БУДНИ»
20.25 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ»
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 Х/Ф «ТУРБОФОРСАЖ»

Тивиком

07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «ДЕТЕНЬШИ ДЖУНГЛЕЙ»
07.55 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
08.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
08.20 Т/С «МЭШ»
09.15 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24».
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.50 «ЧАС СУДА». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.55 «ВКУСНО ЖИТЬ С ДЖЕЙМИ ОЛИВЕРОМ». «ПУЛЬС

Издательский Дом "Буряад Унэн" приглашает опытных рекламных агентов к сотрудничеству

г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23 каб. 1-13
тел.: 21-62-62

25%

СТОЛИЦЫ»
13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «КГБ В СМОКИНГЕ».
«ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
16.15 Т/С «БОЕЦ». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
17.30 Т/С «СТУДЕНТЫ-2».
«ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
18.45 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 Т/С «БОЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-7».
«ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
23.20 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.30 НОВОСТИ «24».
01.00 «НАШ ГОРОД»
01.15 Х/Ф «ЗЛОЙ ПИНОККИО»

СИС - БАЙКАЛ

06.00 Т/С «ШПИОНКА»
06.50 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
10.00 Х/Ф «ТАЙНЫЙ БРАТ»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
13.30 М/С «СОНИК ИКС»
14.00 М/С «МУМИЯ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»

15.00 М/С «ШАМАН КИНГ»
15.30 М/С «ПРИНЦЕССА ТЕНКО И ХРАНИТЕЛИ МАГИИ»
16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.30 Т/С «ДОКТОР КТО»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
18.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
21.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
21.30 Х/Ф «ТАРИФ НА ЛЮБОВЬ»
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
00.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.30 ДЕТАЛИ

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С «НЯНЯ»
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«ВАЦЛАВ ДВОРЖЕЦКИЙ»
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «ТУРБУЛЕНТНОСТЬ-2»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.30 Т/С «КОМАНДА «А»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«ВАЦЛАВ ДВОРЖЕЦКИЙ»
18.55 Х/Ф «МИМИНО»
21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.25 ШОУ БЕННИ ХИЛЛА
22.55 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ. ЖУРНАЛИСТ»
00.00 Д/С «ОПЕРГРУППА, НА ВЫЕЗД!»

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Среда, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ + МАЛАХОВ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ЧЕРНЫЙ ВОРОН»
14.10 М/С «ПО СЛЕДАМ МИККИ МАУСА»
14.50 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
16.00 НОВОСТИ
16.10 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
17.00 Т/С «ТАЛИСМАН»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «БОЛЬШИЕ ДЕВОЧКИ»
19.50 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
23.30 «БИТВА ЗА КОСМОС». 3 Ч.
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 Х/Ф «СОЛЯРИС»
04.10 Х/Ф «ЛЕОНАРД ШЕСТОЙ»
05.40 «ДЕТИ ВОЖДЕЙ». Д/Ф

РОССИЯ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
10.45 «ГЕНИЙ ИЗ «ШАРАШКИ». АВИАКОНСТРУКТОР БАРАТИНИ»
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.50 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «АЛЮМИНИЕВОЕ КОРОЛЕВСТВО»
13.50 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
14.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
16.10 «СУД ИДЕТ»
17.25 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

17.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
18.00 ВЕСТИ
18.15 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.50 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.45 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
21.00 ВЕСТИ
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
22.55 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «ГОЛОВА СПРУТА»
00.00 «ВЕСТИ+»
00.20 КО ДНЮ КОСМОНАВТИКИ. ПРЕМЬЕРА. «БЕЛОЕ СОЛНЦЕ БАЙКОНУРА»
01.15 Х/Ф «ХОЧУ ВЗЯТЬ ТЕБЯ ЗА РУКУ»
03.15 «ПРОСВЕТ». ПРОГРАММА ДМИТРИЯ ДИБРОВА

НТВ

07.00 ИНФОРМАЦИОННЫЙ КАНАЛ «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 Т/С «ГРАФ КРЕСТОВСКИЙ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ОСОБО ОПАСЕН!»
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»
12.55 Т/С «РУБЛЕВКА. LIVE»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
15.30 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
16.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
КАНАЛ БГТРК
19.35 «ТОЛИ» ХУДОЖЕСТВЕННО-ПУБЛИЦИСТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
21.50 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Х/Ф «УКРОШЕНИЕ ОГНЯ»
03.05 Д/С «ОРУЖИЕ, МИКРООРГАНИЗМЫ И СТАЛЬ»
04.20 Т/С «КЛАН СОПРАНО-5»

05.20 Т/С «МЕДИЦИНСКОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ»
06.10 Т/С «СЛЕПОЕ ПРАВОСУДИЕ»

Ариг Ус

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 М/С «СЕЙЛОРМУН»
08.45 ЖИЗНЬ С УЮТОМ. ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.55 ФОРМУЛА УСПЕХА.
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.25 «ДЕЛО ТЕХНИКИ»
09.45 НАШИ ПЕСНИ
09.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Т/С «ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ»
11.00 Х/Ф «ТУРБОФОРСАЖ»
13.00 М/Ф «ДЕД МОРОЗ И СЕРЫЙ ВОЛК»
13.15 М/С «КАК ГОВОРЯТ ДЖИНДЖЕР»
13.40 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
14.05 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 ТАКСИ
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 Т/С «ДЕВСТВЕННИЦА»
16.00 «ОФИС»
17.00 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
17.25 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.00 ДЕЛО ТЕХНИКИ
18.15 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ БОЛЕКА И ЛЕЛЕКА»
18.40 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
19.00 «ТАКСИ». ФОРМУЛА УСПЕХА
19.30 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
20.00 «БУДНИ»
20.25 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ»
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 Х/Ф «НОЧЬ ЖИВЫХ ПРИДУРКОВ»

Тивиком

07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «ДЕТЕНЬШИ ДЖУНГЛЕЙ»
07.55 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»

08.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
08.20 Т/С «МЭШ» «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.15 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24».
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.50 «ЧАС СУДА». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.55 «ВКУСНО ЖИТЬ С ДЖЕЙМИ ОЛИВЕРОМ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «КГБ В СМОКИНГЕ».
«ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
16.15 Т/С «БОЕЦ». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
17.30 Т/С «СТУДЕНТЫ-2».
«ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
18.45 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 Т/С «БОЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-7».
«ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
23.20 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.30 НОВОСТИ «24».
01.00 «НАШ ГОРОД»
01.15 Х/Ф «ПИДЖАК»

СИС - БАЙКАЛ

06.00 Т/С «ШПИОНКА»
06.50 М/Ф «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
10.00 Х/Ф «ТАРИФ НА ЛЮБОВЬ»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
13.30 М/С «СОНИК ИКС»
14.00 М/С «МУМИЯ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»

15.00 М/С «ШАМАН КИНГ»
15.30 М/С «ПРИНЦЕССА ТЕНКО И ХРАНИТЕЛИ МАГИИ»
16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.30 Т/С «ДОКТОР КТО»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
18.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
21.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
21.30 Х/Ф «ПЕРСТЕНЬ МУШКЕТЕРОВ»
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
00.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.30 ДЕТАЛИ

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С «НЯНЯ»
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«АЛЕКСАНДР ХОЧИНСКИЙ»
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 АВТОНОВОСТИ «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «ЛУНА ПУСТЫНИ»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.30 Т/С «КОМАНДА «А»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«АЛЕКСАНДР ХОЧИНСКИЙ»
18.55 Х/Ф «КОРАБЛЬ ПРИШЕЛЦЕВ»
20.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.25 ШОУ БЕННИ ХИЛЛА
22.55 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ. ЖУРНАЛИСТ»

КОМПЬЮТЕР. Ремонт, установка программ, локальные сети, обучение, консультации. Тел.: 42-58-65. Сот. тел. МТС 8 914 841 2177

Св-во № 444043

Четверг, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ + МАЛАХОВ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ЧЕРНЫЙ ВОРОН»
14.10 М/С «ПО СЛЕДАМ МИККИ МАУСА»
14.50 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
16.00 НОВОСТИ
16.10 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
17.00 Т/С «ТАЛИСМАН»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.20 Т/С «БОЛЬШИЕ ДЕВОЧКИ»
19.50 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
21.00 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
23.30 «БИТВА ЗА КОСМОС». 4 Ч.
00.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.00 «СУДИТЕ САМИ»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
КАНАЛ БГТРК
10.45 «ТОЛИ»
11.10 МУНХЭ ЗУЛА
11.30 «ТАМИР»
КАНАЛ «РОССИЯ»
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.50 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «ГОЛОВА СПРУТА»
13.50 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
14.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
16.10 «СУД ИДЕТ»
17.25 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
17.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
18.00 ВЕСТИ
18.15 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.50 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.45 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.45 ВЕСТИ. ПОДРОБНОСТИ
21.00 ВЕСТИ
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
22.55 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «ГОЛОВА СПРУТА»
00.00 «ВЕСТИ+»
00.20 «ОХОТА НА ЛИС. ИСТОРИЯ ОДНОГО ПРЕДАТЕЛЬСТВА»
01.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
01.35 Х/Ф «БОЙЦОВСКИЙ КЛУБ»

НТВ

07.00 ИНФОРМАЦИОННЫЙ КАНАЛ
10.00 Т/С «ГРАФ КРЕСТОВСКИЙ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»»
12.55 Т/С «РУБЛЕВКА. LIVE»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
15.30 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
16.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»

КАНАЛ БГТРК

19.40 НА КОЛЕСАХ
19.50 «ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ» (ДО 20.00)
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
21.50 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 «К БАРЬЕРУ»
00.55 Х/Ф «СДЕЛКА»

Ариг Ус

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 М/С «СЕЙЛОРМУН»
08.45 ЖИЗНЬ С УЮТОМ. ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.55 ФОРМУЛА УСПЕХА.
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.25 «ВИРТУАЛЬНЫЕ МИРЫ»
09.45 НАШИ ПЕСНИ
09.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Т/С «ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ»
11.00 Х/Ф «НОЧЬ ЖИВЫХ ПРИДУРКОВ»
13.00 М/Ф «ТРИ ДРОВОСЕКА»
13.15 М/С «КАК ГОВОРIT ДЖИНДЖЕР»
13.40 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
14.05 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 ТАКСИ
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 Т/С «ДЕВСТВЕННИЦА»
16.00 «ОФИС»
17.00 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО

ПРИМЕНЕНИЮ»
17.25 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС
18.00 ВЕРУЮЩЕГО
18.15 ВИРТУАЛЬНЫЕ МИРЫ
18.40 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ БОЛЕКА И ЛЕЛЕКА»
18.45 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
19.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
19.00 НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ: ПРИЗРАКИ ЗАМКОВ
20.00 «БУДНИ»
20.25 ЗНАКИ ЗОДИАКИ
20.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ»
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 Х/Ф «ГОРЯЧАЯ ЖЕВАТЕЛЬНАЯ РЕЗИНКА»

Тивиком

07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «ДЕТЕНЬШИ ДЖУНГЛЕЙ»
07.55 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
08.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
08.20 Т/С «МЭШ» «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.15 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24».
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.50 «ЧАС СУДА». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.55 «ВКУСНО ЖИТЬ С ДЖЕЙМИ ОЛИВЕРОМ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «КГБ В СМОКИНГЕ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
16.15 Т/С «БОЕЦ» ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
17.30 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
18.45 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН» С А.КУШНАРЕВЫМ. «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
19.15 «РАДАР-СПОРТ».
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 Т/С «БОЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.10 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
23.20 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.30 НОВОСТИ «24».

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С «ШПИОНКА»
06.50 М/Ф «СМЕШАРИКИ»

ИРКУТ

ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ

Оригинальный дизайн;
Размещение рекламы в СМИ;
Печатная продукция (визитки, буклеты...);
Все виды наружной рекламы: свет. объем букв.
Банеры, банерные растяжки;
Размещение на щитах 6*3, крышные установки;
Сувенир. продукция (значки, медали, ручки
Флаги РБ, РФ, фирменные...);
Шелкография (кепки, футболки, пакеты...);
Видео, аудиопродукция;
Реклама для магазинов: вывески, режимы работ, уголок покупателя;
Печати, штампы, пломбы...

г. Улан-Удэ остановка "Элеватор"
пр-кт 50 лет Октября 8 А, офис 4

Сly Fox Group

огрн:1040302976152

(3012) 55-34-94

07.00 М/С «ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
10.00 Х/Ф «ПЕРСТЕНЬ МУШКЕТЕРОВ»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
13.30 М/С «СОНИК ИКС»
14.00 М/С «МУМИЯ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ШАМАН КИНГ»
15.30 М/С «ПРИНЦЕССА ТЕНКО И ХРАНИТЕЛИ МАГИИ»
16.00 Х/Ф «ЛИЗЗИ МАГУАЙЕР»
16.30 Т/С «ТАКОИ РАЗНЫИ ФЕР-ГУС МАКФАЙЛ»
17.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
18.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»

21.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
21.30 Х/Ф «ЖЕСТОКИЕ ИГРЫ - 2»
23.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
00.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.30 ДЕТАЛИ

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С «Няня»
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«ВЯЧЕСЛАВ ЛЕМЕШЕВ»
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 АВТОНОВОСТИ «КАРДАН-НЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «СМЕРТЕЛЬНАЯ БИТВА (КУНГ-ФУ)»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.30 Т/С «КОМАНДА «А»»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«ВЯЧЕСЛАВ ЛЕМЕШЕВ»
18.55 Х/Ф «ЧУЖАЯ РОДНЯ»
21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.25 ШОУ БЕННИ ХИЛЛА
22.55 Т/С «ТЕМНАЯ ЛОШАДКА»

• ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Пятница, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА»
11.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
11.50 «МАЛАХОВ + МАЛАХОВ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ЧЕРНЫЙ ВОРОН»
14.10 М/С «ПО СЛЕДАМ МИККИ МАУСА»
14.50 Т/С «ЗАКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
16.00 НОВОСТИ
16.10 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
17.00 Т/С «ТАЛИСМАН»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «БАНДИТЫ ЭПОХИ СОЦИАЛИЗМА». «РЕИС - Ф19»
19.40 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
20.50 ПОЛЕ ЧУДЕС
22.00 «ВРЕМЯ»
22.25 «КВН-2006». ВЫСШАЯ ЛИГА. ТРЕТЬЯ ИГРА СЕЗОНА
00.40 СО ЗРИТЕЛЯМИ. «ПЕРВЫЕ НА ЛУНЕ»
02.50 Х/Ф «МУЖЧИНА С ЗАСНЕЖЕННОЙ РЕКИ»
04.50 Х/Ф «ВРАГ МОЙ»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 Т/С «ОПЕРА-2. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
10.45 «МОИ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ГЕОРГИЙ МИЛЛЯР»
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.50 «МУСУЛЬМАНЕ»
13.00 «ВСЯ РОССИЯ»
13.15 Т/С «ПРИЗВАНИЕ». «ГОЛОВА СПРУТА»
14.15 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.40 Т/С «ЛЮБОВЬ МОЯ»
16.10 «СУД ИДЕТ»

17.25 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
17.40 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
18.00 ВЕСТИ
18.15 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.50 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.45 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.45 «ЗЕРКАЛО»
21.00 ВЕСТИ
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 «ЮРМАЛА»
23.50 Х/Ф «КОСМОС КАК ПРЕДУЧУВСТВИЕ»
01.45 Х/Ф «ВЗРЫВАТЕЛЬ»
03.30 «КИНЕСКОП». «ПАРИЖСКИЕ ТАЙНЫ»

НТВ

07.00 ИНФОРМАЦИОННЫЙ КАНАЛ
10.00 Т/С «ГРАФ КРЕСТОВСКИЙ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ»
11.50 «ПРИНЦИП «ДОМИНО»»
12.55 Т/С «РУБЛЕВКА. LIVE»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
15.30 Т/С «ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ»
16.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
КАНАЛ БГТРК
19.35 МИР СВЯЗИ
19.50 НОВОСТИ БЕЗ ПОЛИТИКИ
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
21.40 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
22.40 Х/Ф «СЕТЬ»
00.55 Х/Ф «ДВОЙНОЙ АГЕНТ»
03.05 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»
03.35 Д/С «ОРУЖИЕ, МИКРООРГАНИЗМЫ И СТАЛЬ»
04.35 Т/С «МЕДИЦИНСКОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ»
05.25 Т/С «СЛЕПОЕ ПРАВОСУДИЕ»

Ариг Ус

07.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 М/С «СЕЙЛОРМУН»
08.45 ЖИЗНЬ С УЮТОМ. ЗНАКИ ЗОДИАКИ
08.55 ФОРМУЛА УСПЕХА.
09.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
09.30 «СПИД. СКОРАЯ ПОМОЩЬ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
10.00 Т/С «ПЛОХИЕ ДЕВЧОНКИ»
11.00 Х/Ф «БРАТЯ МИЗЕРИ»
13.00 М/Ф «ВЕРНИТЕ РЕКСА»
13.15 М/С «КАК ГОВОРIT ДЖИНДЖЕР»
13.40 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД»
14.05 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
14.30 «ТАКСИ»
14.55 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.00 Т/С «ДЕВСТВЕННИЦА»
16.00 «ОФИС»
17.00 «СПИД. СКОРАЯ ПОМОЩЬ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
17.30 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС
18.00 М/Ф
18.15 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ БОЛЕКА И ЛЕЛЕКА»
18.40 ЖИЗНЬ С УЮТОМ. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
18.45 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
19.00 «ТАКСИ»
19.30 «МОСКВА. ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПЕРЕДАЧА 1
20.00 «ВНИМАНИЕ! ЖЕНЩИНА ЗА РУЛЕМ»
20.20 «ФОРМУЛА УСПЕХА».
«ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
20.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
21.00 «ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ»
23.00 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
23.25 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.30 «STAND UP COMEDY УЛАН-УДЭ»
00.00 Х/Ф «ИГРУШКА»

Тивиком

07.20 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «ДЕТЕНЬШИ ДЖУНГЛЕЙ»
07.55 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
08.20 «РАДАР-СПОРТ» (ПОВТОР ОТ 13.04)

09.15 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24».
10.50 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.50 «ЧАС СУДА». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.55 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН» С А.КУШНАРЕВЫМ (ПОВТОР ОТ 13.04).
13.30 НОВОСТИ «24».
14.00 «КГБ В СМОКИНГЕ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
15.15 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
16.15 Т/С «БОЕЦ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
17.30 Т/С «СТУДЕНТЫ-2». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ»
18.45 Т/С «СОЛДАТЫ-7». «ПУЛЬС СТОЛИЦЫ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24».
21.00 Х/Ф «ПОДЗЕМЕЛЬЕ ДРАКОНОВ 2»
23.20 «ОТРАЖЕНИЕ»: «НАРКОПОЛЬЗОВАТЕЛИ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.30 Х/Ф «КРОВАВЫЙ КУЛАК: НУЛЕВАЯ ОТМЕТКА»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Т/С «ШПИОНКА»
06.50 М/Ф «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ВЕСЕЛЫЕ МЕЛОДИИ»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
10.00 Х/Ф «БИОДОМ»
12.00 Т/С «БЕДНАЯ НАСТЯ»
13.00 Т/С «КАК СКАЗАЛ ДЖИМ»
13.30 М/С «СОНИК ИКС»
14.00 М/С «МУМИЯ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ШАМАН КИНГ»
15.30 М/С «ПРИНЦЕССА ТЕНКО И ХРАНИТЕЛИ МАГИИ»
16.00 Х/Ф «ЛИЗЗИ МАГУАЙЕР»
16.30 Х/Ф «ТАКОИ РАЗНЫИ ФЕР-ГУС МАКФАЙЛ»
17.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»

16.30 Т/С «ДОКТОР КТО»
17.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
18.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
20.00 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
21.00 Х/Ф «ДЕВЯТЬ ЯРДОВ»
23.10 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
23.40 «ОСТОРОЖНО, ЗАДОВЛИЛИ ПОХОЖДЕНИЯ ПРАПОРЩИКА»

ДТВ

10.00 М/Ф
11.00 Т/С «Няня»
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«ПЕТР ГЛЕБОВ»
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 АВТОНОВОСТИ «КАРДАН-НЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «ЧУЖАЯ РОДНЯ»
15.05 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
15.35 Т/С «КОМАНДА «А»»
16.30 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.30 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ».
«ПЕТР ГЛЕБОВ»
18.55 Х/Ф «ВЕСЕННИЕ ХЛОПОТЫ»
20.50 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
22.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
22.25 ШОУ БЕННИ ХИЛЛА
22.55 ШОКИРУЮЩАЯ ДОКУМЕНТАЛИСТИКА. «ХИРУРГИ ПОНЕВОЛЕ»

ООО «Байкальская компания»
ЗАКУПАЕТ
ЛОМ
ЦВЕТНЫХ МЕТАЛЛОВ
а также СВИНЦА,
аккумуляторов б/у
ЗАКЛЮЧАЕТ ДОГОВОРЫ С ПРЕДПРИЯТИЯМИ
ул. Транспортная, 3а,
(возле завода «Теплоприбор»)
Тел: 55-31-82

Суббота, 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 НОВОСТИ
07.10 «ШУТКА ЗА ШУТКОЙ»
07.40 Х/Ф «НЕЧАЯННАЯ ЛЮБОВЬ»
09.10 ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!
09.50 СЛОВО ПАСТЫРЯ
10.10 ДИСНЕЙ-КЛУБ. «КРЯК-БРИГАДА». «С ДОБРЫМ УТРОМ, МИККИ!»
11.00 НОВОСТИ
11.10 «СМАК»
11.30 «РАСКОЛДОВАННЫЙ УЧАСТОК»
12.00 НЕДЕЛЯ НА «ФАБРИКЕ»
13.00 НОВОСТИ
13.10 ЗДОРОВЬЕ
14.00 «ЗА СЕКУНДЫ ДО КАТАСТРОФЫ. ВЗРЫВ В СЕВЕРНОМ МОРЕ»
14.50 Х/Ф «НЕИСПРАВИМЫЙ ЛГУН»
16.20 «КВН - 2006». ПРЕМЬЕР-ЛИГА. ПЕРВАЯ ИГРА
18.00 Т/С «БОЛЬШИЕ ДЕВОЧКИ»
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
19.10 «ПОИМАТЬ ВОРА»
19.40 «ФОРМУЛА КРАСОТЫ»
20.40 «БОЛЬШИЕ ГОНКИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.20 «ФАБРИКА ЗВЕЗД»
23.40 ЧТО? ГДЕ? КОГДА?
01.00 «ТЕАТР «СОВРЕМЕННИК». ПЕРВЫЕ 50»
02.00 Х/Ф «ПОЛИЦЕЙСКИЙ ИЗ ГОНКОНГА»
04.00 Х/Ф «СМЕРТЕЛЬНО ОПАСНЫЕ ГЕРОИ»
06.00 Т/С «БИТВА ЗА ГАЛАКТИКУ»

«РОССИЯ»

07.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
08.40 «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ». ИТОГИ ТИРАЖА
09.00 ВЕСТИ
09.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.20 «ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ»
09.55 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
10.20 «ВОКРУГ СВЕТА»
10.50 «СУББОТНИК»
11.30 «НАРОДНЫЙ АРТИСТ». РЕЗУЛЬТАТЫ ГОЛОСОВАНИЯ
12.00 ВЕСТИ
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.20 «СТО К ОДНОМУ»
13.15 «В ПОИСКАХ ПРИКЛЮЧЕНИЙ»
14.15 «КЛУБ СЕНАТОРОВ»
5.00 ВЕСТИ
5.20 Х/Ф «ВОЗВРАТА НЕТ»

КАНАЛ БГТРК
17.00 ТОЧКА ЗРЕНИЯ ЖИРИНОВСКОГО
17.10 КУРЬЕР
17.15 «ФИШКА» ДЛЯ ДЕТЕЙ
17.20 ГРАЖДАНСКАЯ ЭКСПЕРТИЗА
17.35 МОЛОДЕЖЬ БУРЯТИИ
17.50 ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ
18.05 «БУРЯД ОРОН»
18.30 «ВАШЕ ПРАВО». ОТВЕТЫ НА ВОПРОСЫ ТЕЛЕЗРИТЕЛЕЙ
18.40 «ЕГЭ-2006». ПРЯМОЙ ЭФИР КАНАЛ «РОССИЯ»
19.00 «НАРОДНЫЙ АРТИСТ»
20.00 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
20.30 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
21.00 ВЕСТИ
21.15 «СУББОТНИЙ ВЕЧЕР»
23.10 Х/Ф «ЗАТЕРЯННЫЙ МИР: ПАРК ЮРСКОГО ПЕРИОДА-2»

НТВ

06.15 Х/Ф «СЕТЬ»
08.10 М/Ф «АльФ-2»
09.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 «ДИКИЙ МИР» С ТИМОФЕЕМ БАЖЕНОВЫМ
09.45 «БЕЗ РЕЦЕПТА»
10.25 «СМОТР»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
12.55 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.00 «СЕГОДНЯ»
КАНАЛ БГТРК
14.20 БАМБАХАЙ
14.35 ИЗ ФОНДА БГТРК «РОДНИК ТЕПЛА» (ДО 15.00)
КАНАЛ НТВ
15.00 Т/С «КАЗУС КУКОЦКОГО»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 «ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД»
ЮЛИЯ РУТБЕРГ
17.55 «СВОЯ ИГРА»
18.55 Т/С «МОРСКИЕ ДЬВЯВЫ: ЧУДОВИЩЕ ПОНЕВОЛЕ»
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ». СКАНДАЛЫ. ИНТРИГИ. РАССЛЕДОВАНИЯ
21.55 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ-7»
23.00 «РЕАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА» С ГЛЕБОМ ПАВЛОВСКИМ
23.35 Х/Ф «КРАСНЫЙ УГОЛ»
02.00 «МИРОВОЙ БОКС. НОЧЬ НОКАУТОВ»
02.35 «АНАТОМИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯ»
03.35 Х/Ф «КРЫСИНАЯ СТАЯ»

Ариг Ус

07.30 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.

08.00 «НЕИЗВЕСТНАЯ ПЛАНЕТА»
08.25 М/Ф «СКАЗКА О ЦАРЕ САЛТАНЕ»
09.20 «АНТОЛОГИЯ ЮМОРА»
10.10 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
10.20 ФОРМУЛА УСПЕХА
10.25 ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС.
11.00 «ХИТ-ПАРАД ДИКОЙ ПРИРОДЫ»
12.00 Х/Ф «ИГРУШКА»
14.10 М/Ф «ЩЕЛКУНЧИК»
14.30 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ» С Д. МАЙЕР
16.00 «ОФИС»
17.00 «ИЗМЕНИ СВОЙ МИР». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». «ФИГЛИ - МИГЛИ»
17.30 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
18.00 «ДИКИЕ ДЕТИ». ФОРМУЛА УСПЕХА
20.00 «ТАКСИ»
20.30 «ДЕРЕВНЯ ДУРАКОВ»
21.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ»
22.00 «ДОМ-2.ЭТО ЛЮБОВЬ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
23.00 «КОМЕДИ КЛАБ»
00.00 «АНТОЛОГИЯ ЮМОРА» 9 С.
00.30 «СЕКС С АНФИСОЙ ЧЕХОВОЙ»
01.00 РЕАЛИТИ-ШОУ «НАСТОЯЩИЙ МУЖЧИНА»
02.00 «РОМАН С БУЗОВОЙ»

Тивиком

08.15 DISCOVERY «ГОЛУБОЙ ДУНАЙ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.15 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН» С А. КУШНАРЕВЫМ (ПОВТОР ОТ 23.03)
09.40 НОВОСТИ «НАШ ГОРОД».
10.30 М/С «СИМПСОНЫ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.40 «ОЧЕВИДЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
12.40 «МОЗГОЛОМЫ». ПОДПОЛЬНАЯ ИНДУСТРИЯ
13.50 «КРИМИНАЛЬНОЕ ЧТИВО»
14.30 НОВОСТИ «24».
14.50 «ОТРАЖЕНИЕ». «НАРКОПОЛЬЗОВАТЕЛИ»
16.00 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ» С И. ДЫХОВИЧНЫМ
17.00 Х/Ф «ПОДЗЕМНЫЕ ДРАКОНОВ-2». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
19.30 «ГЛАВА О ГЛАВНОМ»
20.00 «НЕДЕЛЯ» С М. МАКСИМОВСКОЙ. «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ» (НИША).
21.20 Х/Ф «МОЙ ЛУЧШИЙ ЛЮБОВНИК». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
23.45 Д/Ф «ТАЙНА НЛО». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»

Чистая кожа, приятный цвет лица...

Приглашаем посетить косметический кабинет в гостиничном комплексе «Бурятия», где вам предложат процедуры:

- чистка лица,
- массаж лица, шен, воротниковой зоны
- маски: питательные, поросуживающие
- макияж
- лечение волос

Студентам скидки 10%

Обращаться: ГК «Бурятия», к.406, тел.: 21-36-03, 44-11-76

00.50 «СЕКС-ИГРЫ В ВЕГАСЕ: ЛЕДИ УДАЧА».

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 Х/Ф «СКАЗАНИЕ О ДАВИДЕ»
07.40 М/Ф «СКАЗКА СТАРОГО ДУБА»
07.50 М/С «СЕМЬЯ ПОЧЕМУЧЕК»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «ФЛИППЕР И ЛОПАКА»
09.00 ЛУЧШИЕ ПРОГРАММЫ УЛИЦЫ «СЕЗАМ»
09.30 М/С «ИСТИ-БИТСИ ПАУЧОК»
12.00 САМЫЙ УМНЫЙ КИНО В ДЕТАЛЯХ С Ф. БОНДАРЧУКОМ
15.00 ФИЛЬМЫ ПРОИЗВОДСТВА ВВС: «НАЦИСТЫ. ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЕ ИСТОРИИ»
16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК
16.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗВЫТЫХ ФОНАРЕЙ. ТЕМНОЕ ПИВО, ИЛИ УРОК АНГЛИЙСКОГО»

17.45 Х/Ф «ДЕВЯТЬ ЯРДОВ»
19.50 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
21.00 Х/Ф «МАК И Я»
23.05 ХОРОШИЕ ШУТКИ
01.05 Х/Ф «ЧАСЫ»

ДТВ

10.30 Т/С «НАПЯГИ ИЗВИЛИНЫ»
11.00 ДЛЯ МИЛЫХ ДАМ
11.35 М/Ф
12.40 Х/Ф «ОНА НЕНАВИДИТ МЕНЯ»
15.30 ОБЩЕРОССИЙСКИЙ КОНКУРС «СУПЕРМУЖЧИНА РОССИИ». ЗА КУЛИСАМИ
16.30 Т/С «СПРУТ»
17.25 ИГРОВОЕ ШОУ «ВРЕМЯ ДЕНЬГИ»
17.55 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ. ЖУРНАЛИСТ»
20.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
20.30 ХИТ-ПАРАД АВАНТЮР «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
21.00 ШОУ РЕКОРДОВ ГИННЕССА
22.00 РУССКИЕ ХИТЫ. «ЧЕРЕЗ ТЕРНИИ К ЗВЕЗДАМ».

● ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ ● 21-62-62 ● ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ ●

Воскресенье, 16

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 НОВОСТИ
7.10 «ШУТКА ЗА ШУТКОЙ»
7.40 Х/Ф «ЕСЛИ МОЖЕШЬ, ПРОСТИ...»
9.20 АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН
9.50 ДИСНЕЙ-КЛУБ. «ДОНАЛД ДАК ПРЕДСТАВЛЯЕТ»
10.20 «УМНИЦЫ И УМНИКИ»
11.00 НОВОСТИ
11.10 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.30 ПОКА ВСЕ ДОМА
12.20 «ВЕСЕЛЫЕ КАРТИНКИ»
13.00 НОВОСТИ
13.10 ЖИВОЙ МИР. «ЖИЗНЬ ПОД НОГАМИ»
14.10 «КОРОЛЕВЫ КРАСОТЫ»
15.00 «КУМИРЫ»
15.30 Х/Ф «ПРЕДВЕСТНИКИ БУРИ»
17.00 «ИМПЕРИЯ»
18.00 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?» С МАКСИМОМ ГАЛКИНЫМ. СПЕЦИАЛЬНЫЙ ВЫПУСК
19.00 ВРЕМЕНА
20.00 ФУТБОЛ. V ТУР. «ЛОКОМОТИВ» - ЦСКА
22.00 ВОСКРЕСНОЕ «ВРЕМЯ». ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
22.45 Х/Ф «ЗНАКИ ЛЮБВИ»
01.10 БОКС. МИГЕЛЬ КОТТО - ДЖАНЛУКА БРАНКО
01.50 СУПЕРЧЕЛОВЕК. «ПОСЛЕДНИЙ ДЕНЬ НАШЕЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ»

«РОССИЯ»

06.35 Х/Ф «ОТЯД»
08.10 «ЗДОРОВЬЕ»
08.20 «СЕЛЬСКИЙ ЧАС»
08.45 «БИНГО МИЛЛИОН». РЕЗУЛЬТАТЫ РОЗЫГРЫША
09.00 ВЕСТИ
09.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.20 «РУССКОЕ ЛОТО». РЕЗУЛЬТАТЫ РОЗЫГРЫША
09.30 М/Ф «ЧУДЕСНЫЙ КОЛОКОЛЬЧИК»
09.50 Х/Ф «КАРАНТИН»
11.30 «УТРЕННЯЯ ПОЧТА»
12.00 ВЕСТИ
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.20 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
12.55 «САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР»
13.45 «СМЕХОПАНОРАМА»
14.15 «ПАРЛАМЕНТСКИЙ ЧАС»
15.00 ВЕСТИ

15.20 «ФИТИЛЬ №82».
16.05 ПРЕМЬЕРА. «ВЕЛИКОЛЕПНАЯ ВОСЬМЕРКА»
16.50 «В ГОРОДКЕ»
17.00 Х/Ф «СВАДЬБА»
19.05 «ВЕСЕЛАЯ КОМПАНИЯ». ЮМОРИСТИЧЕСКИЙ КОНЦЕРТ
21.00 «ВЕСТИ НЕДЕЛИ С СЕРГЕЕМ БРИЛЕВЫМ»
22.00 «СПЕЦИАЛЬНЫЙ ПОНДЕНТ»
22.25 Х/Ф «ПОСЛЕДНИЙ УИКЭНД»
00.20 ПРЕМЬЕРА. «НАЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕРЕС» ДМИТРИЯ КИСЕЛЕВА
01.10 Х/Ф «ОБИТЕЛЬ ЗЛА-2: АПОКАЛИПСИС»

НТВ

05.45 Х/Ф «КРАСНЫЙ УГОЛ»
07.40 Д/С «СТРАННЫЕ ДНИ НА ПЛАНЕТЕ ЗЕМЛЯ»
08.30 М/Ф «СКАЗКИ БАЖЕНОВА»
09.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 Т/С «ДЖОУИ»
09.45 «ИХ НАВЫ»
10.25 «ЕДИМ ДОМА!»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
11.50 «ТОР GEAR». ПРОГРАММА ПРО АВТОМОБИЛИ
12.30 «ЦЕНА УДАЧИ» С АНТОНОМ КОМОЛОВЫМ
13.20 «РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ»
14.00 «СЕГОДНЯ»
КАНАЛ БГТРК
14.20 НОВОСТИ БЕЗ ПОЛИТИКИ
14.30 «ОТТИНСЬ» ПРОГРАММА ДЛЯ МОЛОДЕЖИ (ДО 15.00)
КАНАЛ НТВ
15.00 Т/С «КАЗУС КУКОЦКОГО»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 «ОДИН ДЕНЬ. НОВАЯ ВЕРСИЯ». ПРОГРАММА КИРИЛЛА НАБУТОВА
17.55 «СВОЯ ИГРА»
18.55 Т/С «МОРСКИЕ ДЬВЯВЫ: ОТПУСК НА ЧЕРНОМ МОРЕ»
20.00 «СЕГОДНЯ». ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА С КИРИЛОМ ПОЗДНЯКОВЫМ
20.50 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
21.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
21.55 Т/С «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ-7»
23.00 «ВОСКРЕСНЫЙ ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ»
00.30 Т/С «ЗОНА»

02.20 «ЖУРНАЛ ЛИГИ ЧЕМПИОНОВ»
02.55 ШОН ПЕНН, МИШЕЛЬ ФАЙФЕР И ДАКОТА ФЭННИНГ В ФИЛЬМЕ «Я - СЭМ» /США/
05.15 Х/Ф «ПОСЛЕДНИЙ ДЕВСТВЕННИК АМЕРИКИ»

Ариг Ус

08.00 «НЕИЗВЕСТНАЯ ПЛАНЕТА»
08.25 М/Ф «ДВЕНАДЦАТЬ МЕСЯЦЕВ»
09.20 «АНТОЛОГИЯ ЮМОРА»
10.10 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ». ЗНАКИ ЗОДИАКИ
10.15 «ВНИМАНИЕ! ЖЕНЩИНА ЗА РУЛЕМ»
10.30 «С УТРА ПОРАНЬШЕ»
11.35 «ФИГЛИ-МИГЛИ» 9 С.
12.00 Х/Ф «УБОЙНАЯ КОМАНДА»
14.30 «БЛАГАЯ ВЕСТЬ»
15.00 «ДИКИЕ ДЕТИ»
16.00 «ОФИС»
17.00 Х/Ф «ВОСЕМЬ ГОЛОВ В СУМКЕ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
20.00 Х/Ф «БРАТЯ МИЗЕРИ»
21.35 ФОРМУЛА УСПЕХА
21.45 «ДЕЛА ДОМАШНИЕ»
22.00 «ДОМ-2.ЭТО ЛЮБОВЬ». ЖИЗНЬ С УЮТОМ
23.00 «КОМЕДИ КЛАБ»
00.00 «АНТОЛОГИЯ ЮМОРА» 10 С.
00.30 «СЕКС С АНФИСОЙ ЧЕХОВОЙ»
01.00 Х/Ф «АБСОЛЮТНО ПРАВИЛЬНЫЕ МАЛЫШКИ»

Тивиком

08.15 «В МИРЕ ЖУКОВ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.00 М/С «ДУГ»
09.25 «ГЛАВА О ГЛАВНОМ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
09.50 М/С «ГЕРКУЛЕС»
10.15 М/С «СИМПСОНЫ»
10.50 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
11.20 «ПОСТРЕЛЯТА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
11.20 ШКОЛЬНОЕ ТВ
11.55 «БЕЗ ТОРМОЗОВ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.25 «НЕДЕЛЯ» С М. МАКСИМОВСКОЙ
13.45 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
14.30 НОВОСТИ «24»
14.50 «СУПЕРЯНЯ». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
16.00 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ» С И. ДЫХОВИЧНЫМ

1. СОЛЬ - «ЛИЗУНЕЦ»

22 р. шт.

скидки от 5 тн. - 10%

2. СОЛЬ в/с, фасов. по 1 кг.

3. СОЛЬ в/с, фас. 1 кг., йодиров.

4. СОЛЬ 2 помол, 50 кг.

5. СОЛЬ 2 помол МКР-1 (1,05 тн)

ожидается соль 2 помол 25 кг

г. Улан-Удэ, Тел.: 41-29-87
ул. Тулаева, 63. оф. 8. 41-25-48

Боолон Түмэрхөө Байгал далай хүрэтэр

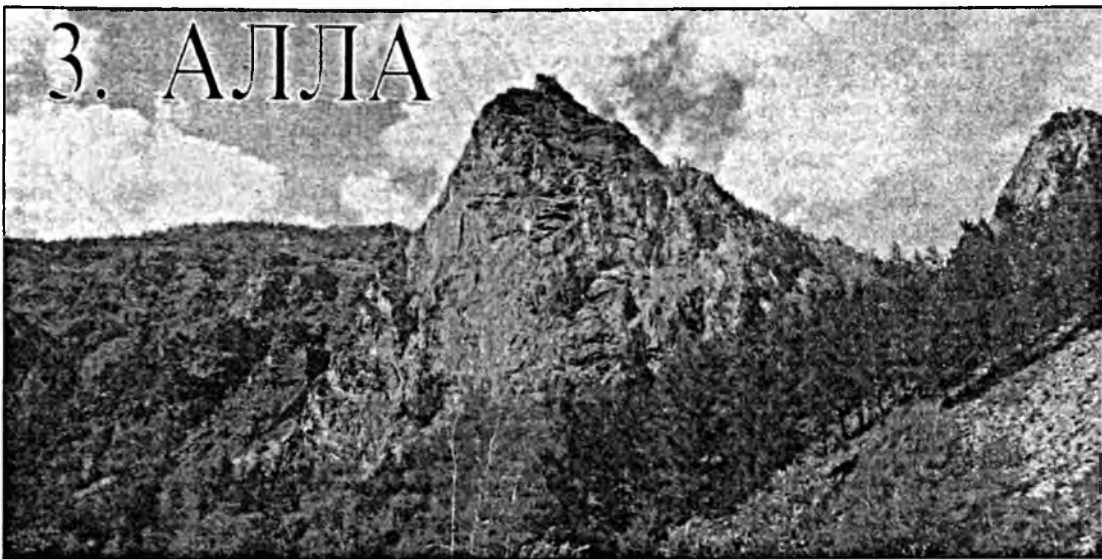
Үүлэндэ тамархан

Сахилтаар,
Бууралтаар орьёлнууднаа,
Тодожо абаһан аршаан
булагуудтай Алла,
Залуу наһанайм хуби
заяанай харгы
Үри хүүгэдэйм үлгы тоонтон

Алла гэжэ «Баргажанай домог» гэхэн поэмэ соогоо бэшээ нэм.

Сахилтаар, Бууралтаар арад зоной мүргэдэг, шүтэдэг байсануудай хормойдо Дэрээнэй совхозой центр Алла тосхон, Аллын аршаан оршоно. Алла тосхоной гэрнүүдэй байра байдал найн, үйлсэнүүд шугам шэнги сэхэ, сэбэр. Аллын аршаанда халуун уһатай Аршаанай хүхүүр уруу тусгаар соргоор хүйтэн аршаан урдааг. Хайр элхэн оёортой газарһаа 70 градус халуун аршаан соробхилон гарана.Эндэ 75 элдэбин үбшэ аргалха булагууд бии. Тэдэнэй нэгэниинь эльгэ, бөөри аргалха уудаг аршаан бии. Аллын аршаан Алла тосхонһоо 7 километр зайд оршоно. Аршаан зундаа 1 гектар талмай мойһоной эшэнүүдээр хушагдажа, тусгаар анхилма хоншуу агаартай болошодог.

Аршаанай байрын гэрнүүд үдхэн нарһата ой модоор хушагданхай. Тойроод хэдэн арбаад модон талмай дээрэ

энэ нютагайб. Аршаанай байдал найжаруулалсаһандаа бурхантай, буянтай ябадагби. Аллада большевик партиин гэшүүн, Эрхүү хотодо семинарийн курс дүүргэһэн Дондоб Мижитович Мижитов партияейкын секретарь байһан. Дондоб Мижитович нютагтаа Ленин, Сталин вождьнорой, большевик партиин хургаалнуудые дэлгэрүүлдэг, залуушуулые дахууддаг хүн байһан. Тиигэжэ нютагай комсомолшууд Даши Ражбаев, Радбан Бухатиев, Будажаб Бальжинов, Очир Бадмаев, Бимба Бодиев, Дулгар Цыденова гэгшэд үгэ-тэйшүүлэй, подень-щигүүдэй дунда ябагаар буусаһаа бууса хүрэтэр зугаа наада дэлгээдэг, ойгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг байгаа. Уданшьегүй Аллада «Ажал», Аянда, «Хүдэлмэришэн», Ботоолдо «Карл Маркс» гэхэн коммуланууд ниилэжэ, Сталинай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артель эмхидхэбэ. Артелиин түрүүлэгшээр Дондоб Мижитов хунгадаба.

Түрүүшын артелиин гэшүүд Будажаб Бишадаев, Даши Санжиев, Митаб Бубеев, Радбан Бухатиев, Цыбик Абидуев, Цыбик Аранзаев, Цыдып Ражбинов, Гарма Башинов, Албан Цыденов, Эрдэни Дырчиков, Дарма Цырепилов болоно. Хожомын колхозой түрүүлэгшээр Будажаб Бальжиев, Очир Орбодиев, Василий Самбуев, Шата Балдаков, Дондоб Цырендоржиев ажаллаһан.

1953 ондо Сталинай нэрэмжэтэ артель Ленинэй нэрэмжэтэ колхозтой ниилэжэ, республика соо томо колхоз тогтобо. Колхозой түрүүлэгшээр Ягдагта Хүшэгээрэй долоон жэлэй хургуулиин директор байһан Сультым Абидуевич Цыбиковые хунгаба.

Сультым Абидуевич хургаал ехэтэй, ород хэлэ, литература, геометри, арифметикэ заадаг хэн. Үндэр бзетэй, сэбэр шарайтай, олон үгэгүй, хэлэһэн, найдуулан үгээ саг соонь дүүргэдэг, нарин нягта хүн хэн. Бодоод лэ республикын, аймагай суглаануудта үгэ хэлэдэггүй, хаа-яхан партиин пленум, республикын Верховно Советэй сесси дээрэ республикын харюусалгата тушаалтай дарганарай алдууе хурса, хорон хэлээрээ шангаар шүүмжэлдэг хэн. Сультым Абидуевич 17 жэл

соо нютагтаа колхозой түрүүлэгшээр ажаллахадаа, нютагайнгаа байра байдал болбосорол түхэлтэй болгоһон, ажахын, ажалшадай олзо дээшэлхэн юм.1959 ондо Хулаг нютагта Ойдоб Бальжирова 920 эрье хонидһоо толгой бүхэнһөө 8 килограмм, Хүнтэйдэ «Чапаев» нютагта Жамбал Хорганов 870 хонинһоо 6090 килограмм нарин ба нарибтар нооһо хайшалжа, ехэ олзо олодог байгаа. Тус колхоз 1957 ондо миллионер олзотой боложо, колхозник бүхэн 7 түхэриг нэгэ ажалта үдэртэ олодог хэн. Жэшээнь, Туркихта нютагта нажаржаантай, Баяндай үбэлжөөнтэй Ажалай Улаан Тутай орденото малшан Будажаб Сабхаев 1959 ондо 6790 түхэриг, «Республикын эрхим хонишон» үндэр нэрэ зэргэтэй Бүтэд Дамбинова 7230 түхэриг ажалта үдэртөө абаһан. Луговодуудай бригадир Дашицырен Будаевич Бишадаев Шэбэрсэ, Ентыкех, Хуурай Баргажан буусануудые сабшалан болгожо, үблэнэй гараса 2 дахин дээшэлүүлэ. Тус бригадын тракторист Дондоб Аранзаев ДТ-75 түхэлэй трактораар жэлдэ 9000 условно гектар газар эдүүрилдэг хэн. Дашицырен Бишадаев Буряад Республикын габыята механизатор. 1939 ондо Мүнхэ Цыденович Буралов 50 жэл соо таһалгаряагүй Хүнтэйдэ трактористаар ажаллажа эхилээд, 25 жэл соо тракторна бригадын бригадираар ажаллажа, Ажалай Улаан Тутай орденот шагналданхай. Мүнөө Хүнтэйдэ Дэрээнэй совхозой полевои станиие «Бураловай» гэжэ нэрэ үгэһэн.

Сэбдэг хүйтэн улариалтай газарта 12-дохитабан жэлүүдтэ үнээн бүхэнһөө 3000 килограмм һу хаажа, аймаг соогоо «гурба мянгатанай» аха захань Евдокия Жамьянова Дармаева наалишан нэрэтэй, солотой. Нэгэ хотон соо байһан үнээдхээ хайшан гээд 1000 килограмм үлүү һу наанаб?

Даажа абаһан үнээдын нэгшье хубайрдаггүй. Туталлаһан үнээдэ бүлээн уһаар уһалха. Нарай үнээдэ үдэртэ 3-4 дахин наадаг. Модон амһарта соо 3-5 хүнэг бурдуут (барда) бэлдэхэ. Нэгэ зарим сиидэгэр хүхэ хүйтэн барда үнээдэтэ үгэхэдэнь, Евдокия Жамьянова үдхэн, дулаан бардаа бэлдэжэ шадаха. Тэрэнэй үнээд тутал-тараа наагдаха, нүгөөдүүлэй 2-3 нара урид наагдахагүй. Евдокия Дармаева Ажалай Улаан Тутай, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденуудаар шагнадаһан, Буряадай

АССР-эй габыята малшан гэхэн үндэр нэрэ зэргэтэй. Сультым Абидуевич директорээр, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутат ябахадаа, Хурамхаанһаа Алла хүрэтэр шугам шэнги сэхэ дардам харгы барюулһан. Мүнөө жэлдэ Дэрээнэй дунда хургуули 90 жэлэйнгээ ойн баярые угтахэ ехэ бэлэдхэл хэжэ байна. Энэ найндэрые угтуулан, Дэрээнэй хургуулида С.А.Цыбиковэй нэрэ үгэхэ гэжэ дурадханаб. Юуб

Дэрээнэй театрай артистнар

гэхэдэ, Сультым Абидуевич тус хургуулиин директор байһан, хургуулиин байшан бодхоон, РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник мүн. Нютагаархид минии дурасхаалые дэмжэхэ гэжэ наһанаб. Мүн колхозой түрүүлэгшэ ябаһан Социалис Ажалай Герой Дондоб Читарович Цырендоржиевай, Ленинэй орденото бригадир Найданов Очир Цыденовичэй алдар солото нэрэнүүдые мүнхэлжэ, тэдэнэй ажаһуудаг үйлсэнүүдтэ тэдэнэй нэрэ үгтэхэ ёһотой байһан. Сультым Абидуевичын пенсидэ гарахадань, олон жэлдэ урагшатайгаар совхозой директорээр Анатолий Эрхитуевич Аюшиев ажаллаһан. Нютагтаа инженер-мелиоратор Ц.Б.Бадмаевтай Баруун, Зүүн хорюурта канава бодхоожо, хэдэн мянгаад центнер найн шанартай үблэ хуряадаг, холо заха газарта мада ажаллаһан зондоо совхозой центртэ гэрнүүдые барихан найшаалтай хэрэг бүтээһэн буянтай.

Алла нютаг тухай бэшэхэдэ, Дэрээнэй арадай театр дурдангүй гараха аргагүйб.

1959 оной намар Дэрээнэй театр мүндэлхэн түүхэтэй. Арадай театр Бүхэсоюзна, Бүхэроссин, зональна, республикын театруудай фес-

тивальда дипломант, лауреат болоһон.

Сибирь болон Алас Дурнын арадай театруудай харалга Шэтэ городто үнгэргэгдэбэ. Бидэнэр Ц.Шагжинай «Тангариг» гэжэ зүжэг харуулбади. Зүжэгэй гол рольнуудые Жан, Людмила Балдановтан наадабад. Россин арадай артист Б.Н. Вампилов Улаан-Үдэдэ тус зүжэгые хараад, Жан Людмила хоёроо Бурдрамда ажаллахыень табиинш гэжэрхибэ. Намда холо захын совхозһоо К-700 тракторай тракторист Жан Балдановые, совхозой ахамад бухгалтер Людмила Балдановае табиха бэлэн бэшэ байгаа. Тээд залуушуулай саашаада ургаха харгые хаажархихань нүгэлтэй шэнги байгаа. Мүнөө Жан Пойлдонович Балданов Буряадай арадай артист, Людмила Надмитцыреновна Балданова театрай артистка ябаад хоюулан гэрээ орхёод ябахада хүндэ болоходонь, театртаа ахамад бухгалтер болоһон. Оронгодо зүжэгыемнай харагшад Жан Балдановые В.Халматовта адлирхуу, Даши Аюшиевые Баргажанай Б.Нечкиндэ адлишуу гэдэбэдэ, «Будамшууда» Найданай, «Тангаригта» Сүгсэ үбгэнэй роль наадажа, ходоодоо доромжолуулжа ябаһан үбгэнэй роль тодо хурсаар гаргажа,

«Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэришэн» гэхэн үндэр нэрэ зэргэтэй. Мүнөө нютагтаа шадал зэргээрээ Даши Сандибаевич Аюшиев арадайнгаа театрта туһалалсаһаар.

Бэлиг шадабаритай, ямаршье ажада дүй дүршэлтэй, хүнэй сэдхэлдэ урин зориг бада-руулдаг Жамьян Додбоевич Борбонов «Буряадай АССР-эй соёлой габыята хүдэлмэришэн» болонхой.

Ц.Шагжинай «Будамшууда» Гэрэлэй, «Тангаригта» эхын, Ж.Тумуновай «Сэсэгмаада», Вл. Баторовай «Хүлгөөтэ үдэрнүүдтэ» Шарлаанай рольнуудые, хэзээдэшье мартагдахагүй образуудые гаргажа шадаһан Уланхаанай болон Дэрээнэй арадай театруудай эхиндэнь ябаһан Софья Жимбиевна Цыбиковае онсо дурдамаар. Али нэгэ театрта эхэнэр хүнэй роль эрхимээр гүйсэдхэһэн хүндэ С.Ж.Цыбиковагай нэрэ мүнхэлжэ, дамжуулалгын приз дурадханаб.

Дэрээнэй дунда хургуулиин багша Анна Цыдыповна Чойропова нэтэрүү, тэнэг, хомхой Пиглайе найнаар наадаа бэлэй. Мүнөө арадай театрые А.Санжиев Е.Майоров хоёр урагшатай хүтэлэндэ.

Владимир БАТОРОВ.

Зинаида Будаева, Бато Арамжиев - Дэрээнэй театрай артистнар

тэрэнги задаржа, улаан, ягаан тайга болошодог. Ехэнхидэ Аллын аршаанда нюргаяа, хүл гараа, гэдэхээ аргална. Үшөө тиигээд олон жэлдэ багашуултай болоогүй айлнууд хонёор Сахилтаар, Бууралтаар байсануудта мүргэжэ, үхибүүдтэй болоно.

Энэ хэрэгые нютагай үбгэд Дармайн Шагдар, Ринчино Сэдэбэй найнаар үргэжэ, олон залуу айлнуудые хүбүүтэй, басагадтай болгодог буянтай. Энэ хэрэг бүтээхэдэ, өөрын машинатай наа таарамжтай зохид байдаг. Аршаанда 9-11-15 хоног бээ аргалхада болоно.

Путевко үнэгүй. Путевкые Аршаанда гү, али Аллада сомоной Оведтэ абахада болохо. Хүнэй унтари, амһарта бии. Гансал гутахагүй эдэе хоол абаад ерэхэдэ болоно. Аршаанай уһанай тамир май нарын хуушаар, үгышье наа, намартаа набшаанай шарлаха үедэ шанга байдаг. Улаан-Үдэһөө автобусоор гараад, Хурамхаанда гостиницада хоноод, үглөөдэ-рын баһа автобусоор Алла хүрэхэдэ болонр. Арга шадалтай наа, өөрын машинаар ошоходо, хаалта болохо юумэн үгы. Аллын аршаан тухай намһаа олон хүнүүд хурадаг, тиимһээ тодорхойгоор бэшэбэ. Би өөрөө

Буряад ороной түрүүшын Советскэ Союзай Герой Г.А. ГАРМАЕВАЙ түрэнхөөр 90 жэлэй ойдо

50-яад онуудаар Г.Гармаев тухай газетэдэ бэшэдэг нэмби. Герой Гармаевай эсэгэ миний эсэгэ хоёр аха дүү байһан. Тиймэ тула 90 жэлэйн ойдо нэгэ очерк бэшэхэ гэжэ нанаан түрөө юм.

Г.А.Гармаев 1916 оной зунай сагта Зэдын аймагай Дээдэ-Тори нютагта түрэнхэн намтартай. Гармажап абгайн бага наһаниинь тэрэ сагта «Авангард»

нүхэр Доржо Гармаев ехэ ангуушан, дархан байһан. Мүнөө энэ алтан дэлхэй дээрэ үгы, харин Гармаев Доржын дүү Тамажап Занаевич Гармаев Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан, отставкада гараһан полковник, СССР-эй хүндэтэ чекист, РБ-гэй габыята юрист. Г.Гармаевай мүнхэ дурасхаалданы ехэ ажал ябуулагшад баһал Гармаевууд:

Дайн гажар тухай энгэ хэлсэнэ,
Дайдын юумэ шашалдаагүй
наань, дээрэл байгаа.
Мүнөөдөр сэлмэг,
Мүнхэ хурьһэнэй зүрхэн сооһоо
Зүлгэ ногоон мүнэглэнэ.
Дондок Улзытуев.

АРАДТАА МҮНХЭРНЭН АХАМНИ

колхозой «Ехэ Байба» гэжэ нэрэтэй Дээдэ-Ториноо арбаад модоной газарта үнгэрһэн.

Ерээдүйн ехэ заяатай, урагшатай Гармажап баһаа Тасарны Сосор эсэгээ дахажа, агнуурида хураһан, бэрхэ мэргэн ангуушан суутай, түб зантай хүбүүн бэлэй. Үндэр бэстэй, нюур шарайгаар сэлбэр, солбон.

1938 ондо сэрэгэй албанда мордоод, морин сэрэгэй 41-дхи полкдо алба хээ, отделение ударидаа. Уданшьегүй белофиннүүдтэй дайнда оролсоходоо, эрэлхэг зоригороо, хурса ухаагаараа бүхы фронтыг гайхуулан бэлэй. «Хэлэ» асархадаа, хэнһээшье шадамар, буудахадаа, хэнһээшье мэргэн, тагнуула дахаадаа, таагдахагүй түргэн. 1940 оной үбэлэй хүйтэндэ, финскэ дайнда, өөрынгөө командирай хүндөөр шархатаад, мэдэргүй байхадань, хэдэн километр ой тайгаар, саһан шуурган соогуур ёһотой баатарингаар ябажа, өөрынгөө частьда асарһан. Тэрэ командирын хэн гэдэг бэлэй, мартааб, ехэ бэрхэ капитан байһан.

Гармажабые дуудуулжа асараад: «Би Гармаев, шамайе гүрэнэй шагналда зууршалжа, дээдын зургаанда эрилтэ гуйжа хандабаб, ши миний ами наһемни үнэн зүрхэнһөө абарааш, шамда ехэ баяр хүргэнэб, бэрхэш!» - гэжэ хэлээ нэн.

Тэрэ жэлдээ, 1940 ондо, старшина Гармаев нютагаа бусажа, түрэл колхоздоо, Петропавловка хуурида милиционерээр хүдэлөө. Хяагтада хилин харуула алба хээ.

Агуухэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ М.И.Калининай нэрэ дээрэ фронт ошохо тухай гуйлта бэшэжэ, хүсэлөө бэсэлүүлһэн. Дайшалхы замынь Буг хүртэр үргэлжэлөө. 1944 онһоо Брест хотодо албаяа үргэлжэлүүлхэ байха үедөө Г.Гармаев хардуулжа, наһа бараһан байна. 1945 ондо Гармаевтан - эхэ, эсэгэ, дүү басаган Баба, наһанайн нүхэр Пагма Цыденжаповна «похоронко» абһан юм. Наһа барахынгаа урда тээ Гармажап абгаймнай айм-шагтай ехэ эсэгүүдэй дунда хаалгаһан фотокарточка бэшэгтэйгээр эльгээгээ нэн. Цырен эжы бидэ хоёр энэ фото-зурагын ходо харахабди, наһандаа хүлээхэбди. Гармажабай эжы жэл бүри гүлээрһэн варени хүбүүндэ шанаха: тэрэ үедэ ондоо хүн варени гээшье шанахашьегүй, шадахашьегүй байгаа. Эжын ород газарта байһан хадаа, үгэрсэ, помидор ургуулха, талха бариха, туулайнуудые барихаг нэн. Эжын намда бүхэли намар, үбэл, хабартаа нэгэ нэгэ халбагаар варени үгэжэ эдюулдэг нэн. Цырен эжын хүбүүгээ 1945 онһоо жараад онууд болотор хүлээдэг нэн, магад, амиды ябаа юм гү энэ алтан дэлхэйдэ.

Гармажап абгай капитан командирай дээдын шагналда зууршалхаб гэжэ хэлһэн үгы мартаа юм ааб даа. 1940 оной апрельдэ улаан армеец Гармаев Гармажап Аюровичта Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгохо гэхэн Верховно Советэй Президиумэй Указ гаража, «Буряад-Монголой үнэн» һониндо апрелин 17-до хэблэгдээ нэн. Апрельн 20-до нютагтань дуудлажа, ехэ баяр болоо. Хүнгэн машинануудаар Дээдэ-Тори ноёд ерээжэ, ехэ баярай митинг болобо.

Г.Гармаевай амиды байхын хани

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ

УЛААН АРМИЙН
НАЧАЛЬНИКУДАЙ БА РЯДОВОЙ
СОСТАВТА СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ
ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ
ОЛГОХО ТУХАЙ

Финскэ сагаан гвардейшинтэй тэмсэлэй фронт дээрэ командованин боевой даабаринуудые жэшээтэ хайнаар дүүргэһэнэнь ба энэ зуураа шэн габыа ба геройство гаргаһанайн түлөө Лениний орден ба «Алтан Одон» медаль барюулагтайгаар, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгохо:

Улаан армеец ГАРМАЕВ Гармажап Аюровичта.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ М.КАЛИНИН.
СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь А.ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1940 оной апрелин 11.
«Буряад-Монголой үнэн» һониндо 1940 оной апрелин 17-до хэблэгдэһэн байна.

республикын ветерануудай Советэй түрүүлэгшэ М.Ц.Гармаев, мүнөөнэй ветерануудай Советэй түрүүлэгшэ Ревомир Баярович Гармаев.

Нэгэ нимэ ушар наһанаб. 1943 оной август нарада аба эжытээ Цагдуулгада үбһэ сабшажа байгаабди. Колхозой центрһээ ногоон малгайнуудтай, винтовконуудтай пограничникууд ерээбэл даа. Бутыд эжымпай: «Сэнгэдээ, буугаа нюутыш!» - гэжэ хашхарба. Абамай яаралгүйхэн бирдаанха буугаа сабшажа байгаа үбһэнэй мүрэдэ табиба. Түрүүшын хүн моринһоо буужа, манай абын гарые баряад, тэбэрилдэшбэд. Эжымпай: «Ши эндэ хаанаһаа гаража ерээбш, Гармажаб!» - гэбэ. Аба эжытэй тамхя татаад, үнишье болонгүй Гармажаб абгаймнай ябаа нэн. Намда дүтэлжэ, дээшэнэ үргөөд: «Ши, Дугар-Сурун, багша болоорой», - гэз нэн. Бинь багшын ажалтай ябаалби даа. Энэмайн һүүлшын уулзалга байһаниинь гэмшэлтэй.

Эжы тэдэнэй ябаһан хойнонь абаһаа хурабал: «Юун болооб, эдэш юу бэдэрнэб?». «Намсарайн Чултымье бэдэрнэд. Дайнда ошожо ябаад, эшелонһоо хожомдоо юм гү, али минн тэрелээ юм гү?» - гэбэ аба. Уданшьегүй тэрэ намартаа Соростодо заахан тэрэнгийн дунда баригдаа гэдэг нэн, мүнөөшье болотор хураг үгы. Тэрэ дайнай сагай үеэр хуули хатуу байһан ха юм даа.

Гармажап Гармаевай мүнхэ дурасхаалда ехэ юумэ хэгдэдэг. Улаан-Үдэдэ, Петропавловка тосхондо, Дээдэ-Торидо Гармаевай гудамжа хүшөөнүүд би. Белоруссида Алдар солын аллеи нээхэдэнь, манай делегаци ошожо ерэнхэн. хургуулийн хурагшад эх-курсыар ошожо ерээ бэлэй. Бүхы буряад зоноо, бүхы республика, түрэнхэн нютагаа, Эдээс алдаршуулжа суурхуулаа. Мүнөө жэл баһал Гармаевай түрэнхөөр 90 жэлэй ойдо ехэ хэмжээнүүд үнгэргэгдэхэ ёһотой бээ гэжэ найдагдана. Түрүүшын Геройн алдарт нэрые үргэлжэлүүлхэ, холье ахиха хабатай эдиршүүл, эдэнэрэй гарта - нютагаймнай ерээдүй. Уласай Герой Гармаев зоноо уулзуулжа, урма зориг түрүүлхэ, урагшаа замданы уряалхал байха.

Хайрата дүү басаган Баба 60-аад оной эхээр гэнтэ хүндэ үбшөөр үбдэжэ, наһа бараа бэлэй. Ганса Хандажаб басаганиинь эмгэйтэйгээ үлэхэн.

Валентина Дамбаевна Баба хоёр үбһэ гараараа сабшахадаа, үдэрэй 45-50 соото сабшажа, ходоодоо үдэр бүри түсэбөө дүүргэдэг нэн. Эхэнэрүүдэй түсэбын - 45 соото, эршүүлэй - 50 соото. Бидэнэр, бага наһатайшууд, арай гэжэ 33 соото дүүргэдэг нэмди.

Өөрынгөө нютагта элдэб конкурсуудые үнгэргэжэ, мүрысөө эмхидхэжэ, барилдаан, урилдаан, хур харбалга, мори урилдаан, уран зуралга, уран үгэ, дуун, арадай гоё бүтээсэ, дархан, оёдолшон, өөрынгөө тосхоние гоёохо, сэлбэр байлгаха хэрэгтэй.

наа хургуули дүүргэһэн Сэсэг Балтатарова Советскэ Союзай Герой Г.Гармаевай мүнхэ дурасхаалда:

Харин дайсание дараһан
Ханханама шагналтан,
Манай Геройн нэрэ
Мүнхэрэн арадтаа үлэнхэй, - гэз бэшэжэ туршана.

хургуулийн багша Борис Чойнхорович Дамбаев баһал Гармаев Герой тухай зохёжо бэшэһэн байдаг.

Буряад арадаймнай баатар хүбүүн Г.А.Гармаевай хүшөөгэй хүндэлдэдэ амиды сэсэгэй баглаа алишье сагта табигдахал байха. Геройн зүрхэн тэрэ бурханай табисуурта сохилһон зандаа гэжэ тухайлан наһадагби.

Бүмбэрсэгэймнай зүрхэн
Бүхы дэлхэйн амьтан зоной
зүрхэнһөө бүридөө ёһотой.
Ганса нэгэнэй зүрхэн
Гасалжа магадгүй, харин гайхамшаг даа.

Галта юртэмсын зүрхэн үеын үедэ
Үхэлгүй мүнхэ зоной зүрхэн.
Зүрхэн!
Ходоодоо сагай сарюунда

эршэмтэйгээр
Сохилжо байханы болгоой!
Д.ВАНЖИЛОВ,
ажалай ветеран.
Улаан-Үдэ хото.

«Алтаргана-2006» һайндэрые угтуулан «АРАЛ ДАЛАХАЙДАА НЮТАГТАЙ ХҮМ ДАА»...

Санжит Дамдиновна ДАМДИНОВА 1927 ондо Захааминай аймагай Далахай нютагта түрэнхэн юм. Хатуу шэрүү дайнай жэлнүүдтэ ажалынгаа нам эхилһэн Санжит Дамдиновна бүхы наһараа мал ажахыда хүдэлхэдөө, ходоодоо түрүүлүүлэй зэргэдэ ябаа. 1979 ондо наһанайнгаа амаралтада гараашье наа, үри үхибүүдтээ туһалжа, хургаал заабарияа хэлэһээр.

Санжит Дамдиновнагай наһанайн нүхэр Ринчин Гомбоевич Дашпилев 1947 ондо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда бусажа, хоюулаа айл бүлэ болоһон байна.

Ринчин Гомбоевич Санжид Дамдиновна хоёр мүнөө олон аша зээнэрэ хаража һууна. Залуу зааханһаань мүнөө болотор ажаадаашье шармайн ябахадаа, үри хүүгэдээшье гэртээ хаража һуухадаа, Санжит Дамдиновна арадайнгаа аялга таталуулан, уянгата һайхан дуунуудаа эдэлүүлхээр ябаа. Мүнөөшье нютагайнгаа хүтгээдтэй хамта соёлойнгоо байшанда ерээжэ, урданай дуу дуулаадаг, элдэб суглаа хуралнуудта хабаадажа, һайхан үрээл үгээ хэлэдэг, залуушууд хургаал заабари үгэһөөр лэ. Нютагайнгаа соёлой байшангай дэргэдэ байгуулагдаһан «Сэнхир һарьдаг» гэхэн ансамбльда Санжид Дамдиновна хабаадаһадаг юм. Үнгэрһэн намар энэ ансамблинхид һонирхолтой концерт-наада гаргажа, нютагаархинаа баясуулаа нэн. Санжит Дамдиновна энэ концерта хабаадажа, дайнай үеын дуунуудые уянгатуулан дуулажа, сугларашадые уяруулаа бэлэй.

Мүнөө С.Д.Дамдиновагай эгээл дуратай арадай дуунуудые уншагшадайнгаа анхарада дурадханабди. Санжит Дамдиновна эдэ дуунуудаа мүнөө зун болохоёо байһан «Алтаргана» һайндэртэ зориулаа.

НАЖАРАЙ ЭХИН
Далахай һайхан нютагтамнай
Дууша шубууд ерээбэл даа.
Дуугын дуулан шагнахада,
Дотор сэдхэл баясана.

Аажам һайхан нютагтамнай
Ангир шубууд гангананал даа.
Ангир абая дуулахада,
Алаг зүрхэн баясана.

ДАЙНАЙ ҮЕЫН ДУУН
Ангир түрэхыгөө яагаабиб -
Арынгаа модондо донгодохыгөө.
Ахай түрэхыгөө яагаабиб -
Алдарта ороноо хамгаалхаа.
Хүхы түрэхыгөө яагаабиб -
Хүбшынгөө модондо донгодохыгөө.
Хүбшын түрэхыгөө яагаабиб -
Хүндэтэ ороноо хамгаалхаа.

Үндэрнүүд боронууд моринымни
Үдхэлдэг дошхонтой гэнэл гүш даа.
Үдхэлдэг дошхонтой бэшэл юм даа,
Үрөөлдөөд унабал морин юм даа.
Харанууд, боронууд моринымни
Хазадаг дошхонтой гэнэл гүш даа.
Хазадаг дошхонтой бэшэл юм даа,
Хазарлаад унабал морин юм даа.

Хүдөө тала нютагтамнай
Хүхы донгодоо эхилбэ.
Хүхуун дууень шагнахада,
Хүнэй сэдхэл баясана.
Уужам сэлгэз нютагтамнай
Уяхан хүхы донгодоно.
Урахан дууень шагнахада,
Ухаан сэдхэл баясана.
Хандажаб ДАМПИЛОВА.

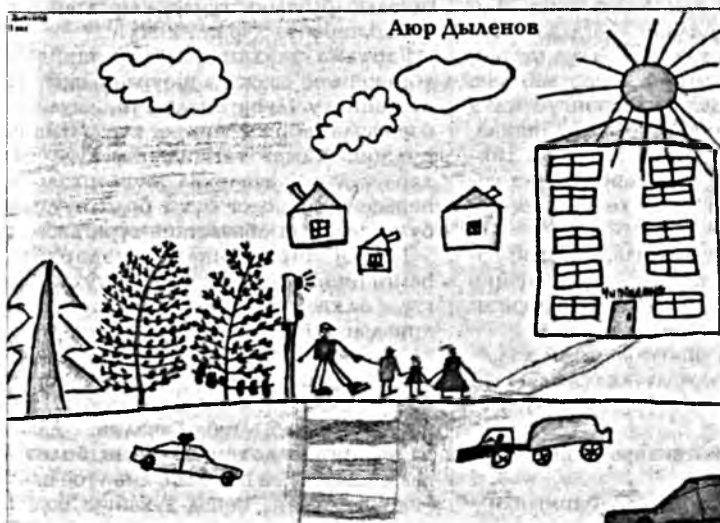
ЮНЫЕ ПЕШЕХОДЫ ИЗ „ЧИПОЛЛИНО“

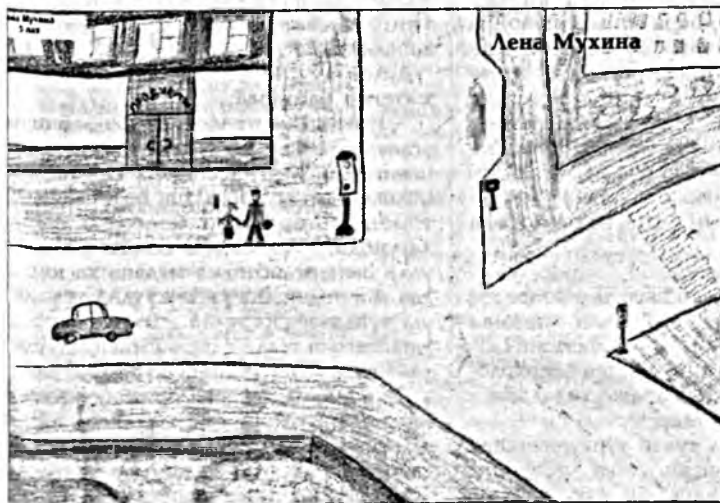
Никита АРЕФЬЕВ

Аня Аюшеева

Аюр Дыленов

Лена Мухина

Настя Демина

Настя Склярова

Зорикто Донников

Диана Деревянных

Из года в год увеличивается поток автомобилей на дорогах города, что создаёт объективную реальность возникновения дорожно-транспортных происшествий. Интенсивность движения растёт. Ориентироваться в таких условиях непросто. Донести знания до детей, выработать потребность в соблюдении правил дорожного движения - в этом и состоит задача всех взрослых, находящихся в непосредственном контакте с детьми.

В старшей группе детского сада №20 "Чиполлино", где воспитателем работает СЫСЮК Татьяна Петровна, ознакомление детей дошкольного возраста с правилами дорожного движения осуществляется в соответствии с разработанной программой "Зелёный огонёк". В работе используются новинки методической литературы, передовой опыт, различные виды игр, занятия, развлечения, праздники, досуги, викторины, эстафеты, а также разный другой материал по правилам дорожного движения. Каждое занятие проводится с использованием ТСО, наглядности, дидактических игр. В руководстве группой используется личный положительный пример. Ведь недаром говорят, что если ребёнок сделает это с вами, он тем более сделает это без вас.

«ЗЕЛЁНЫЙ ОГОНЁК» - верный помощник детей

Успешному переносу знаний в жизненную ситуацию способствует закрепление навыка движения по улице на прогулке, экскурсиях, выполнение детьми отдельных поручений. Например, прежде чем пойти с детьми на почту, Татьяна Петровна предлагает им вспомнить и рассказать о дороге, по которой они пойдут, затем назначает двух ребят, которые ведут всю группу по назначенному маршруту. Воспитатель идет рядом, но дети чувствуют себя ответственными за порученное дело, они действуют сознательно.

В группе создан уголок по правилам дорожного движения для детей, где собраны игры, детская литература, атрибуты к сюжетно-ролевым играм, дидактический материал, настольные макеты перекрестков, улиц, дорог с односторонним и двухсторонним движением, а также другой материал. Самообразовательную работу планирует так, чтобы в неё входили вопросы по правилам дорожного движения. Татьяна Петровна всегда старается учитывать имеющиеся у детей знания и умения. Занятия по правилам дорожного движения проводит в системе, практикуются проведение собраний, бесед, консультаций по различным темам правил дорожного движения.

Единые требования воспитателя и родителей обеспечивают у детей образование прочных навыков поведения на улице. Закрепить у детей знания правил дорожного движения помогает совместная работа детского сада и семьи. На групповых и общих собраниях воспитатель знакомит

родителей с программными требованиями по обучению детей правилам дорожного движения, говорит о важности примера взрослых, о необходимости соблюдения правил поведения на улице. Для них изготовлен стенд, оформлены различные планшеты, где помещены выдержки из

правил дорожного движения, которые должны усвоить дети, перечень литературы для взрослых и дошкольников о правилах поведения на улице, фотографии, детские рисунки, картинки, тексты стихотворений и загадок, задания по закреплению у детей правил поведения на улице.

Таким образом, единство требований семьи и детского сада обеспечивает практическое применение и соблюдение детьми правил дорожного движения.

Долгор ГУЛЯЕВА.

(Түгэсхэл. Эхнийнш мартын 23-ийг гугаарта).

Жабон бээ баригагүй, сулалтайгаар:
- Тиймэ байхан байха! - гэбэ. - Гэпэлма, зүб ерээш! Далай бултанаймнай нюур муухайдахаа ханаа! - Тумуровай урда ерэнэ. - Байгалда хорото бодос ороһон зандаа гээ хадаа намайешье, суг хүдэлхэн нүхэдөөшье худалаар магтуулаа гэнэ гэшэ, нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэхгүй аад, хүртөөбди гэнэ гэшэ, бюджетэй мүнэгэ миин эдихэн хүнүүд болонобди!.. Мэхэ хэжэ эдихэн!

- Ямар муухай юм?! - Ханда бултанһаа ехээр жэрхэбэ. - Далай аад, ингэжэ хардахадаа яагаа гэшэб? Шалтагаанаа шууагүйгөөр бидэндэ хэлэхэ нэн бэ даа! «Далайе өөһэдтөө адьяар ханана», - гэжэ Гэпэлма эдэнэр тухайгаа ханаахдиба. Тийхэлээрээ Хандада:

- Юун хэрэгтэйб, тэрэнэ мэдүүлэг гү? - гэбэ.

Тумуров урдаһаань шэрүүнээр хараһана.

- Зөөри хэхэдэ, баяжахада хайн байдал бии болгохо гэнэ. Тээд тэрэ байдалын арад зондошье, засаг түрэдэшье харша! Тиймэһээ Далайе зогсоохо ёһотойбди... Зоргоорнь табижа болохогүй! - Гэпэлмада дүтэлэн зэргэлжэ һуугаад телефондобо. Саанаһаа урдаһаань Далайн харюусахада, бултанай дуулахаар, - Нүхэрни! Тугаар шамтай хөөрэдэхэдөө... телефоноор... хүсэд ойлголсоогүйбди, утаһан холбоогоор нариалтай байгаа, - гэхэдэнь, Далай урдаһаань юушьеб хэлэбэ янзатай, тэсгэһэй хүлээһэнэй удаа, - ноёрхожо һуранхай хадаа зонхуулаха дургагүйгөө харуулааш!.. Эртэ дээрэ нэргылнэб, нүхэр, торохогүй шулуунһаа торожо бү уна!.. Үглөөдэр олонийтын суглаан Улаан-Үдэдэ болохо... Арбан саһаа... Байгааи тухай асуудалаар... Тиймэ... Хожомдонгүй ерэлши, тэндэ хөөрэдэхэбди... Зай, уулзатар! - гээд, саашань Гэпэлмада хандаба:

- Суглаанда ерэхэдэнь намда хонходоорой... Бидэнэ ингэжэ нэргылһэнши болоо!

Гэпэлма урма оробо. Хажуудахи нүхэдэнь ханаагаа зобонги зандаа үлэбэ. Хэһэн бүтэһэн ажалынгаа мэхэ болошоо юм хаа, Далай юундэ зондо тэрэнэ зарланаб?! Аюултай хүн бии болошобо!.. Туһалуулан, тулгалуулан хүнүүдтэ халааһа табиба гэшэл даа ихэдэб!.. Эмнигтэ түрүүн хазаарай ама мэдүүдэг, Мажад ахай тэрэниие гартаа абаагүй байба!.. Хадам абань аад!..

Тумуровай хамган үгы байһанаа ерэбэ.

- Үү, ихэдэ айлшад... тээд өөһэдэнхид ха юмта! - гэжэ тэрэ баярлаа. - Энхалун Матвеевичтэ хүдэлмэрини газар, гэр байрань нэгэ болошохой... Али миин юрэ ерээ гүт?.. Зай, тэрэгээршье яахамниб! - Гэпэлмада хандаба. - Ши залуумнайш, намда туһалжа, сай түхээрлэсэл даа!

Гэпэлмагай бодожо ошохондонь байгшад булта Энхалун Матвеевич түрүүтэй хойноһоонь эдэнэй таһалгада оробо.

Сайлаха үедөө Энхалун Матвеевич баһа нэгэ һонин дуулгаба.

- Конкурстнай, Гэпэлма, хоёр гурбан хонгоһоо түгэсэхэнь. Тугаархан намда дуулгаба. Уласхоорондын харалгада элгэгдэхэ бүтэһэнүүдэй дунда шинии нэхэһэн хибэс нэрлэгдэжэ болохонь ха, мэдээд ябаарайш! Тэрэ уласхоорондын харалгада олон гүрэнэйхид хабаадаха, шинии Далайтаяа ошоо хаашни хайн байгаа...

Хүдөөһөө зорижо ерэхэн хэрэгэ ябууд ингэжэ бэлүүлээд, Гэпэлма хотодхи гэртэ бусаа нэн.

Дулма абгайтаяа сайлажа һуухадаа хүдөөгэйхидэйнгөө байдал тухай, тэндэ юунэй боложо байһы, түрэл түтмэйнгөө, адуушадангаа һонинууды хөөрөбэ. Далайнгаа түлөө эхилхэн ябуулгаашье нюубагүй. Юундэб гэхэдэ, Дулма абгай Далайтаны өөрын хүн, Далайтай түрэл болохо. Эдэнэйнгэ гэр доторхи байдалы харадаг. Өөрын ехэ

хүбүүн сэрэгэй мэргэжэлтэй. Бага хүбүүнэйнь хамган зангаар тулоуришаг байжа, энэ хадам эхээ газашаланхай. Дулма абгайе Далай гэртэ асарһан юм.

...Тумуровтай телефоноор болзолдогшо ёһоороо Далай үдэшлэн хото хүрэгжэ ерээ нэн.

Тэрэнэй өөрынгөө түлхюурээр үүдээ нээгээд гэртэ ороходо. Гэпэлма Далма абгай хоёр үхибүүд шэнгээр баярлабад.

- Ерэхэ хэбэргүй үлөө нэмнэйш... үдэр! - Гэпэлма һонирхоһон хэбэр харуула.

- Тумуров хонходоо, - гэбэ Далай. - Үглөөдэрэй суглаанда дуудаа. Засагай дээдын зургаанай дарганартай тэндэ уулзаха гэжэ ерэбэ. Телефоноор бу-

жадынгаа тийхэдэ хэлээшье досоогоо ханан, Далай: «Гэпэлматай Москва, Токио ошолдобо, зүбье хамгаалан бэшэ, харин бурууе дэмжэһэн алхам хэхэб!» - гэжэ шэбшэбэ.

Гэпэлматаа яажа ойлголсохоёо шийдэнгүй Далай ваннаһаа гараба.

Дулма абгай Гэпэлма хоёрын эдэ бэлдэнхэй, хөөрэдэхээ яаранги һуубад. Дүтынгөө эдэ хүнүүдхэ холо ябадаг байһаниинь энэ удаа бүришье хурсаар үзэгдэбэ. Тээд Далай зориута гэрһээ хулжана бэшэ, хүдөөд өөрөөшье ган-

Доржи ЭРДЫНБЕВ

лялдахаар бэшэ, нюураараа ушарбални дээрэ. Булялдаан болохо байха! - гээд Дулма абгайнгаа урдаһаа харана. - Нүхэд, урид эдэлхэм гэшэ гү, али ваннада орохорхихо гү?

- Уһан бэлэн... Халуун... Бү залхуура, - гэжэ Дулма абгай хэлэбэ. - Би хоол бэлдэхүүб.

Гэпэлма дотор хубсаһа, сэбэр полотене Далайда гаргана. Тийхэ зуураа:

- Жабогтоноор уулзаа нэм... Тугаарай... Энхалун Матвеевичтэй, - гэжэ тэрэ хэлэбэ, Далайн анхархалаар, - миинишн хэрэг яһала урагшатай бүтэхэнь янзатай... Ехэ Даргын хэлэхээр... Хибэсн уласхоорондын выставкэдэ табигдаха бүтэһэнүүдэй тоодо нэрлүүлнэ гэнэ, - гэбэ.

- Уласхоорондын? - Далай өөр тухайн хөөрэдөөн Тумуровайда болоо гэжэ нэжэлгэхэ забадгүй һонирхоодхибо.

- Тиймэ! - Гэпэлма саашань тодорхойлно. - Москва хоюулан ошохобди! Тэндэхэ Японий!

Хамганайнгаа хүсэлые ойлгобошье, Далай ажал хэрэгүүд тухай ханаагаа зобохогүйдэнь досоогоо тааража ядаһан шэнги тэрэ:

- Нүхэр, бишни ваннада ороһуулиш, тийгээд хөөрэдэхэбди, - гэнэ.

Тийгээжэ хамганһаа холодоод, бээ утажа байхадаа хэлэгшэ тухайн бодожо үзэбэ. Гэпэлма Далайе хажуудаа ябуулжа, өөртөө дүтэ байлгажа, хүдөөгэйнь ажалһаа холодуула гэхэн зандаа. Энээнэ бэлүүлхын тула Москва, Японий суг аяншалхаяа ханана!.. Гайхалтай, ямар тиймэ хибэсэ иимэ үндэрөөр сэгнүүлбэ гэшэб?

Ингэжэ ханахалаарнь гэнтэ: «Гэпэлмае буруу юумэ хэнэ гэжэ мэдэнэб. Юундэб гэхэдэ, хибэс дээрэ гаргаһан зурагын дэлгэмэл Бурхан нажаалгажа бүтэһэн. Бурханай дүрын орондо ондоо юрын хүн зураатай... Тиймэ нэгэ урлалын музейдэ табятай байдаг. Ойлгохо хүнүүд ойлгодог ааб даа, нангин шүтэһэнэй зүйлые ондоогоор хэрэгэлжэ болохогүй ха юм. Ойлгохогүй хүнүүд Гэпэлмае гоё зурагтай хибэс нэхэ гэлсэдэг, зариманиинь тэрэниие нажаалдадаг! - гээд, нэгтэ басаган тухайгаа хадам эжынгээ голхоржо һуухы ханаба. - Үдэр бүрийн боро юрьезн, элдэб үйлэ хэрэгүүд, хөөрэдөөнүүд, арсалдаанууд, булялдаан Гэпэлмае эзлэнэ. Ойлгоходом, басагамни нүгэл хэжэ ябана. Ямар тиймэ буруу зорилготой фирмэ бии болгоосоо юм! Тиймэ фирмэхэ ондоо аргаар мүнэ, олзо оложо шадахал байһан байха. Юундэ буруу үзэлтнөөр холбооридоо гэшэб?!» - гэжэ хадам эжы Бал-

саардажа тулина. Тийгээшье хаа, гал гуламтаяа халташье мартадаггүй, бултанайнгаа түлөө ханаагаа зободог, оролдодог. Урдань һуутшад өөһэдөө тиймэ гү? Мэдэхэ аргагүй! Өөр өөрынгөө хэрэг тухай шэбшэһэнниинь эли шэнгээр хамгаа адаглахадань ханалтай болодог. Ямар бэ даа нэгэ хэрэг эхилхэдэ иигэжэ досооһоо хубилдаг. Тийгээд, тэрэнэ нюудаг. Хотынгоо энэ гэр байдал шэнэлхэдэ тиймэ ябаа нэн. Мэнэ мэнэ болоод лэ иигэжэ Далайе адагладаг нэн. Хожомын өөһэд тухайгаа: «Ута гартан, Мажадхайн хурьгэнтэн гэшэ ааб даа. Иимэ хайн байдал түхээрэнгүй яаха нэм!» - гэхэн хөөрэдөө дуулаһанаа, тэрэнһээ улам Далайда хэлэнгүй тиймэ ажал бүтэһэнь ханан гэхэдэ сошобо. Юундэ гэгтэ тэдэ хөөрэдөөнүүд ухаандань мүнөө нэргэбэб?

- ханаагаа бү зобо, Далай! - гэхэн Гэпэлмагай үгэнүүд тэрэниие мүнөөнэйнь байдалдаа тэхэриулиэ. - Харгын мүнгэн олдохой!

Москва, Японий ошолгон тухай хэлэгшээ иигэжэ үргэлжэлүүлхэдэнь, Далай хамган тухайгаа эндүүрээгүйгөө лаблажа:

- Ошолдоһонийми хэрэг бии юм гү? - гэбэ.

- Ябуулгын хэн хэлсэхэб? Фирмынхидтэ найдаха аргамгүй! Дүршэлгүйнүүд... - Гэпэлмагай бээ барибашье, хоолойн өөрөө шанга болоно. - Тэрэ выставкэдэ хабаадахадаа би ганса өөрынгөө түлөө ябаха бэшэ ха юмбиб. Урлаада бэлгитэйшүүлэй бултанай түлөө ябахаб. Фирмэдэ захиһнууды эмхидхэхэб... Хилын саагуурхи баяшуулай захиһнууды!.. Бишни нэрэ нэрлүүлхэб, мүнэ өөһэдтөө хэхэбди!.. Шагналын бага бэшэ гэлсэб!..

Далай таһа дүүрбэб:

- Ябуулгын хүсөөр шагнал абахы хэлэхэдэ яанаби даа?.. Али наймаа аралжаан юм гү тэрэ выставкэтай?

Хөөрэдөөнэй булялдаатай болохолоор, Дулма абгай бээ абажа холодобо.

Гэпэлма гомодонгёор:

- Минии урлал тухай түрүүшынхис иигэжэ хэлэнэ бэшэб, - гэнэ. - Юуншье гэжэ ханаа хаа хана, би хэхэ юумээ хэхэб, зориндоо хүрэхэб. Үбгэмни хадан уялгалаа бээб. Арсаха ёһогүй хаданш!.. Бэлиг шадабария эдлэхэ ёһотойб, эдлэгүй хаамни нүгэл!

Ингэжэ дуулахадаа Далай эдэе хоолһоо саашаан шэнги болоно.

- Урлалаа улам нарин, улам хайхан болгохо гэжэ оролдохо ёһотой бэшэ юм гүш?.. Энэ оролдолгынши зэргээр олзоһи ерэхэ! Ябуулгын хүсөөр бэшэ!

- Ехэл буруу бодолтойш даа! - Гэпэлма сохигдоод абана. - Юушье туйлангүй һула үлэхы хэлэжэ һууха!.. Минии шамда адли хаа, яаха байгаа айл гэшэбиди... Гайхалтай... Нэгэ юумэ шадаха түрөө хадаа тэрэнэ хэрэгэлхэ, эдлэхэ ёһотой юм бэшэ гү?! Засагта дүтэлжэ хананаа бэлүүлхэ, дээгүүр тушаал эзэлхэ аргатай болон гэхэдэ хүдөөгөө зугадажа ошоод байнаш!.. Иимэ буруу бодолтойш! Далай сухариха хэбэргүй:

- Эндүүрнэш, - гэбэ.

- Ондоо үгэнүүды шамһаа хүлээгээгүйшьебди даа! - Гэпэлма хүйтэрнэ. - Ойлгоно... Хүдөө зугадабашье гэлэйш, юундэ заводтохи ажал ябуулгая муушалнабиш?.. Түлбэри багаар хүртүүлэ гэжэ ханаа хаа, сэхэ хэлыш!.. Хүнүүд ойлгохол!.. Хэрбээ тийгэжэ зүрхэлхэгүй хаашни, ноёдтой минии ойлголсоодо болохо!

- Зай, орхье энэ хөөрэдөөгөө! - гэбэ Далай. - Үшөө ноёды аргадахамнай дутаа бэ?!

Гэпэлма хажуудань дүтлөөд, адаглан, нэгэ нюуса бодолтойгоор:

- Дээгүүр тушаал тэдэнэй дурадхаа хаань, гэнтэ арсажа бү бай, нүхэр! - гэбэ. Далай гайхабагүй:

- Ажалтайб!.. Тийгэжэ нүхэдтөө хэлээрэй, - гэбэ.

Гэпэлма мэдэжэ абаха гэхэн юумээ ойлгобо янзатай, дуутай эрьелдэн саашалжа, унтадаг таһалгадаа орошобо. Тэндэ хүнжэлөөрөө хүлөө ороогоод, мухалайдаа һуугаадхина. Хойноһоонь ерэхэдэ Далай хүлээһэнһээ ондоо харюу хэлэхэнэ ойлгобо. ханаань заһаха гэжэ эхирэнгээр тэбэрибэ. хамганиинь нүхэрөө нэрэтэй түрэтэй ябуулха гэжэ тэмсэһэн зандаа. Илангаяа хаба шадаалаараа таарама ажалтай Далайн болоногүй, дээгүүр тушаал эзэлнэгүй, алдар сууда гаранайш!.. Хороо бусалхаа!.. Эгээл гомодолтойнь юуб гэхэдэ, эдэ бүгдые бултын туйлаха аргатай аад, Далай тэрэнэ хэрэгсэһэнгүй.

Гэпэлма заахан үхибүүн шэнгээр үбгэнэйнгөө сээжэдэ нюураа няаба. Залуутайнгаа ульһа айлдаагүй, сулахан бээ һула табижа, шириаг хүдэр бээнь нэлэбэ. Хамаг тэмсэлын, хүлгөөтэ хэрэгүүдын, атаархал жүтөөрхэлын, ханаань зобоодог бүхы бодолнуудын булта энэхэн абыастань түригдэбэ...

Тийгэбэшье Далайн мэдэрхэдэ, хамганиинь сэдхэлээрэ дутуухан, нэгэл алхам хэгдэхэ үлэхэн аад, диилдэнгүй.

- Дэмь даа энэш!.. Дэмь! - гэжэ тэрэ ханаа алдана.

- Москва, Японий суг ошохобди гэжэ найдажа ябааб, - гэбэ Гэпэлма. - Дахин иимэ арга олдохыггүйдөө болохол даа... Хамта ябаа хаамнай, ямар гоё нэм!.. Нэгшье хаань, өөһэд тухайгаа бодомжоло аргагүймнай муу байна... Хүн тийгэжэ бааланагүй, өөһэдөө бээ ханахамнай гомдолтой!..

Далай дуутай болошобо. Хүдэлэнгүй хэбтэжэ байтараа:

- Иигэжэ ойлголсоё, - гэбэ. - Бишни үглөөдэртөө ябуулгатажа, адуугаа Аршаантадань... зуһаландань үлээлгэхүү! Бэлшээрисэ мүнөө алдаа хаа, саашаа тэрэнэ өөрынгөө болгожо шадахагүйбди... Адуушадта бэлшээр ямар удха шанартайб гэжэ мэдэнэ ха юмши даа. Би тэдэнэйнгэ хажууда дүтэ ябаха, туһалха зэргэтэйб!.. Бэлшээримна!.. Аршаантын тала... адуунаймнай, адуушадимнай нютаг... Ши бидэ хоёройшье!..

Гэпэлма алдагдан мориной хазаарай жолоо шүүрэн аад, алдахаяа айһан шэнгээр Далайда эрхэлэб. Энэ абыасын хомхойгоор, хүсэтэйгөөр түргэдөө хоюулайнь эсэслэн диилэжэ, ханаань зобоон хамга мэдэрлнүүдынь булта мартуула... Иимээр тэрэ Далайда найдаба бшуу, адуугаа Аршаантадань үлээлгэхэ гэжэ этигэбэ... Тээд адуугаа Аршаантадань үлээлгэхэ хаа, Далай Гэпэлматаа Москва, Японий ошолдожо шадаагүй нэн. Тэрэниие нютагтань бэлшээр булялдагшаһаань ондоо, бүри хүсэтэй, улас түрын удха шанартай, зүрилдөөтэ үйлэ хэрэгүүд үлээгэ хэн...

ДАКИНЯ ЯНЖИМА

Случилась эта история в Великой Отечественной войне. Буряту, ночевавшему вместе с другими солдатами его части в старом заброшенном сарае, приснилась дакия Янжима и сказала: - Скорее поднимайся, солдат, и пойдем со мной в лес. Я все объясню по дороге!

Бурят пошел вслед за дакиней, пытаясь понять, во сне с ним всё это происходит или наяву? Пройдя около километра, он услышал над головой шум самолета, и вскоре над покинутым им сараем взметнулся столб огня...

Особый отдел дивизии, в которой служил этот бурят, сильно заинтересовался вопросом, почему же он остался жив, практически один из всех людей, ночевавших той ночью в сарае? И что он делал в лесу в такое позднее время?

Кто научил тебя покинуть сарай? - спросил его суровым голосом начальник.

Дакия Янжима, - ответил бурят.

Ее возраст?

2500 лет.

Ее местожительство?

Небеса.

На какую страну она работает?

Бурят подумал немного и ответил:

Она работает на все страны земли.

И тут с начальником особого отдела что-то произошло. Он выскочил из-за своего стола, уронив какие-то папки и сильно перепугав охрану, стоявшую за дверью его кабинета...

Ты несешь туфты! - кричал начальник и хлестал бурята по щекам.

Этот мир разделен на всевозможные страны, народности, партии... Как это можно...

как... работать на все страны земли?

В конце концов, начальник вытолкнул бурята из своего кабинета, и тот оказался на улице.

Стоял поздний час, и на небе светились звезды. Бурят недоуменно пожал плечами и посмотрел в окно начальника, слабо освещенное светом керосиновой лампы.

И то, что увидел бурят, запомнилось ему на всю жизнь. Начальник особого отдела склонился над своим рабочим столом и горько плакал о чем-то...

НАКАЗ МАТЕРИ

Желая видеть своего единственного сына священнослужителем, одна бурятская женщина отправила его учиться в Тибет. И наказала ему по окончании учебы привезти ей небольшое изображение Будды Шакьямуни.

Сын обещал привезти такое изображение, но через несколько лет, когда возвращался домой, уже подъезжая к дому вспомнил, что не исполнил наказа матери. Увидел он камень, валявшийся на дороге, завернул его в шелковый платок и в таком виде привез своей матери.

Вот тебе изображение Будды Шакьямуни, которое особо почитается в Тибете. Ты его до самой смерти не вынимай из платка: так, завернутому, и молись!

БУРЯТСКИЕ БУДДИЙСКИЕ ПРИТЧИ

И мать много лет молилась такому изображению. Но в час своей смерти все же не выдержала и решила развернуть платок. И мать увидела великолепную работу - изображение Будды Шакьямуни, сверкавшее на солнце золотом!

ТЫСЯЧА БОЛЬШИХ ЛАМ

Случилась эта история в те времена, когда буддизм только еще пришел на бурятскую землю, и шаманы, да и многие бурятские семьи противились проникновению этой прекрасной религии в жизнь.

Один бурятский лама, прошедший курс обучения в самом Тибете, проводил длительную медитацию в лесу. И всякий раз, когда лама входил в состояние транса, к нему слетала с неба лебедица и играла с платком, в который была завернута его священная книга. Однажды лебедица украла этот платок и с тех пор больше не прилетала к ламе.

Но спустя девять месяцев эта лебедица снова закружилась над лесом, в котором медитировал лама. Она принесла с собой грудного ребенка, завернутого в украденный ею платок. Лебедица положила этого ребенка к ногам ламы, неподвижно сидевшего на коврике, и тут же улетила. И лама, прервав свою медитацию, стал ухаживать за этим ребенком.

У этого бурятского ламы был помощник, который раз в месяц приносил ему еду. Когда помощник пришел в очередной раз, лама отдал ему ребенка - а это была девочка, и попросил его эту девочку воспитать.

Прошло много лет, и девочка выросла настоящей красавицей. У нее были белая, как снег, кожа и черные пронзительные глаза, как две капли воды, похожие на глаза ее матери-лебедицы. Характер у этой девочки был мягкий, покладистый, и в один прекрасный день на ней женился местный хан, богатый и всеми уважаемый человек.

Пожили они вместе недолгое время, и хан стал собираться на войну. А его жена носила под сердцем ребенка. Хан оставил присматривать за ней опытную повитуху, пригласив к рождению ребенка тысячу дорогих хадаков и покинул свой дом.

Жена его в положенное время родила. Но родила не ребенка, а снесла тысячу яиц. Завернула она каждое яйцо в хадак и положила все яйца в шкаф до возвращения своего мужа.

Хан приезжает с войны и спрашивает:

Кого же ты родила?

Я снесла тебе тысячу яиц, - отвечает жена.

Как это «тысячу яиц»? - удивляется хан. - Ты что, не могла родить мне нормального ребенка?

И велел хан все эти яйца, что снесла его жена, увезти из дома в лес.

Жена аккуратно сложила все яйца в корзины, снарядила большую телегу и лично повезла их в лес. И будучи не в силах покинуть эти зародыши жизни, оставалась жить в лесу.

Прошло какое-то время, и хан сильно соскучился по своей жене. Оседлал он своего коня и поехал ее искать.

Подъезжает хан к тому лесу, в котором осталась его жена, и видит: повсюду лампадки меж деревьев горят. И дым от благовоний, густой туман к небесам поднимается! Слез удивленный хан с коня, вошел в лес и видит: на середине поляны стоит его жена, а вокруг нее великое множество мальчиков прыгают и кричат:

Мама! Мама! Мама!

Обрадовался хан такому подарку и забрал всех своих сыновей вместе с любимой женой из леса.

Именно из этих мальчиков, когда они выросли, и получились тысячи больших лам, которые утвердили буддизм на всей территории Бурятии.

Комментарий. Эта самая необычная, пожалуй, буддийская легенда Бурятии. Слушая ее, невольно вспоминаешь древнее пророчество о тысяче Будд, которые должны прийти на землю и освободить все живые существа, обитающие на ней, от земной кармы (Шакьямуни - седьмой по счету Будда из этой славной корпорации!) Рубашка космического размера надета на степную, облаканную солнцем Бурятию и оказалась в самую пору этой прекрасной стране.

В МИНУТУ СМЕРТИ

Один лама много лет упражнялся в переносе своего сознания в Чистую землю, но когда пришло время умирать, никак не мог осуществить его на деле.

Другой лама, сидевший у его постели, быстро нашел причину этого затруднения. Она заключалась в том, что умиравший любил чай и в минуту своей смерти о нем подумал!

Желая помочь умиравшему, лама шепнул ему на ухо:

В Чистой земле, в которую ты скоро попадешь, тебе подадут очень вкусный чай...

Не успел лама произнести эти слова, как сознание умиравшего перенеслось в Чистую землю.

ЛАМЫ И ПОПЫ

Стали однажды попы, со всех концов в Забайкалье понаехавшие, преследовать бурятских лам. Обернулись ламы тремя гальянами и по речушке Аге поплыли. Попы обернулись тремя щуками - и за ними. Обернулись ламы овсяным полем, а попы - жнецами, и стали жать. Обернулись тогда ламы тремя голубками, а попы - тремя ястребками, и понеслись вслед за ними в небеса. Но яркое солнце пожгло им всем крылья, и они упали на землю. И с той самой поры попы и ламы в мире между собою живут.

ШЛЯПА, НАПАДАЮЩАЯ НА ЧЕЛОВЕКА

Шел по горному перевалу караван. Его погонщики торопились попасть в ближайшую деревню до наступления темноты, чтобы распрячь и накормить уставших в пути верблюдов.

На самой вершине перевала внезапно подул ветер и сорвал шляпу с одного погонщика. Тот бросился искать ее в придорожных кустах, но шляпы там не было. Другие погонщики стали его торопить, ругаясь самыми скверными словами, и погонщик решил отыскать свою шляпу на обратном пути.

На следующее утро шел этим же самым путем почтальон, который нес письма в ближайшую деревню. Увидел почтальон шляпу, зацепившуюся за куст, которую швыряло ветром из стороны в сторону, и, заподозрив что-то неладное, бросился бежать прочь...

На перевале появилась шляпа, которая нападает на человека! - стал рассказывать почтальон в деревне, и все видели, как у него дрожали коленки.

Жители деревни сначала подняли трусливого почтальона на смех, но потом стали рассуждать примерно таким образом:

Существуют бестелесные духи, которые нападают на людей. Отчего же и шляпа не может напасть на человека?

И убедив себя в возможности таких вещей, жители разнесли эту новость по всей округе.

Вскоре уже и богачи в своих дворцах, и рыбаки в море, и земледельцы на полях только и делали, что повторяли на все лады:

На перевале появилась шляпа, которая нападает на человека!...

А тем самым временем возвращался из своего странствия караван, в котором служил погонщиком хозяин этой шляпы. По мере приближения к перевалу погонщик все чаще думал о ней. Ведь именно она, эта шляпа, сделанная из верблюжьего войлока, у которой были широкие поля, много лет спасала его от ветра и жгучего солнца!

Но когда погонщик увидел на кусте свою шляпу и захотел ее взять, шляпа вдруг напала на погонщика...

МУШИНЫЙ БУДДА

Один лама, умевший понимать язык насекомых, шел по весеннему полю, утопавшему в цветах. Видит, мухи облепили тощую кобылу, вот-вот ее загрызут...

Что вы делаете? - ужаснулся лама.

Приносим жертву Будде!

А кто он, ваш Будда?

Тот же самый, что и твой!

А как он выглядит?

У него - широкие и прочные крылья, а юрта - на Полярной звезде!

ПРАВИТЕЛЬ И ЕГО КАРМА

Одна бурятская девушка, прекрасная телом, и душой, пошла за водой к роднику. По соседству с этим родником вот уже много лет жил отшельник, которого местные жители считали человеком святым и часто обращались к нему за помощью.

Наполнив водой свой кувшин, девушка эта собралась уже было уходить, как вдруг из-за кустов, росших неподалеку, появился отшельник. Что-то торопливо объясняя, отшельник приблизился к девушке и попытался ею овладеть...

Девушка вырвалась из его объятий и прибежала вся в слезах к своей матери.

Что ты наделаала? - воскликнула мать, выслушав сбивчивый рассказ своей дочери. - Наш отшельник - святой человек, и если он осмелился на тебя напасть, значит, так было надо. Ступай и немедленно отдайся ему!

Девушка снова отправилась к роднику, и поджидавший ее там отшельник рассказал ей такую историю:

Именно в тот самый час, когда мы встретились с тобой у родника, умер правитель нашей страны, и его душа, витая меж небом и землей, искала чрево для своего нового рождения. Правитель нашей страны был человеком не слишком хорошим, но и не слишком плохим. Если бы ты, чистая душой девушка, стала его матерью, а я стал бы его отцом, то карма этого человека могла быть значительно улучшена. И снова став правителем, этот человек сделал бы много полезного для нашей страны. Но ты убежала от меня, а на соседней поляне совокупалась в это время ослица с осликом. И душа нашего правителя, за неимением другого чрева, вошла в чрево ослицы...

Теперь ничего нельзя уже изменить, поэтому прими мое благословение и ступай обратно домой!

Комментарий. Змея неудовлетворенного желания, обитавшая в душе отшельника, дождавшись подходящего часа, ужалила его. Разве можно насильствовать волю человека, пускай даже и под прикрытием самых благородных идей? Сама же девушка, а также ее мать поступили в этой ситуации правильно, руководствуясь Верой и жертвуя, как только можно, собой. Отшельнику не следовало брать на себя ответственность за те дела, которые, с какой стороны на них ни посмотри, должны решаться на Небе.

ТАЙНА ПОЛНОГО ПРОСВЕТЛЕНИЯ

Один человек познал Просветление. Но оно приходило к нему внезапно, длилось считанные секунды, а потом также внезапно

покидало его. Желая пребывать в этом состоянии постоянно, человек обратился за советом к знакомому мудрецу, и вот что он ответил:

Я знаю царя одной страны, который в совершенстве владеет этим постоянством. Ступай к этому царю и попроси его открыть тебе свою тайну.

После долгих месяцев странствий человек явился, наконец, к этому царю...

Я охотно открою тебе свою тайну, - ответил ему царь. - Но сначала ты должен пройти испытание, чтобы я мог убедиться в том, что ты достоин этой тайны!

А в чем заключается это испытание? - поинтересовался человек.

Ты попытаешься обойти мой дворец, держа на голове кувшин, наполненный до краев водою. Следом за тобой будет идти палач с обнаженным мечом. И если ты прольешь хотя бы каплю воды на землю, палач немедленно отрубит тебе голову!

Человек, мечтавший достичь постоянства в Просветлении, подумал про себя: «Тайна, которой владеет этот царь, сделает меня навеки счастливым. Жизнь без этой тайны для меня не жизнь...» И он принял царское условие!

Испытание было и в самом деле трудным. Приходилось в полном сосредоточении своего сознания продвигаться вперед, делая маленькие шаги и слыша за спиной чужое дыхание. Малейшая оплошность в движении могла стоить ему жизни!

Но человек с честью прошел это испытание. А когда поставил на исходной черте кувшин на землю, пошел, не оборачиваясь, прочь от дворца...

Постой, куда же ты? - крикнул ему царь. - Ведь я не сообщил тебе еще своей тайны! Или ты не желаешь больше знать, как достичь постоянного Просветления?

Спасибо, но я уже знаю и сам, - ответил человек. - В полном сосредоточении своего сознания необходимо двигаться, делая маленькие шаги, по этой жизни...

ЛАМА И НИЩИЙ

К одному просвещенному ламе пришел нищий, давно мечтавший помогать другим, и попросил научить его священным словам молитвы.

Зачем этому оборванцу помогать другим, когда он не знает даже, как помочь себе самому? - подумал лама. - И разве он знает тибетский язык?

Желая подшутить над этим нищим, лама продиктовал ему такие слова:

«Четыре лошадиных копыта скачут по дороге, за ними катятся четыре помета во благо всех живых существ».

Нищий выучил эту «молитву» наизусть и всю свою жизнь, странствуя по родному Забайкалью, читал ее, желая помочь другим. И когда оба - и нищий, и лама - умерли, у нищего заслуг оказалось намного больше, чем у ламы.

Составитель
Игорь МУХАНОВ

Из книги «Дождь из цветов»
подготовила Галина ДАШЕЕВА.

Нэгэ баян басаган хадамда гараха ханаатай бүхы газетнүүдтэ «Танилсалгын буланда» өөрынгөө хаяг үгэхэдэнь, танилсаха ханаатай хүбүүд байбашье, баянхаань, баярхахаань айжа, баян бардамаа нэгтэ харуулха гээд гараараа нэбиндээд лэ ябашадаг нэн. Тээд гэртээ ерэхэ харгы дээрэнь үдэр бүри нэгэл залуу хүбүүн гуйраншалжа нуугша байгаа. Баян басаган хажуугаарнь хэды гарабашье, хан гэхэ хашарна хаядаггүй бэлэй. Яахабши, баян хүнэй наанаан.

Нэгтэ машинаань буугаад, гэртээ яаража ябаа юм гү, гуйранша хүбүүнэй харааар байтар үрөөлөн хүлөө булга гэххэжэ, шашаад лэ, тэрэ дороо хуу-

«Алтаргана - 2006» гэхэн конкурсно «МИНИИ МҮШЭН ШИНИИ МҮШЭНТЭЙ»... ГЭХЭН КОНКУРСДО БАЯН БАСАГАНТАЙ УУЛЗАЛГА

шаба. Гуйранша залуу хүбүүн гүйжэ ошоод, аалихан дэмүүхэнээр гар дээрээ тэбэрин гэртэнь абаашажа, унталга дээрэнь хэбтүүлхэдэнь, басаганай досоо, сээжэ бэнь халуун амисхаалаар дүлэтэжэ, газар дэлхэй нүдэндэнь нэгэ ондоохоноор үзэгдэжэ, баян басаган гуйранша хүбүүндэ хэлэнэ гээшэ:

- Ши тэрэ бээ угаадаг газартамни орожо, бээ, нюураа угаагаад, үнэ саһаа намнаад, тэндэ үлгөөтэй байһан минии халаад үмдөөд, тэрэ столой шургуулга сооһоо мобилна телефон намда асаржа үгыш даа, бишни хүл дээрээ ябаха аргамни үгы, - гэбэ.

Хэлэһэн хүүрээрнь хүбүүн гэртээ байһандад бээ нюураа угаажа, саарна гуурһынь асаржа үгэбэ. Басаганай харахада, мүнөөхи муухай хара гуйранша хүбүүн бэшэ, яһалхан сээр, яб гэмэ залуу хүбүүн урдань байжа

байхадаа яахабши. Баян басаган өөрөө хэлэхээш мэдэнгүй:

- Энэ сабхиемни тайлаад, дабһатай бүлээн уһаар хүлымни эльбэжэ үгыш даа, - гээд гуйхадань, залуу хүбүүн гүйдэлөөр гэр соогуурнь харайжа байгаад, дабһатай уһаасаржа, сабхиень тайлаһаар, аалихан хүлынэнь эльбэжэ оробо. Эльбүүлхэдэ ехэл нааршаажа, үлыншые үбдэхээ болиһондол, нэгэ бага дээшэнь, дээшэнь гэжэ дууран хэбтээ нэн. Иймэ ехэ буянтай бурханай орондо, бүхы үбшэ хабшан мартагдажа, хоёр зүрхэнэй сохисо, халуун бээнүүдэй халуу эрьһэн жэгнээн, баридаһагүй уралнуудай уулзалга ушаршоо бэлэй.

Хэды баяншые наа, байгааалин табилан, гуйранша залуу хүбүүнэй зол ушархал мүрөөрөө ушаржа, зол жаргалаа эдлээ гэе эдэ хоёр.

ХЭДЫТЭЙБШИ ХҮБҮҮХЭН?

Харшын хажууда нэгэ багахан хүбүүнэй үбэлэй хүйтэндэ газар гарахаяа ядалдашоод байхада, Дулма хэстэй хажуудань ошоһоор:

- Эй даа, энэ хүбүүн баарһан, юундэ хургуулидаа ошоогүй юм ааб даа, - гэжэ хайрлаһаар:

- Бай даа, хүбүүхэн, хамһалдаад үгэхүү, - гээд, үмдэнэнь горье бэһынь тайлаад үгэхэдэнь, саанаһаань...

- Ай бурханинь, хэдытэйбши, хүбүүхэн? - Гушан гурбатай, - гээд, мэрэдшые гэнгүй байгаа нэн.

МИИН ХЭРЭГ БЭШЭ

- Депутат болохоһоонь урда кандидат ябахадаа, хүн зоной урда дуугаа шамда олоороо үгэхын түлөө эндэ баһа нэгэ онһон хэрэгтэй юм, - гээд, Намдаг гэр соогуураа ехэ ханаата болон гэххэлэ.

- Байза, Госдумада, Арадай Хуралда депутат болоһон хүнүүд юун гэжэ зоноо хүхээгээд, хоһон үгөөр хэхэб, тиихэб, бүтээхэб гээд лэ, депутат болоодхинод нэм даа. Эдэ түрүүнэй депутатуудай үлүү худал программа өөртөө табижа, тиигээд зоной үнэншэ-хөөр зохидоор, эцээнэ тайлбарилан хэлэжэ шадаха минии хэлэнэй хурса үгэнүүд эндэ гаража ерэхэл ёһотой, - гээд, саарна барин нуушана.

- Тээд нэгшэ шэнэ худалаар хэлэхэ үгэнүүд одоонгүйл. Энэ түрүүнэй байһан депутатуудшни хэлэхэ гэхэн үгэнүүдыемни хуу

худал үнэн болгожо хэлэ-жэрхиһэн байнал. Байза, юун гэжэ хэлэбэлни, хүнүүд намда үнэншэхэ гээшэб. Хүбүүгүй айлуудые хүбүүтэй болгохоб гэбэлни, үнэншэхэ гү, али үгы гү, - гээд өөрөө бүтүү энээнэ. - Программа табихаһаань урда тэрэ өөрынгөө хунгуулиин тойрог хаража ерэхэ болоо гү даа, - гээд, Намдаг бодоһоор хубсалжа, газашаа гарана. Хунгуулиингаа тойрогээр ябахадань, үйлсэ гэрнүүдын харлажа, борложо, унажа, хэлтэжэ байһандад үзэгдэхэ юм.

- Юун гэжэ үгээс үгэбэлни, эдэ зомни намда үнэншэхэ гээшэб. Үшөө хажуугаарнь нүгөө бэшэ гурбан кандидатуудни баһа толгойдоо иигэжэ шүүжэ ябаа

ёһотой даа. Миин хэрэг бэшэл байна депутат болохо гээшэш, - гээд толгойгоо һабардан, хараашалан ябана.

- Энэ үйлсэнь асфальтаар хушаа наа, хайн байгаа, хажуугаарнь баһана бүхэндэ зайн гал үлгөө наа, гэрэлтэй байхал нэн. Айл бүхэндэ ороо наашин, алахаар, хюдахаар шамда дутархал, энэ тэрэ хуушарһан түмэр соргонуудаа харуулан. ЖКХ гэжэ аминдаа болоһон ажалшан, зайн галай хүдэлмэришэд хүнэй урдаһаа харахаяа болоһон зон, хэнэнь урда һүгдэжэ, хүлын долёожо, энэ хунгуулиин тойрогто энэ тэрэ юумэ хэжэ үгыт, бэрэ хайн болохот гэжэ аргадаха, арсадаха гээшэб.

Хэнииншые хэжэ үгэхгүй, мүнгэ түлөөгүй хадаш. Намда мүнгэнэй байгаа наа, энэ тойрогышни коммунизмын замда оруулхал нэм даа, тээд мүнгэнинь хаанаб. Дээрһээ федеральна мүнгэ эрибэлни, ганса шамда үгөөд, бэшэ депутатууд хараад, амаа ангайгаад байха гү? Үшөө тэрэ мүнгынь оложо, абажа шадаха баһа нэгэ онһон. Соёлой байшан, хургуули гэхэ мэтэ, заха үзүүргүй байна даа. Тээд худалаар хэлэжэ шадахагүй нэн хойноо хоһон амаар ихэб, тиихэб гээшэшни бээ мэхэл-нэн, хүн зоной урда доройто-һон болонош, тиихэнь орондо өөрынгөө хайн дураар кандидат депутат болохогүймни гэжэ ар-

саха болоол даа, - гээд, гэртээ "иэ һөөргөө гэххэлшоо нэн. Яс-н ябатаара:

- Али шадалгүйгөө харуула гээшэ гүб. Яахаб, хэхэб, - гэхээр, гэртээ ороо нэн.

Элбэг МАНЗАРОВ.

«Нютагай домогуудһаа» гэхэн конкурсно СОНДООЛ

Урда сагта хаанай хатан үлбэртэжэ, хэбтэрин болоод, хаан эндэ тэндэһээ суутай аргашадые урижа ерүүлээ, тээд туһа болоогүй байгаа. Хүдөө нютагта унаха унаагүй үгытэй айлай үри Сондоол гэжэ аргашан бии гэхэдэнь, Сондоолые ерүүлэгты гэжэ мори хүтэлүүлээд, хүниие эльгээбэ. Тэрэ хүниинь Сондоолойдо хүрэхэ ошоходонь, энэ мориёо хүтэлөөд, буса даа, би өөрөө хаанайда ошоно бээбэ гэбэ. Мориёо хүтэлөөд, хаанайдаа бусажа ерэхэдэнь, ябаган Сондоолын үни ерэхэн байгаа нэн ха.

Сондоол хаанайда ерээд, үргэлөө хэхэ тахилаа түхээрээд, зулаа бэлдэбэ. Хаанай харахада, даншые наа доройтоор харагдажа болоо. Зулаа бадараахыемни гал үгыт гэхэдэнь, хаан өөрынгөө галаар зулаа бадараа гэбэ. Тиихэдэнь хургандаа гал аһагааад, зулаа бадарааба.

Бөөлэжэ, дэбхэржэ байхадаа, үүдээ нээхэдэнь, үбшэн хатанаа үндылгөөд, газашань мори уядаг сэргэ руу харуулагты гэбэ. Хаанай хатан харахада, үншэн барлаг хүбүүгээ асаар хадхажа алажа байһан өөрынгөө хараад, мэдээгээ алдаба.

Мэдэрэлдэнь оруулаад, Сондоол хэлэбэ: «Үншэн барлаг хүбүүгээ асаар хадхажа алаһан байнаш». Хаанайнгаа хатаниие хүл дээрэнь гаргажа, хайн болгоод бусаха болоходонь, хаан хатан хоёр хоюулаа хүүгэдэй һүлдэ гуйналди гэхэдэнь, хэрбээс зула бадараахал гал үгэхэн хаатнай, уг залгуулха хүүгэдэй һүлдэ байха нэн гээд, хүдөө нютагаа бусаа нэн ха.

Дулмадоржи ДУЛМАЖАПОВА.

«Жэгтэй ушарал болоһон юм» гэхэн конкурсно

ТООНООР ОРОНОНОЙ ХОЙШОЛОН

Нажартаа үбшэ хурялгын үедэ бидэ, үхибүүд, бухал морёор үбшэ шэрэдэг нэмди. Үе үе болоод, моридоо амаруулжа байхадаа, номоошод залуутайнгаа ябадал тухай хөөрэлдэхэ. Сомоо нюргалдаг Санжын Морхо баабай нүхэдтөө хөөрөжэ байһаниинь ханагдана. Залуу, хори хүрөөгүй хүбүүн хүршынгөө басаганда, хоёр гэр алгасаад байдаг байгаа, нэгэ хүни гэртэнь ерэхэ хонохо гэжэ хөөрэлдэбэ. Дулаанай саг байгаа, хүүхэн эмгэн баабай хоёртойгоо байдаг нэн ха. Хоёр хүгшэдэй шэхэнүүдын хатуу нэн. Цырендулама басаган энэ хүни үүдээс шэхэндэнгүй орхихо ёһотой нэн ха. Хүниин тэн үнгэрөөд байхада, Морхо хүршынгөө һэрюун гэр тээшэ дүтэлжэ, үүдын татахадань, үүдэнь шэхэндэстэй. Цырендулама үүдээс нула орхихоёо мартаа гэжэ Морхо ойлгоод, тоншоод үзэбэ, шэмээн үгы. Морхо залуу

хүбүүн даа, Цырендуламатаяа инаглалсажа хонохоёо ханаандаа оруулжа, тэсэхээр бэшээр Морхын бэнь шангасадажа, годогонуулжа эхилэб. Морхо гэрэйн булан өөдэ абиржа, гэр дээрэнь гарад, тооноорнь орохо гэжэ шиндэбэ.

Тооноорнь буужа ябахадаа, хоёр гарнуудаараа тооноһоонь аһалдаад байхадань, үрөөлөн гуталынь гутаржа унашаба. Гарнуудаа табижа, доошоо буухадаа, бүлээн, шэнгэн юумэндэ оробоб гэжэ нхсэгэн хүлөөрөө ойлгобо. Тулган дээрэ байһан үрмэ хүшөөһэн тогоон дээрэнь буушалан байба. Һара сагаан тушаан боложо, хүгшэн энэ үедэ һэришэбэ. «Үбгөөн, һэриш, бодыш, хулгайшан тооноормнай оробо», - гэжэ хашха-хуутай табиба. Морхо нэгэ мэдэхэдэ, үрөөлөн гуталтай газар гарашоод байба.

Энэ айлайда үглөөгүүр тогоотой хүн соонь үрөөлөн башмаг гутал байба. Морхо гэрһэн хүни гарахадаа, гуталнуудаа холхиндоогоор, боолтонуудын боонгүй үмдэһэн байгаа. Газар сарай соогоо унтадаг нэн. Саашан юун болоһонинь багсаажа боломоор.

«Зүнтэй зүүдэн» гэхэн конкурсно

«6 ТООТОЙ БИЛЕТ БАЙХА...»

Наймадахи классай хурагша Амгалан хүбүүн гурбан үдэрһөө физикээр шалгалта бариха байжа, биледүүдээрээ бэлдэхэ нууна. Дунда зэргээр хурадаг хүбүүн юм. Эдэ 30-аад биледүүдэй хэдыдхи билет намда тудаха хаб гэжэ бодолгото болоно. Энэ предмете энэ жэл дунда зэргээр ойлгожо гараа хадаа, ханаань зобоод лэ байна. Шалгуулжа эхилхэдэ, толгойдоһи юушые орохоо болёод, хуу мартаадшые байха ушар тохёолдожо болохо гэжэ ухаандаань эрьелдэнэ.

Шалгалта үгэхэ үдэрэйнгөө хоёр үдэр урда нэгэ жэгтэй зүүдэ зүүдэлэб. Хэдэн жэлэй урда бурхандаа ябашаһан эмгэйн Амгаландаа: «Шалгалта барихадаһи, шамда 6 тоотой - номертой билет дайралдаха», - гэжэ хэлэбэ ха. Би ямар зүүдэ зүүдэлэбэниб, ямар удхатайб, эжыдэ энэ зүүдэн тухай хэлэхэ гүб, али хэндэшые хэлэнгүй, 6 тоотой

биледүүдтэ бэлдэхэ гүб? Яажа мэдэхэб, сэсэн зүүдэн байжашье болоо гү. Би эмгэйнгээ эгээл эрхэ дуртай ашань нэм. 6-16-26, эдэ гурбан биледүүдтэ найнаар бэлдэжэ эхилэб. Тиигэбэшые гурбан шпартгалкануудые эдэ гурбан биледүүдтэ бэлдэжэ, бэшэ шпартгалкануудаа амьарнь абажа орохоб гэжэ шиндэнэ.

Үглөөгүүр хургуулидаа ошобо. Шалгалта эхилэб. Зургаа тоонуудтай биледүүд, ондоо хүнүүдтэ дайралдажа болохо гэжэ ханаад, түрүүшэхээр шалгалтата үгэхые шиндэбэ. Билет һуталхадань, 16 номертой билет дайралдажа, шпартгалкашые хэрэглэнгүй 5 сэгнэлтэйгээр нэгшые тордхогүйгөөр шалгалтаа үгөө нэн. Зүнтэй зүүдэн гэжэ байдаг лэ юм байна гэжэ баярлаһан дээрэ үшөө ехээр гайхаа бэлэй.

К.БУДАЕВ.

(Түгэхсэл. Эхнийн 2006 оной
мартын 30-най дугаарта).

Юрэнхыдөө хүнүүд ходоодоо газар уяандаа, нутагтаа эрхэ байдалаа, байра байдалаа тааруулжа зохёодог, түхээрэдэг байгаа. Европо түбинхид байгалиа бээдээ тааруулжа зохёохыг оролдодог гэшээ. Тээд эхэ байгалидаа дура хүсэлөө баад-

сагта зогсожо, тогтожо болохо бэлэй.

Задалжа хуряагдадаггүй томо хэсэ гэрнүүдтэ, хаан ноёдой байрануудта, ордонуудта харуулшад байрладаг, гар урлалай мастерскойнууд хүдэлдэг, склаудууд түхээрэддэг, хаа-яа шажан мүргэлэй, шүтөөнэй газар байрлуулгадаг байгаа.

хүгжэмэй инструментүүдээ алдаха, гээхэ ушар тохёолдодог.

Дааха аргагүй бүхы хүндэ юумээс орхижо, заримдаа бээе, хара амияа аршалан абархын тула бүхы зөөри хогшолоо орхижо гараха баатай, ушартай болодог байгаа бшуу. Тээд эдэ бүгдэе бүхы наһаараа олодог, нөөсэлдэг

Ехэ Монголоу улас түрын 800 жэлэй ойдо

ЧИНГИС БОГДЫН ҮРГӨӨ МАНЛАЙДА БАДАРХАН ОРДОН

Хүхэ мүхэ тэнгэрийн хүбүүн
Хубилай хаанай үргөө.
Хушалта хоёр хэжүүрн
Хун шубуундай дали мэтэ.
Эзэн Хаанай ордон
Энэ дэлхэйн шэмэг лэ,
Эблүүлжэ хэлэн бүтэсэтэй,
Энхэ мүхэ үргөөл даа.
Дэлхэе эзэлэн дахуулан
Дэлхэе хүлэгэй хилгаанаар
Дээгүүрн гаруулан
хэрэстэй

Тэргэтэй үргөөн
хонирхолтой.
Залууршегүй,
жолоошегүй гэр,
Жаран сар жагсаан
оруулан
Жабхаланта энэ үргөөншинь
Замбуулин түбиш
суурхуулан юм.
БАТАЖАРГАЛАЙ Сэрсэгмаа.

МОНГОЛ ГЭРЭЙ ШЭНЖЭ

хаха, мэдүүлхыг оролдохо гэшээ мухардахан, хосорхы харгы зам болоно.

Үргэн тала дайдатай, тэгшэ газартай нутагуудта нүүдэл байдалтай хүнүүд задалжа хуряагдадаг хэсэ гэрнүүдтэй байхаа гадна, шинг табихагүйн тула өөхэ тоно нэбтэртэр шэн-гээхэн хэсэ дэбдихэрнүүдэ дэлгээхэн тэргэнүүдтэй байдаг хэн. Урдандаа эдэ бүгдэ ехээр дэлгэрэнхэй байгаа, зүгөөр мүнөөнэй Монгол орондо (Халха) тэдэ үлөөгдөөгүй шахуу.

Баяд ноёд - хаан тайжанар томо ехэ тэргэнүүдтэй байгаа. Харгытай, ябаха газартай нутагуудта эдэ ехэл таарамжатай хэн. Тааруу газарта, ямаршье

Элдэб ушар шалтагануудаар: угсаатанай нэлгэсэлдээн, дайн байлдаанууд, байгалийн хандарал, хүйдхэл, үлсхэлэн халалга, хооһон байдал, зуд, үбшэн тахал, гүрэн түрын хандараан гэхэ мэтэ шалтагануудаар улад зоной байдал үе-үе болоод лэ унажа, хандаржа байдаг гэшээ.

Арад түмэнэй нуудал байдалай доройтон муудахадань, хүнүүд шэнэ газарта нүүжэ ошохо баатай болодог, дайсанһаа зугадаха ушар үзэгдэдэг. Тиихэдэ байра байдалаа, гэр нуудалаа, зөөри зөөшээ, адууһа малаа алдадаг байха юм. Гансал материалына бэшэ, харин оюун ухаан бодолой баялигаа - угай бэшгүүдээ,

хэн. Дайн байлдаануудта хүнүүдэй зарим хубинь алууддаг, хосордог бэлэй. Олон зуун, мянган жэлэй ажалай дадал шадабари, эрдэм мэдээс халгаагдадаг, үгы хэгдэдэг байхан юм.

Удаань хайн, энхэ тайбан байдалай оршоходо, алдахан, гээхэн бүхы юумээс дахинаа нэргээхэ, ханаха ушартай болодог хэн. Зарим зүйлүүд хээсээдэше нэргээгдэдэггүй байгаа. Тиихэдэнь бусадһаа (хүршэнэрһөө, буса угсаатанһаа) халан абаха ушартай болодог бэлэй. Өһөдхөөнй дуудыдаагүй ушар байдалһаа уламжалан, оидоо соёлһоо тэхэрюулэн бусаагдахагүй юумсээ халан абадаг байна. Тээд яахабиш даа?!

...За длинным столом идет успешный разговор. Это остались те, кто как-то причастен или знал в жизни Льва Николаевича Гумилева. Участники конференции "Л.Н.Гумилев. К 90-летию со дня рождения выдающегося евразийца XX века — Льва Николаевича Гумилева" сидят за накрытым столом, чтобы в тесном кругу вспомнить и поделить воспоминаниями об этом человеке. Вспоминают забавные или приятные истории, разные приключения из жизни Льва Николаевича. Среди них Андрей Михайлович Буровский, профессор из Красноярска, Нина Георгиевна Краснодарская, из отдела Южной и Юго-Западной Азии Музея антропологии и этнографии РАН (Санкт-Петербург), академик Александр Михайлович Панченко...

Конференция состоялась в апреле 2002 года в Санкт-Петербурге. В северную столицу, как называют иногда Санкт-Петербург, съехались люди разных научных

...И Я ИМЕЛА ЧЕСТЬ БЫТЬ В ГОСТЯХ У ГУМИЛЕВА

направлений, чтобы обсудить фундаментальные вопросы теории этногенеза с позиций естественных и гуманитарных наук. В докладах участников конференции была развернута широкая панорама исторических судеб народов Евразии на протяжении двух с половиной тысяч лет.

Участники конференции почтили память Льва Николаевича Гумилева, раскрыв в своих выступлениях значение не только самой теории этногенеза, но и личности выдающегося евразийца в науке XX и XXI века. Теория пассионарности рассматривалась также с точки зрения геофизики, термодинамики, биологии, социологии. Проблема взаимодействия этноса и ландшафта как одного из важнейших положений концепции Гумилева были посвящены несколько интересных докладов, также как и этногенезу в контексте современных геополитических процессов.

С трибуны конференции я показала подаренную Львом Николаевичем книжку-оттиск его работы "Этногенез и биосфера земли", изданной в Будапеште на французском языке. Почему на французском языке? Лев Николаевич спросил меня, какой иностранный язык я знаю. Я сказа-

ла, что французский, но плохо. И Лев Николаевич подписал дарственную: "Милой гостье Сэсэгме от автора" и поставил изицину, очень маленькую роспись. Это был оттиск из 24 тома Академии наук Венгрии, вышедший в Будапеште в 1975 году. А на знаменитой и неоднозначной "Старобурятской живописи" Лев Николаевич расписался уже старомонгольским вязью "Арсалан".

Так еще одна бурятка имела честь быть в гостях у Льва Николаевича на Большой Московской, что недалеко от Московского вокзала, как пишет наш именитый Ардан Лопсонович. «Меня встречала симпатичная собачка "Алтын", которая почти сразу перестала лаять и дружелюбно, по совету хозяйки, поглядывала на посетительницу. Хозяйка дома приветливо накрыла стол, как я сейчас помню, был очень вкусный суп в большой-большой тарелке, я, кажется, даже еще и на добавку согласилась, и, конечно же, торт к чаю.

Хозяйка пила зеленый чай, и я рассказала к случаю, как у нас обочено зеленый кирпичный чай крошат в деревянном тэбшэе ножом особой формы с деревянной ручкой. Показала, как этот нож закрепляется за металлическую петлю в корпусе лотка. Хозяйка с интересом слушала мои этно-

графические подробности. Меня, конечно же, удивило, что Лев Николаевич очень хорошо ориентируется в этногенетических тонкостях расселения бурятских родов в этнической Бурятии. Он много рассказывал о бурятско-тибетских связях в истории. Мне было страшно неловко, что я такая необразованная, мало знаю и не успеваю следить за его мыслью, коль скоро трудно на лету подхватывать и переваривать всю широту его обзора».

Эти воспоминания навеяны статьей А.Ангархаева "Моя встреча с Львом Гумилевым: первая и единственная".

В 70-х годах на географическом факультете Ленинградского университета лекции Льва Николаевича проходили в аншлаге. Студенты других факультетов и курсов собирались на эти лекции. А меня подвиг на идею встречи с Львом Николаевичем другой знаменитый востоковед Бронислав Иванович Кузнецов. Многие из его учеников работают сейчас в Бурятском научном центре. И думаю, они расскажут еще более интересное, чем я. Бронислав Иванович вел курсы тибетского языка на восточном факультете ЛГУ. Это был интереснейший человек, любил вечерами беседовать со мной подолгу почему-то о всяких неверо-

Отклики

ятных вещах, вроде тех, что теперь печатает "Буряад үнэн" в рубрике "Жэстэй ушарал болоһон юм" или собрание И.Муханова "Дождь из цветов".

Бронислав Иванович рассказывал о своем увлечении выращивать дома лимоны и как это хорошо у него получается. В 60-х годах Бронислав Иванович с Львом Николаевичем печатались в сборниках РГО. Вообще же, издания Русского географического общества еще с дореволюционных времен всегда пользовались особым уважением в среде научной общественности, ибо они являлись пробной матрицей будущих открытий и доказательств интересных идей.

Но вернемся к началу нашего разговора. Инициаторами конференции, посвященной Льву Николаевичу Гумилеву, были сотрудники Музея антропологии и этнографии им. Петра Великого РАН, в частности, Лариса Романовна Павлинская, которая знает Бурятию так, как и не каждый бурят. Она выступила с докладом "Этнические процессы в Бурятии: история и современность". Но стоит сказать, что более известна А.Р.Павлинская этнографическими изысканиями в Окинском районе республики.

С.ЖИМБЕЕВА.

ОТЛИЧНАЯ ИДЕЯ

в номере 8 "Буряад үнэн" на 24-й странице подается идея юрточного городка в Улан-Удэ. Это очень практичная идея.

Правда, она уже и не идея в том смысле, что об этом разговоре идет давно. Только вот дальше разговоров не пойдет, пока увлеченность Арсентия Ербахаева не заслужит государственного взгляда. Вот в чем корень проблемы! А об уникальности юрты написано достаточно много научных работ как в Монголии, так и в Бурятии. В свое время этой темой занимался калмыцкий ученый Д.В.Пюрвеев. Если кто помнит, лет двадцать назад про-

шло его выступление по ЦТ об уникальных функциональных возможностях этого вида жилья. У него есть интереснейшая статья "Летящие кони солнечных дорог" в увлекательной книге об искусстве народов Центральной Азии, Монголии, Индии, Юго-Восточной Азии, Китая, Японии "Искусство стран Востока", изданная в Москве в издательстве "Просвещение" в 1986 году, где речь идет о юрте.

У юрты, как известно, есть аналог — конический чум северных народов. Он тоже связан с небом, что говорит о глубокой взаимосвязи природных начал в тради-

ционной культуре аборигенных народов. Что я этим хочу сказать? В век тотальной зависимости от НТР, человек ощущает возникшую проблему несоответствия его жизненных начал с тяжелейшим давлением искусственной среды. Человек в своем стремлении познания настолько углубился в расщепление, как мы говорим, материи, что готов разложить собственное ДНК. При этом абсолютно уверен в своей эгоцентрической правоте, игнорируя природные составляющие человеческого феномена. И так во всем. Далеко ходить не надо. Все мы видели фильм, он шел и в прокате и есть на CD-дисках. Я говорю об американском фильме "DOOM" Анджея Бартковяка, где речь идет об исследованиях 24 хромосомы! Человек становится заложником собственной неужеримой воли к познанию. Но познанию однобокому! И вторая сторона — целостность природного — бьет по нему же...

А вернувшись на круги своя, человек понимает, что мир прекрасен именно в своем древнем, истинном, выверенном...

Известно, что овцеводам в Бурятии некуда девать шерсть. Тойкосуконная фабрика, в которую столько вложено (!), лежит на боку, что даже кандидаты в депутаты НХ РБ по Текстильному округу № 52 сегодня ставят решение этой злополучной проблемы главной задачей своей предвыборной агитации.

Идея А.Ербахаева в данном контексте — отличная идея. Почему бы не производить те же шерстяки-матрасы, легкие, удобные, и главное, полезные для здоровья? Те же одеяла? В этом деле мы отстаем от москвичей. Ведь уже появились одеяла из шерсти из Москвы! И от соседей-монголов отстаем, производящих все это из верблюжьей шерсти. Как известно, верблюд относится к холодоэлементным животным из пяти видов (таван

хунуу мал) скота, также как и коза. Поэтому лечебные возможности овечьей шерсти (лошадь и овца относятся к горячеземным животным по классификации традиционной медицины) на голову выше верблюжьей. Или можно, вернее, нужно, производить следки для обуви, чтобы избавить сограждан от простуды почек в нашем резко континентальном климате. И выходить с этой продукцией на международный рынок. Хватит, наверное, пользоваться совершенно бессмысленным синтетическим китайским ширпотребом! Такая продукция будет особенно востребована для туристического бизнеса, если республика собирается осваивать туризм и использовать в этом направлении свои возможности.

Но для этого, опять же, нужен государственный взгляд на возрождение и перспективу развития!

С.ЖИМБЕЕВА.

7 апреля - Всемирный день здоровья

Покажи язык и я скажу, чем болеешь

Вы никогда не задумывались над тем, что если у вас болит зуб, то это происходит вовсе не из-за какого-то "страшного" кариеса, а потому, что у вас, например, гастрит. Дело в том, что заболевания внутренних органов проецируются на зубы. Например, если болят центральные зубы внизу, то стоит обратить внимание на почки и мочевой пузырь, клыки расскажут о печени и легких, а зубы мудрости - о желудке и сердце.

РОТ - "зеркало" организма. Чтобы ликвидировать болезни рта, нужно сначала очистить организм. Сам по себе зуб не болит, этому способствует воздействие суммы патогенных факторов.

Конечно, не любая зубная боль говорит о нарушениях внутри организма. Это может быть и обыкновенный кариес. А вот если произошли изменения в эндокринной системе, то тогда нарушается минерализация всего организма, соответственно нарушается и структура эмали, и микробная флора проникает внутрь зуба, вызывая повреждения. Тогда это сигнализирует о нарушении функции какого-либо органа.

Бывает и так, что по прошествии нескольких лет, после того как зуб удалили, место, где он был, заболело. Это фантомная боль. В таких случаях следует задумываться о том, что страдает какой-то орган, который соответствует этой зоне.

Наиболее изучены в настоящее время взаимоотношения полости рта и желудочно-кишечного тракта. Доказано, что раздражение зуба при его шлифовке ве-

дет к расслаблению желудка, а механическое воздействие на пульпу приводит к сокращению желудка. Раздражение теплом слизистой рта понижает, а воздействие холодом повышает степень жизнедеятельности желудка.

При удалении больного зуба не может быть и речи о повреждении того или иного внутреннего органа, наоборот, мы удаляем очаг инфекции.

Существует возможность ротового происхождения многих заболеваний. Так, при наличии хронической очаговой инфекции нередко наступают изменения в сердечно-сосудистой системе, повышается артериальное давление, происходят трофические нарушения в коже, усиливается потоотделение, может развиваться поражение нервной системы.

Камни на зубах говорят о повышенной минерализации. Если вы обратили внимание, то чаще всего они образуются на нижних зубах. Это связано с тем, что там находятся выводные протоки слюнных желез, и в этом месте скапливается слюна. Камни вредны тем, что не дают дышать десне и вызывают кровоточивость. Язвенная болезнь желудка сопровождается обильным отложением зубного камня и уменьшением количества функционирующих малых слюнных желез.

Воспалительные заболевания зубов могут служить источником стойких головных болей, локализация которых нередко зависит от места расположения воспалительного процесса. Воспалительные процессы в резцах верхней челюсти сопровождаются

ся болями в лобно-височной области, поражения клыков сопровождаются болями в височной области, больших коренных зубов - в теменно-затылочной области. Заболевания зубов нижней челюсти вызывают головные боли разлитого характера. После лечения зубов такие головные боли исчезают.

Люди с совершенно здоровыми зубами совсем не обязательно здоровы изнутри. Просто по их зубам трудно диагностировать заболевания. В этих случаях можно обратиться "за помощью" к языку.

На языке, так же как и на зубах, содержится много проекционных зон внутренних органов. Повышение чувствительности и обесцвечивание отдельных участков языка отражает нарушения в тех органах, которые связаны с этими участками.

Оценка налета на языке производится по цвету, толщине, форме, виду (влажный - сухой), а также способности налета отделяться.

Тонкий налет свидетельствует о начинающемся заболевании, толстый - о хроническом. Белый налет, постепенно утолщаясь и приобретая желтый, а затем серый и темный оттенок, означает прогрессирование заболевания, и, наоборот, просветление и истончение налета говорит об улучшении состояния.

Существует старинный китайский метод массажа языка. Нужно медленно производить 18 движений языка в одну сторону и 18 движений в другую. Этот метод оказывает благоприятное влияние при болезни печени и желчного пузыря.

ДИАГНОСТИКА ПО ВНЕШНЕМУ ВИДУ И ЛОКАЛИЗАЦИИ НАЛЕТА НА ЯЗЫКЕ

1. Возбуждение организма (утолщенная, ровная срединная складка);
2. Корешковые боли, искривление позвоночника в поясничном отделе (искривление складки у корня языка);
3. Корешковые боли, искривление позвоночника в грудном отделе (искривление складки в центре языка);
4. Корешковые боли, искривление позвоночника в шейном отделе (искривление линии у кончика языка);
5. Хронический энтероколит, диспептические состояния (отпечатки зубов на боковых поверхностях языка);
6. Дрожание языка (тиреотоксикоз, невратенические состояния, алкоголизм, скрытый страх или беспокойство);
7. Хронические нарушения в толстом кишечнике (множественные переплетающиеся мелкие складки языка);
8. Нарушение функции почек;
9. Нарушение функции толстого кишечника;
10. Интоксикация толстого кишечника;
11. Интоксикация желудочно-кишечного тракта (12-перстной кишки и тонкого кишечника);

12. Слабость сердечной деятельности, различные формы сердечно-сосудистой недостаточности;
13. Хронический бронхит (пенообразный налет);
14. Двусторонняя пневмония (коричневый цвет налета);
15. Гипофункция легких (наиболее вероятна эмфизема).

СИМПТОМЫ

• Волосы непосредственно после мытья хорошо причешиваются, но через один или два дня становятся блеклыми и висят прядями

• При расчесывании или массаже щеткой падают жирные чешуйки кожи

Причины

Причины появления перхоти лежат в наследственной предрасположенности, недостаточном кровообращении в коже головы, а также могут быть вызваны нарушениями деятельности желудочно-ки-

шечного тракта, нервной системы, неправильным уходом за волосами, использованием различных химических средств ухода за волосами, пересушиванием кожи головы, нехваткой в организме витаминов А и группы В.

• Растения - лекарства от перхоти

Избавиться от перхоти помогут ароматические масла из хорошо известных и широко распространенных в нашей стране растений:

- можжевельника,
- лаванды,
- лимона,
- пачули,
- розмарина,
- шалфея,
- эвкалипта.

Предупредите болезнь и останетесь здоровы

• Правильное использование солнечных ванн помогает. Всего полчаса-час солнца

в день способствует улучшению кровообращения в коже головы. Более длительные солнечные ванны на горячем солнце, напротив, ускоряют высушивание кожи и образование перхоти.

• Не используйте средств для ухода за волосами, содержащих жир!

• Пользуйтесь прозрачными жидкими, а не кремообразными шампунями.

• Обогащите свою пищу всеми необходимыми организму витаминами и минералами, нормализуйте свой отдых, обеспечьте себе полноценный сон.

По материалам сети Интернет подготовила Аня Ут.

ХАБАРТАА ТЭНХЭЭ ТАМИРТАЙ ЯБАХА ГЭБЭЛ...

Хүндэтг уншагда, бидэ булта хабарай ерэхье тэсэжэ ядан хүлээдэгдэ, зүбгүй Зүгөөр үбэлэй хүйтэнтэй тэмсэдэгдэн бээмнэй тамир хабар болоходо булардаг гүб даа. Бэлээр элдэб үбшэндэ нэрбэгдэхээс ханадаг. Захааа хүйтэ абажа, үбдэхэ ушар хабарай хагсуу сагта олошордог. Али хүйтэрхэ, дулаархань тоогүй дээрэһээ, хүнүүдэйшье баһал али нимгэнээр хубсалхань, халимдар хубсанаһай ябахань олон болодог ха юм. Энээнһээ боложо хүйтэ абажа, ханяада хүрэхэ, хамшагдаха үбшэн хабартаа дэлгэрдэг.

«Гоё хүнэй үхэл хабар, на-мартгаа» гэжэ хүн зон хэлсэдэг. Бодоод үзэхэдэ, нээрээшье удхатайгаар хэлэгдэһэн үгснүүд. Жэлэй дүрбэн сагай эдэ хоёрто гоёжо, нимгээр хубсалжа ябаһаар лэ хүн гэшээ наһанайнгаа үбшэ оложошье магад. Юрэдөөл, хабарай халхин хорон, бээ дулаалжал ябамаар гэшээ. Хүйтэ абабал, мүнгэ гаргажа, эм дом абаханшье гарзатай. Бээ аргалжа, дом арга хэрэглэхэдэ, шаруулахда болохо.

Хүйтэ абаһанһаа, хэжэгһээ бээ аргалха элдэб олон аргууд бии юм аабдаа. Бидэ нүүлэй үедэ туршагдаһан, хүйтэ абалһаа эмшэлэхэ, нэргылхэдэ туһатай

медицинын багахан оньһон түхээрэлгэ дурадахаяа ханаабди. Фей (УТА-01) гэхэн энэ түхээрэлгэ Елатомско прибор бүтээлгын заводто хэнэ. Грипп, ринит, отит, гайморит, тонзиллит болон бусад үбшэ аргалжа гэжэ бүтээгдэһэн тусхай хэрэгсэл гэшээ. Фей гэхэн түхээрэлгээр гэртээ яаралгүй бээ аргалжа һуухада, ехэ зохид. Россин Федерацин Элүүрье хамгаалгын министрствээр зууршалагдаһан тэрэниие гэрһээ гадна эмшээлэлгын эмхи зургаануудта хэрэглэхэдэ болохо. Энэ хэрэгсэлээр хамар, хоолой, шэхээс ами амьндань шаруулаха аргатай.

Хэрэглэхэдэ тэрэ аюулгүй, нэгэ жэгдэ дулаагаар жэгнээд, багахан напряжени доро хүдэлжэ, ханяада хамшагай вирусүүдые халгааха оньһотой юм. Россин мэргэжэлтэдһээ бэшэ хэншье энээнһээ урид нимэ арга туйлажа шаддагүй.

Фей - хүнэй бээдэ, оршон тойронхи байгааһаа хоро хүргэхгүй, гансал ариг сээр нүлөөтэй зүйл гэшээ.

Гар доро ехэ хэрэгтэй өөрын нимэ эмшэлэгшэдтэй гэртээ байхаар гэжэ ойлгобо ёһотойт. Илангаяа үхибүүдтэй, наһатайшуултай гэр бүлэдэ тон хэрэгтэй гэхээр. Аргалжа байһан эмшэнтээ хөөрэлдэжэ, Фей худалдажа абахаяа бодогты! Хабарай сагай бээ махабадта ушарууддаг бэрхшээлнүүдые тэрэнэй туһаар һула дабахат, бүхэ тамир хуряахат гэжэ найдуулнабди.

Тийхэдэ Елатомск гэхэн худалдаа наймаанай маркатай гэртээ хэрэглэдэг физиоприборнууд ЛОР-үбшэнүүдые, үе мусын, зүрхэ-хуудалай, амин хоолойн, уушханай, хотын үбшэнүүдые, геморрой, простатит амжалтатай аргална. Эдэ бүтээн тухай дэлгэрэнгыгээр «Победа над болью» гэхэн ном соо бэшэг-

дэнхэй. Номой сэн - 40 түхэриг, захилай сэн нэмэгдэхэ.

Елатомско прибор бүтээлгын заводой номуудые болон медицинын аппаратуудые иимэ хаягаар хандажа, худалдан абаха аргатайг: «Медтехника» магазин, Улаан-Үдэ хот, Пироговой үйлсн 13А гэр, тел.: 43071, «Медтехника» магазин, Улаан-Үдэ хот, Карл Марксын бульвар, 17-дохи гэр, үгы гэбэл, заводхоонь сэхэ хүлээлгэтэй түлбэртэйгөөр захижа асаруулаха аргатайг.

Хаягын иимэ:
ОАО «Елатомский приборный завод», 391351, Рязанская область, г.Елатьма, ул. Янина, д. 25, тел.: (49131) 2-04-57.

Елатомскын прибор бүтээлгын завод - хүн зоной элүүр энхэ байхын түлөө оролддоно.

ХҮҮ ЖАРАНАЙ ГАЛ УЛААН НОХОЙ ЖЭЛ

ХАБАРАЙ ДУНДА САГААГШАН ТУУЛАЙ НАРА

Бүрхэд литэ	12	13	14	15	16	17	18
Европын литэ	10	11	12	13	14	15	16
Гараг Нэр Үдэр	Дабаа Нара понед.	Мягмар Марс вторник	Лазба Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	шарагшан Могой	сагаан Морин	сагаагшан Хонин	хара Бишэн	харагшан Тахья	хүхэ Нохой	хүхэгшэн Гахай
Мэнгэ	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан
Луудал	уула	модон	хин	гал	шорой	түмэр	огторгой

Гарагай 2-то шэнын 12 (апрелийн 10).
Шарагшан Могой, 5 шара мэнгын, хада уулада луудалтай үдэр.
Бурхадта, сахюусадта, лусуудта үргэл үргэхэ, үзэгтэ нураха, зурхай шуаалха, буянта хэрэгүүдэ үйлдэхэ, дайсаные дараха, дасан (дуган) заһа-барилха, бодхоохо, тэдэниие арамнайлаха, дун абаха, номнол хэхэ, ута наһанай ном захижа уншуулаха, даллага абаха, үри зээлиез бусааха, бурханай ном оршуулаха.
Гэхын хажуугаар худалдаа наймаа эмхидхэхэ, тушаал эзэлхэ, замда гараха, хубсаһа эсхэхэ, нохой хургаха мэтын үйлэнүүдтэ муу.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, аюул тугажа болохо.
Гарагай 3-да шэнын 13 (апрелийн 11).
Сагаан Морин, 4 ногоон мэнгын, модондо луудалтай үдэр.
Хутагын хурса үдэр.
Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхадта, сахюусадта, лусуудта үргэл үргэхэ, гэр бариха, хубсаһа оёхо, ада шүдхэр дараха, хоо луулаха, аршаанаар өөрыгөө аюулаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн.
Харин мори худалдаха, худалдажа абаха, модо сабшаха, хутага буюулахэ, үхибүү хүдэ оруулаха, бага хүүгэдые гэрлэхэ холо элэгэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хорюулаха.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, шэг шарай хайжарха.
Гарагай 4-дэ шэнын 14 (апрелийн 12).
Сагаагшан Хонин, 3 хүхэ мэнгын, хиндэ луудалтай үдэр.
Бурханда мүргэхэ, тарнинуудые олоор, шангаар уншаха, номнол хэхэ, дасан (дуган), субарга болон мүргэл шүтээнэй бусад зүйлүүдые бодхоохо, ута наһанай ном уншуулаха, шэнэ нютатта түбхинэхэ, шэрдэг бүрихэ, эм найруулаха, эм залаха, лусууд тахиха, уһан балин («чавдор»), лусуудай балин («лудор») гаргаха, тангаригаа болжуулаха, дайсаные номтодоххо, хэлэама болжуулах мэтын үйлэнүүдтэ хайн.
Харин газар малтаха, модо сабшаха, хюөөдэхэ, абаһанаа бусааха мэтын үйлэнүүдтэ хорюулаха.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, аялбуулга хайжарха, эг зөөри арьбажаха.
Гарагай 5-да шэнын 15 (апрелийн 13).
Хара Бишэн, 2 хара мэнгын, галда луудалтай үдэр.
Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, зальбарха, үнгтэ болон хара түмэр, шэрэм хайлуулаха, арга нэ олохо, зарга шийдэхэ, хани нүхэртээ золгохо, ехэ утаал эрхилхэ, хараал сараха, ада шүдхэр зайлуулаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн.
Гэхын хажуугаар хубсаһа эсхэхэ, хүнэй шуһа ханаха, төөнхэ, хүни ябаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхэ хэрэгтэй.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, сэрлэхээр.
Гарагай 6-да шэнын 16 (апрелийн 14).
Харагшан Тахья, 1 сагаан мэнгын, шоройдо луудалтай үдэр.
Туулай нарада Тахья үдэр тулахадаа, тон муу, тэрсүүд шанартай байха юм гэдэг.
Тэрсүүд үдэрэй муу шанарые хануулбал, нимэ: шэнэ гэр барибал, эзэдынь халаха, хахасаха аюулаа дайрагдаха; бэри буулгабал, нүхэрһөө халажа ошохо гэмтэй болохо; дасан (дуган) бодхообол, ламанар (хубарагууд) тогтохогүй, замда гаранан хүн дээрмэшнэй, хулгайшантай дайралдаха; үрэнэ тариа тарибал, тэрэнэ ургангүй хатажа хосорхо; нэрэ алдарт хүртэһэн хүн тон ехээр

доройтохо; мал адууна худалдажа абабал, огто зөөри болохогүй, хэшэг дуудбал, даллага абабал, юмз ондоо болохогүй, хэшэгтэй бурхан эрхэхүй. Тиймһээ эдэ бүгэдые тэбшэжэ, гэртээ юушые хэнгүй үнжэһэн хүн шүүхэ байна.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, зоблон ушарха.
Гарагай 7-до хуушанай 17 (апрелийн 15).
Хүхэ Нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ луудалтай үдэр.
Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бисалгал үйлдэхэ, балин шатааха, замда гараха, модо сабшаха, хэшэг дуудлаха, даллага абаха, уранай ажалда хураха, хүндэ юмз үгэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн.
Гэхэтэй хамта үри зээлиез бусааха, үхибүү хүдэ оруулаха, бага хүүгэдые гэрлэхэ холо элэгэхэ, хүнэй шуһа ханаха, төөнхэ мэтын үйлэнүүдые хойшлуулаха.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, үбшэн хүрэхэ.
Гарагай 1-дэ хуушанай 18 (апрелийн 16).
Хүхэгшэн Гахай, 8 сагаан мэнгын, огторгойдо луудалтай үдэр.
Хутагын хурса үдэр.
Бурханда мүргэхэ, бурхан, үндэр сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, сан табиха, мүргэл уншалга эрхилхэ, амгаан байдалай түлөө ном уншуулаха, аршаанаар бээ аюулаха, гүрэм уншуулаха, элэгэ дараха, ехэ хүнтэй уулзаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн.
Харин газар малтаха, модо үндэтэйнь унагааха, хүншүү гаргаха, худалдаа наймаа хэхэ, хутага буюулахэ мэтын хэрэгүүдые хойшлуулаха.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа, эг зөөриин, малай гарза болохо.

Хүндэтэ манай урдаа хараха абгаймнай
ДОРЖИЕВ Виктор Цыренович!
Ороохон энэ ажабайдалай замда, Онсо ондоохон наһанайнгаа харгыда, Эдэб дабаан ээжэлэн хубариһаар, Эгээл ербэлта табин табанай дабаанда, Сүхэршэгтэй сэхэ, үнэгсээр зантай, Сусангагүй ажалша энэ наһандаа залтой, Аха дүүнэр, анда пүхэд олонтой, Анхаран үргэхэ басгаан, хүбүүд, бэрхэд баялантай, Хоншуухан үнэртэн ашанарые

«Угайм сүдэ»
«Угайм сүдэ» хүрэхэ эрээл, Улаан-Үдэдэм буужа эрээл, Байгал театрай хатар наадан - Байгалийн ехэ найдал, Улаан-Үдэни, амар мэндэ, Угтажа абилг «Угайм сүдэ» - Дуу хатарай уран бэлгэ, - Дүү хүбүүдэй шадамар наадан, Байгал далайм байрай хатар, Бүрхад арадай магтаал хатар - «Байгал» театрайм ехэ хэрэг, Монгол угсаатан хөөрэн хэлэг, Залуу зоной золтой зүжэг, Зүрхем хүдэлгөө түргэн бүжэг, Амаршалнаб таанараа, залуу пүхэд! Алдарт минин хүбүүд, басагад, Маанадаа уран зохёол барибал, Аажамхан талын хотодоо Ажалдаа амжалтатай ходоодоо, Эднин таладаа, эдир наһандаа, Эдүүр энхэ ябахыетнай хүсэнэб, Байгал далайн мэндэе хүргэнэб, Буурал баабайн баяраар хүндэ мэндэб.
Николай МАДУЕВ.

таалаха жаргалтай, Хүндэмүүшэ найхан гэрэй эзэн суутай
Хүндэтэ абгаймнай, танаа 55 наһанайтан алтан ойгоор амаршалнабди! Эхэ, эсэгтэн буянгаар, Эднин шотоган үргэмжөөр Табисуурта наһандаа ербэлта, Табин таба хүрбэлта, Жүжэгтэр нягта энгэл зандаа Жүдэ шангахан алхасаараа Жаргалан замаар ябыт даа! Амаршалнабди! Доржентанай, Бадмацэреновичтэй гэр бүлэнүүд

Апрелийн 7 - Бүхэдэлхэйн Элүүр энхын үдэр

АМИ НАНА АБАРАГША

Хорини аймагай түб болынцада анхатүрүүшынхнэ хүнэй зүрхэндэ операци хэжэ абархан тухай нургуу саг дары тарашоо бэлэй. Сээжээрэ шархатаһан, амиды үлэхнэ гэжэ найдамаар бэшэ хүн болынцада асарагдаһан байгаа бшуу. Нудалайн сохисо болишонхой, шуһанайн даралта унашанхай гэжэ эмшэд тэмдэглээ һэн.

Операционно соо хирургын хажууда зогсоһон эмшэд захи-ралтын сүм байса дүүргэнэд. Илангаяа эндэ анестезиолог-реаниматолог Анатолий Надмит-Цыренович Дашниев хабалдасананиннь эгээл шуһаа, шийдэхэй байгаа. Юуб гэбэл, өөрынгөө эмнэлгын үүргые саб байса мэргэжлээр бэлүүдэг эрхэндэ эмтэй, долсобоортоо домтой бэрхэ эмшэн ха юм.

А.Н.Ц.Дашниев ажалда нимэ ушаргууд хэдынь оло тохөөдөө аабдаа Тус аймагай болынцын аха-мал врач С.П.Кокоев тусхай зууршалаа соогоо дүршэл ехэтэй анестезиолог-реаниматолог тухай ингэжэ бэшгэһэн байдаг. «Анатолий Надмит-Цыренович Дашниев 1990 онһоо Хорини аймагай түб болынцада хүдэлхэ зуураа зоһин аргалха шадыбарья мүнэжэ, дүршэл ехэтэй эмшэн болоо. Мэргэжлээ ходо дээшлүүлхые оролдодог, меди-цинскэ шэнэ онол аргуудые хэрэглэхые ходо хүсэжэ байдаг. Ушар нимһээ аймагай зондо анесте-зиологическа туһаламжа дүүрэн хэмжээндэ үзүүлнэ».

1992 ондо А.Н.Ц.Дашниев Москва-гай ГИДУВ-та хуража, мэдэсээ дээшлүүлһэн юм. 1999 ондо Москвада Бүхэсоюзна хирургини эрдэм мэдэсын талаар бүхэл цикл лекци шагнажа ерээ һэн. 2002 ондо МРАПО-гой «Анестезиология и реанимация» гэхэн циклд хабаадаа.

Гэхэтэй хамта Анатолий Дашниев үбшэн зондо түргэн туһаламжа эмхидхэхэ талаар болынцын

врачуудай болон фельдшерүүдэй хүдэлмэриние хинан шаагадаг юм. Мүн шуһа зюулагын отделени А.Н.Ц.Дашниев хутгалзрын доро шуһаар хангалгые таһагаряагүй эмхидхэнэ.

Даалгагдаһан ажалдаа үнэн сэхэ, үбшэнтэндэ энэрхы аятайгаар хандадаг эрхм врач коллектив соогоо, аймагай зоной дунда хүндэтэй хүн юм. Хорини аймагай 80 жэлэй ондо А.Н.Ц.Дашниевта Бүрхад Республиканы Хүндэлээй грамота баркуулагдаа һэн.

Бэрхэ эмшэндэ баярые хүргэһэн бэшгүүд «Бүрхад үнэн» сониндо нэгэтэ бэшэ хэблэгдэһэн байха. Нэгэшлэл, багшын ажалай ветеран Е.В.Бальжирова нимэ найхан мүрнүүдые зорюулаа бэлэй:

Амин голый худалые
Альган соогоо барихадажа,
Аюул гайһаа аршалагша,
Аниды бурхаар үзгэдэгшэ
Анатолий Цыренович Дашниев.

Отошо бурханһаа заяатай эрхм эмшэниие Бүхэдэлхэйн Элүүр энхын үдэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалжа, халуун баярые хүргэмөөр лэ.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.

«НАЙН ОДО ЗАЯАН ДОРО ТҮРЭНЭН ХАБ...»

Агын тойрогой Сахиурта нютатта бүхы наһаа багшын ажалда зорюулан Жаргал Цынгуевна ЦЫНГУЕВА ажабуудаг юм. Гудамжаар алхалжа ябахада, нютгаархининь хүтгэн залуугүй уриханаар энэбхилэн, багштай хөөрэдэхэ, нонин хорьмой хуралсадаг юм. Бүрхад зон багша хүнине хэр уһаа хойшо аргагүй хүндэлдэг юм.

Жаргал Цынгуевнада сент-ябриин 1-эй үдэр ямаршы хайндэрһөө ехэ хайндэр юм. Хогшлн жонгирзэн доро арбагар жаахан хүбүүд, басагадай хүтэрэлдэн, хургуулин үүдэ татан, эрдэмэй ехэ ордоной богонхон ороходог, багшын зүрхэн нэгэл ондоогоор сохилон, номой хуудалһа ирандал, ажабайдалайн намтар ойндоһ наһагдан ородог.

Абхан харгана утай Цыбэнэй Цынэ Тогооний Дарима хоерой гэр бүлэдэ Нууртын эхиндэ 1938 оной хабарай дулаахан үдэр, байгалийн нэргэжэ, шэнэлжэ байха үдэ түрэхэ талаантай байгаа.

Агын багшанарай училищи дүүргээд, 1962 онһоо багшын хүнгэн бэшэ зам эхилһэн юм. Урда-Агада багшалаа, наһанай амаралтада гаратарай, Сахиуртын дунда хургуулида эхин классуудай багшаар ажаллаа. Багшын шарайе этигэл дүүрэн нюдөөр шэртэһэн жаахан үхибүүдые үзэг бэшгэтэ хургаха гэшэ ямар ехэ омогорхоомор харюусалгатай ажал гэшэб!

Олон жэлэй саада тээ өөртэнь

хураһан шабиһар тухайгаа ямар зайтайханууд ерээ һэн бэ, мүнөө ямар ажалтайб, тус-тусань буатынь дурсан Жаргал Цынгуевнагай хөөрэхэдэнь, досооһоо баярай ульһаар гэрэлтэһэн шарайн залуухан болошонхон шэнги харагдаха юм.

Сахиуртын дунда хургуулида Баярма Батожаргаловна басаганинни, Баярма Дамдинжаповна бэринь эхин классуудай багшаар хүдэлнэ.

Багшаар хүдэлжэ байһан хоёр Баярмануудтаа хургаал болгон хэлэдгэби: «Хатуурхаад, үхибүүдые айлахагүйт, хүүгэдые хайрлан дүмхэдэхэ хүмүүжүүлхэ ёһотой, уурлаһан гү, али гүнигалаһан, эсэһэн

гү, али зүдэрһэн тайбан бэшэ сэдхэхээ үүдэнэй саана орхижо, шабинарайнгаа урда хүгжэл баясхалантай, нэргэлэн жабха-лантай орохо ёһотойт. Хүүгэдтэй хүүгэд боложо шадахагүй наа, багшын ажал шанараа алдаха».

«Бүрхад үнэн», «Толон» газе-тэнүүдһээ нонин статьянуудые хайшалажа абаад, улха удаарнь плашнэт болгонхой. Багшанарта ехэл хэрэгтэй материал толилдэг гэжэ олзуурхан хөөрэнэ. Түрэл гаралын, нүхэдн, шабинарынь ажабайдалай эдэлб ушарта Жаргал Цынгуевнаһаа зүбшлалабад. Түүхэ болог, политика болог - бүхы юмзэн тухай өөрын онсо ханамжатай, урин налтай зантай, хонсонгууша хурса хэлэтэй, сээсн хонор ухаатай Жаргал Цынгуевна нютаттааа хүндэтэй хүн юм.

Найн одо заяан доро түрэнэн хаб гэжэ ханадагби. Дуратай ажалдаа хүдэлөөб. Найдамтай нүхэрнй - Батожаргал Эрдынеевич түшэг тулгууримни гэшэ ааб даа. Найман аша зээнэрнй урда хорьмойем гэшэхэ байна. Үнэн һэһхэлээр хүдэлһэн ажалыенин үндэрөөр сэгнэһэн түрэл хургуулидаа, коллективтээ баяртай ябадагби. - гэсэ Жаргал Цынгуевна хөөрэнэ.

«Хүлэгтэй найн - адууһаа, хүнэй найн - арадһаа» гэхэн бүрхад арадай сээсн үгэ байха. Эдэ үгэнүүд Жаргал Цынгуевна Цынгуевада сэхэ хабаатай.

Намжилма БАЛЖИНИНМАЕВА.

ЖЕЛАЕТЕ ЛИ ОВЛАДЕТЬ ЗНАНИЯМИ ЗУРХАЙЧ И БАРЯЧ?

Монгольская международная академия астрологии (г.Улан-Батор) объявляет набор слушателей по специальностям на месячные курсы: 1. астролог (зурхайч), 2. костоправ-массажист (баряч).

Занятия начнутся с 25 апреля на один месяц.

Желающим пройти обучение на данном курсе обращаться по телефонам: 68-27-12, 43-55-83, 21-78-04, 8-914-631-10-19.

Адрес в Улан-Баторе:
Проспект Мира,
Монголын Залуучуудын холбоо, 3 этаж,
302 кабинет.

Телефоны в Улан-Баторе:
Код в Монголии - 976
Сотовый - 99-12-74-17, 99-12-62-20
Раб.тел.: 322-982

Оргкомитет.
Багша, доктор ОЮНЧИМЭГ.

БУИН ЖАРГАЛ - ЛЕКАРЬ ОТ БОГА

В Улан-Удэ, в лечебном комплексе Хандаманарай дацан (18 квартал) начал прием тибетский лекарь Буйн Жаргал - ученик известного профессора восточной медицины Чойжап багши. В прошлые годы с учителем принимали около 2000 улан-удэнцев, эффект от лечения был стабильно хороший.

Освященные буддийской мантрой порошки вылечивают женские болезни (миома матки, киста яичника, нарушения во время климакса, бесплодие), гипертоническую бо-

лезнь, атеросклероз, сердечно-сосудистые заболевания, в частности, ишемическую болезнь сердца, бронхит, астму, болезни почек и печени, энурез, болезни суставов, кожные болезни, сахарный диабет II степени, гастрит, холецистит, цистит, гепатит В.

Буйн Жаргал - лекарь от Бога, ждет Вас в рабочие дни с 9 до 5 ч., в субботу и воскресенье - с 9 до 3 ч. в лечебном комплексе Хандаманарай дацан.

Уншалгын жэлдэ зорюулагдана

НОМ УНШАХА ДУРАТАЙШУУЛЫЕ УНШАЛГЫН ТҮБ УРИНАБДИ!

Мүнөө жэл республика дотор уншалгын жэл гээд үнгэрнэ. Хотын уншалгын түбэй түсэбтэ тус ёһололдо зорюулан үнгэргэхэ хэмжээ ябуулганууд олон.

«Соёлой марафон, номой фестиваль», «Эгээл бэрхээр ном уншагша», «Миний дуратай ном», зурагуудай конкурснууд, «Литературна дилижанс», Достоевскийн декада гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулгануудые ажалдаа түсэблэнхэйбди», - гээд уншалгын түбэй директор Светлана Панкратьева хэлэнэ.

Сагай эрилтээр нийтэн эмхи бүхэн проектинүүдэ бэшгээ. Уншалгын түбшье дүрбэн проектинүүдэ бэшгээн байна. Нёдондо жэл «Библиотека под зонтиком» гэжэ проектээрэ Байгалай мэдээсэлэй соёлой форумдо хабаадаа. Тинхэдэ хэмжээ ябуулгада РФ-гэй Юнисефэй ООН-ой фондын, Юнескын, Шэцэ, Новосибирск, Эрхүү, Омск хотонуудай түлөөлэгшэд хабаадаһан байна.

Залуушуулые ном уншажа хургахын тула «Шэнэ нэрэнүүд» гэхэн программа зохиогдонхой. Хоёр дахин харын туршада шэнэ уран зохиолшодой зохиохы замда зорюулагдажа, литературна үдэшлэнүүд үнгэргэгдэнэ. Уншалгын түб «Правда Бурятии» газетэдэ хүүгэдэй хуудана гаргана.

Хотын «Эрдэм» кинотеатртай «Алладинай Книгоград хото аялалга» гэхэн викторина болон бусад конкурснууд үнгэргэгдэхөөр

хараалагдана. Тус түбтэ «Родничок» гэжэ залуу эхэнүүдэй клуб хүдэлнэ. Энэ жэл уншалгын түб Номой салондо хабаадажа, зохёонхой электронно презентацияа харуулаа юм.

Түбэй ажалшад «Мурзилка» сэтгүүлэй редакцида үхибүүдтэй хамта бэшгэ бэшгэ эльгээгээд, баярай бэшгэгтэ хүртөө бэлэй. Эндэ элдэб хэмжээ ябуулганууд үнгэрнэ: Гунгаа Чимитовэй ойн баяр, Матвей Чойбоповой номой презентаци гэхэ мэтэ.

Уншалгын түб элдэб шэнжэлгэнүүдэ хэдэг юм. Наяын үдэрнүүдтэ түб хотын долоодохи маршрудад трамвай соо шүлэгүүдэ сээжээр уншажа, зонингэ ехэл гайхуулаа, баярдуулаа.

ЯНЖАМА ЖАПОВА.
Р.Н.БАЗАРБАЙ фото.

ХҮДЭЛМЭРИНҮҮД СООНЬ - ЮРЫН ЗОНОЙ ЮРТЭМСЭ

Россингабьяата уран зурааша Альбина ЦЫБИКОВАГАЙ 55 жэлэй ойн баярта дашарамдуулан, Сампиловай нэрэмжэтэ музейдэ зурагуудайн үзэсхэлэн нээгдэбэ. Дүшэн долоон наһандаа хорбоо дэлхэйһээ хахасаһан Буряадай бэлигтэй зураашадай нэгэн Альбина Цыбикова аргагүй ехэ хүдэлмэри хэжэ үрднэн байна гээд тус үзэсхэлэн гэршэлбэ.

Нээлгын баяр ёһололдо нүхэдынь, суг хураһан, хүдэлхэн зон ержэ, дулаахан үгүнүүдээр Альбина Цыбиковае дурдаа. «Баледтэ тон дуратай байгаа. Бүхы сүлөө сагаа балетнэ талмайн хажууда үнгэргэдэг бэлэй. Дипломно хүдэлмэринишье баледтэ зорюулагданхай нэн», - гээд суг хамта Иркутскын искусствын училищида хураһан нүхэрын С.Д. Нодагорова тэмдэглэнэ. Үзэсхэлэниэ Альбина Цыбиковагай хүбүүн Сашын нээһэниинь бүришье дэмбэрэлтэй.

Олоонитэдэ Алла Цыбикова гээд мэдээжэ болоһон Альбина Цыбикова Буряадай драматическа театрай фойен хана «Гэсэрэй газардээр» гэхэн зурагаар шэмэглэһэн габыяатай. Уданы Улаан-Удын аэропортыншье хана гоёогоо, театруудай тайзан шэмэглэхэ зурагуудые зохиогоо.

Үзэсхэлэндэ дэлгээгдэхэн Алла Цыбиковагай 100 гаран зурагуудһаа гадна бэшэ хүдэлмэринүүдэнь хари гүрэнүүдээр таранхай. Монголд, Энэхэгтэ, Францида, Германида, Японидо болон Великобританида зурагуудын дэлгээгдэхэн гэжэ хануулаа. Зурагууд соогоо гол түлэб түрэлхи байгаали, ажабайдал, урданай соёл гэхэ мэтые зурадаг байгаа. Юрын зоной юртэмсэ хүдэлмэринүүд соонь харуулагдана.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.
Р.Н.БАЗАРБАЙ фото-зураг.

ДЫРДУЕВ Балдан Раднаевич

62-той болохо ябатараа Буряад Республикынгабыяата врач, дээдэ шагтын врач Балдан Раднаевич Дырдуев хүндөөр үбшэлхэнэй удаа саһаа урид наһа бараба.

Балдан Раднаевич 1960-1970 онуудта хаа-хаанагүй суурхаж захиалан, Яруунаһаа гарбалтай бэрх эмшэдэй нэгэн байһан юм. 1970 ондо Шэтын медицинскэ институт дүүргэһэнэй һүүлээр хоёр жэлэй туршада сэрэгэй алба хэһэн 1972-1976 онуудта Улаан-Удын эмнэлгэ газарнуудта эндокринологуор хүдэлхэ байгаа. Тэрэлхэин бэлигтэй, ажалдаа нэтрэ зоригтой байһанай ашаар нефрологийн эндокринологийн талаар республикын мэргэжэлтэдэй тоодо шууд ороһон байна.

1978 ондо Москвагай Сеченовэй нэрэмжэтэ I медицинскэ институтад клиникескэ ординатура академик Е.М. Тареевэй хүтэлбэри дор дүүргэжэ гараһанай удаа Б.Р. Дырдуев республиканскэ больницада жиһрэй аргашанһаа эхилээ, приёмо таһагые даагша, республикын ахмад нефролог хүртээр уржажа, наһа баратараа ажаллаһан габыяатай. СССР-эй нефрологуудай II болон III съездүүдэд делегадаар һуугадаһан байна. Европын медициншын заабаринууды баримталхана гадна буряад-монгол, түбэд эмнэлгын аргануудые шадамараар хэрэглэдэг хэн.

Балдан Раднаевич республикын районнуудаар ото ябажа, хүдөөгэй медигүүдэд урда лекцинүүдэ уншадаг, хургаал заабарнуудыг баян дүй дүршлөө хубаалдадаг хайхэ заншалтай бэлэй. Ажабайдалдаа шэрэ тэсэмгэй, зондо мээхэй хүндэмүүшэ байһан тула суг хүдэлдэг нүхэдэйнгөө, үбшэнгэдэй дунда аргагүй хүндэтэйгшэ хэн. Эмхидхэхэ бүтээхы шадабаритай байһан тула хүтэлбэрийн зүгһөө табигдаһан ямаршье даабаринуудые жэншэдгүй дүүргэдэг энээнэй ашаар тон найдамтай мэргэжэлтэйн тушаалтан гэжэ суурхадаг байгаа.

Хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдһээ гадна республикын дээдын засагай, Элүүрын хамгаалгын министерствын Хүндэлэлэй олон грамота, шагналнуудта хүртэхэн намтартай. Гэбшье тэрэнид аргалагдажа эдгэхэн хүнүүдэй баяртай шарайнуудые эрхим шагнаһан гэжэ тоолодог хэн. Тээд өөрыгөө гамнажа шадаагүйн шаанлааар Хэлхэе холбооны электротехникумэй СибГУТИ - үнэинэй багша Дарима Батомункуевна нүхэртээ, экономист мэр гэжэлтэй, мүнөө олзын хэрэг эрхилэгш Чингис хүбүү, биологийн эрдэмэй кандидата Наталья басага хүмүүжүүлээ. Жаахан зэ хүбүүн Будадаа аргагүй мээхэй бэлэй.

Һүүлшынгээ амин хүртээр нүхэрнаһарадай эмшэнэй нангин уялгада үнэн сэхэ байһан буянтан, аргагүй һүзэлшэ хүн байгаа һайхан түрэлдэ түрэхыншини түлөө үнэ зүрхэнһөө зальбарха, мургэхэбди.

Ум Маани Бад Мээ Хум.

Нүхэд түрэлхидын

Бадмаринчиновтэнь, Аюржанаевтанай Будагаевтанай бүлэнүүд, Б.Д. Содномов Буряад Республикын габыяата врач

ДЫРДУЕВ
Балдан Раднаевичай
саһаа урид наһа бараһан ушараар түрэлхидтэнь, дүтын зондо гүнзгы шанал гашуудалаа мэдүүлэнэ.

АРТИСТ БОЛОХО ХҮСЭЛТЭЙ ГҮТ?

Багаһаа бэлигтэй, абьяастай буряад хүбүүд, басагад талаангаа туршаха золтой ушарба. Санкт-Петербургын театральна искусствын гүрэнэй академи энэ зундаа бюджетнэ һууринуудта Буряад оронһоо 15 хүнийе абаха аргатай байһанаа мэдүүлээ. Энэ ушараар тус академийн ректор Лев Геннадьевич Сундстрем, ерээдүй оюутадай хүтэлбэрлэлгшэ болохо Арвид Михайлович Зеланд Улаан - Үдэ ерээ.

Аяар холын 1958 ондо, тинхэдэ А.Островскийн нэрэмжэтэ театральна институт гэжэ нэрэтэй байгаа, түрүүшын буряад бүлэг хүбүүд, басагад энэ хургуулида ороо хэн. Тэрэнэй һүүлээр Буряад оронһоо үшөө гурбан бүлэг энэ хургуулида хуража гараа. Һүүлшын выпускын артистнар мүнөө «Ульгэр» театрта хүдэлнэ.

Наяын сагта Буряадай мэдээжэ режиссер, актернууд республикын аймагуудаар, Усть-Ордын, Агын автономно округоор шэлэн абалтын конкурс үнгэргэхэ. Байгша оной июнь нарын һүүл багаар Санкт-Петербургын

театральна академийн шалгалтын комисси ержэ 15 хүнийе абаха байна.

Табан жэлэй туршада Буряад ороной оюутадые Арвид Михайлович Зеланд абажа ябаха. Тэрэ карело-финскэ бүлэг оюутадые хургажа гаргаһан, тинэмһээ ород бэшэ

Абитуриент-2006

шабинартай хүдэлхэн дүй дүршэлтэй болоно. Мүнөө Санкт-Петербургда ажаһуудаг профессор Д.О.Ошоров буряад оюутадтай түрэл хэлэнэй тусхай хэсхэлэнүүдэе һуралсалай үедэ үнгэргэхэ хэлсээтэй.

Тусхай мэргэжэлэй шэгэлэй шалгалтын хажуугаар абитуриентнууд ород хэлэнэй тестировани гараха. Ород хэлэнэй ба литературын ЕГЭ гараһан залуушуул энэ шалгалтаһаа сүлөөлэгдэнэ.

Мэргэжэлээрээ шалгалта гарахадаа, ерээдүй артистнар гансашье уран бэлигээ харуулаха бэшэ, мүн тестированиин үедэ соёлой түүхэ, литературын шэгэлээр эрдэм мэдэсээ харуулаха болоно.

Абыас бэлигтэйшүүл Буряад орондо олон, тинэмһээ аза талаангаа туршаха хүсэлтэйшүүл байхал бээ.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Санкт-Петербургын театральна искусствын гүрэнэй академийн ректор Л.Г.Сундстрем, академийн багша А.М.Зеланд.

Р.Н.БАЗАРБАЙ фото.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор-ахамад редактор А.ЛАНГАРХАЕВ.
Редактор Г.Х. ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй I-дхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Т.Б.ГЫРГЕНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй I-дхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, редакторай орлогшын, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалтай болон олонингын хүдэлмэрийн, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламнын - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдээдгүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгые хазгайруулаһан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакцийн наамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.